FRANÇOIS MAURIAC

ŽIVOT ISUSOV

François Mauriac

ŽIVOT ISUSOV

Tiskara „Globus“ u Subotici
46-490

François Mauriac

ŽIVOT ISUSOV

Izdanje
Subotičke Matice i Društva sv. Jeronima
Subotica 1946.

Prvo francusko izdanje:

NIHIL OBSTAT

Paris, 6. februarii 1936.

J. Lebreton S. J.

IMPRIMATUR

Lutetiae Parisiorum, die 12. februarii 1936.

V. Dupin, vicarius gen.

Hrvatsko izdanje:

Bačka Duhovna Oblast, Subotica

Br. 398.

Nema zapreke

Ivan Kujundžić s. r.
cenzor

Neka se tiska

Lajčo Budanović s. r.
biskup

U Subotici, 20. ožujka 1946.

„Kršćanstvo se nalazi u svojoj biti u Kristu. Ono je utoliko manje njegova nauka, ukoliko nije njegova osoba. I Evandjelja se ne mogu odvojiti od njegove osobe, a da pri tome ne bi isto tako izgubila svoj smisao i svoj život. Sva oštroumnost kritika, sva njihova strpljivost i njihovo poštenje uspjeli su i mogli su uspjeti pružajući izvrsne usluge u stvarnom proučavanju knjiga, iz kojih je prvobitna Crkva složila svoje vjerovanje. Te usluge nisu mogle naučenjake uputiti u unutrašnji život tekstova bez vjere, onda učiniti, da oni obuhvate neprekidnost, duševni pokret i misterij u sjaju Njegove prisutnosti, koja je duša Evandjelja".

Maurice Zundel
(Poema o Svetoj Misi)

PREDGOVOR PRVOM IZDANJU

Od svih povjesničara ekseget je onaj, koji se može najviše prevariti. Ako on pripada vrsti onih, koji na prvom mjestu niječu nadprirodno i koji u Isusu ne vide Boga, mi smo onda sigurni, da on ne shvaća predmet svoga proučavanja i sve njegovo znanje za nas nema vrijednosti, ni koliko i jedna slamčica. Obrnuto, ako je on kršćanin, usudjujemo se reći, da često njegova gorljivost učini, da zadrhće ruka slikara, njegov pogled potamni: čovjek, nazvan Isusom, čiji nam portret on slika, izvrgava se opasnosti, da se uništi u sjaju druge božanske Osobe.

Bez sumnje veza učenosti i mističke spoznaje u osobi pisca postigla je u Francuskoj divnih uspjeha kao u djelima o. Lagrange-a, o. Grandmaison-a, Lebreton-a, Pinard de Laboulaye-a i Huby-a, ali nažalost ima i drugih. I mi znamo, zašto su razumni ljudi počeli nijekati povjesni opstanak Isusov. Isus iz Evandjelja čas prikazan od povjesničara u obrisima običnog čovjeka, čas uzdignut njihovim divljenjem i njihovom ljubavlju i suviše iznad zemlje, na kojoj je on živio i na kojoj je umro, gubi u očima vjernika, kao i u očima onih, koji su ravnodušni, odredjeni lik i ne pruža nikome obrise stvarne osobe.

I sada evo jedan katolički pisac, možda je on vrlo velika neznalica, jedan romanopisac — ali koji se priznaje, ako mi je slobodno reći, kao izmišljeni junak — ima pravo da iznese svoje svjedočanstvo. Bez sumnje knjigu „Život Isusov“ trebalo bi pisati na koljenima u osjećaju vlastite slabosti, da nam i pero ispadne iz ruke. Za ovo djelo grješnik bi morao pocrveniti zato, što ga je imao smjelosti dovršiti.

Može li on isto tako uvjeriti čitaoca, da je Isus iz Evandjelja protivnost biću vještačkom i izmišljenom? Evo najuzbudljivije osobe iz povijesti i izmedju svih značajki, koje nam ona nudi, najmanje je logička, jer je najživlja, a nama je skoro nemoguće, da je obuhvatimo u pojedinostima.

Prije nego li znamo, da je on Bog, njegova se osoba pojavljuje u odredjenoj epohi vrlo blizoj našem vremenu; eto nam čovjeka, koji pripada odredjenoj domovini i narodu, čovjek izmedju toliko drugih, jedan od onih, a da bismo ga mogli razlikovati izmedju onih jedanaest siromašnih osoba, koje ga okružuju, potrebno je, da ga Judin poljubac označi. Ovaj drvodjeljski radnik radi i govori kao Bog. Ovaj Galilejac iz niskog društvenog sloja, član vrlo siromašne obitelji, koja se uz to i ruga s njim i smatra ga ludim, posjeduje toliku moć u djelovanju, onda snagu nad tjelesima i srcima, da podiže narod i oduševljava ga nadom u Mesiju. Svećenici, da bi oborili ovoga samozvanca, pozvali su u pomoć svoga najgoreg neprijatelja, Rimljane.

Doista, u njihovim očima samozvanac, koga pomažu demoni, izabranik je Božji, koji hini, da otpušta grijehe, čije svetogrdje prelazi svako drugo svetogrdje. Takav je za njih izgledao Isus, koga su njegovi voljeli u drhtaju srca kao prijatelja, koji sve može i koji je potpuno neznatan. Isti čovjek je u dva vida jedan, ali različit prema srcima, koja ga promatraju. Obožavan od siromaha, a omrznut od oholih zbog onog božanskog u sebi, pa isto tako neshvaćen od jednih, kao i od drugih. To je predmet moga slikarskog rada, to je portret, čiju skicu namjeravam u svojoj nesmotrenosti ocrtati.

Bio je neshvaćen, prema tomu izazvan, nestrpljiv, a katkada i bijesan, kakva je svaka velika ljubav. Ali ispod ove žestine na površini njegova bića kraljuje dubina mira, koji pripada njemu i ne sliči nijednom drugom; n j e g o v m i r, kako ga on naziva, mir jedinstva s Ocem, jest tišina one nježnosti, koja poznaje unaprijed svoje vrijeme i da se njegov put završava u ovoj agoniji.

Prividna žestina i tišina u dubini očituju se jednako u njegovim riječima. Potrebno je prihvatiti jednu po jednu riječ i otresti ih od nanosa vremena, a i od prljavštine, koja nastaje iz običaja, te od sloja utješnih komentara, koji se pri tome skupljaju ima tome već toliko godina. Tad ćemo čuti glas, koji se ne može složiti s nijednim drugim glasom; on drhće još u svakoj riječi, koju smo primili od njega, pa ne prestaje nikad da probudjuje ne samo ljubav, nego kako veli o. Lacordaire vrline, koje donose svoj plod u ljubavi.

Ova mala i smjela knjiga ne će biti uzaludno napisana, ako samo i jedan čitalac, kad je pročita, bude odjednom, spoznao, što je značio onaj izgovor stražara, kojima su vrhovni svećenici predbacivali, da se nisu usudili staviti ruku na Isusa: „Nikad nijedan čovjek nije govorio, kao što govori ovaj čovjek“.

ŽIVOT ISUSOV

I.

NOĆ U NAZARETU

Za vladanja Tiberija Cezara, drvodjelac Ješu (Isus), sin Josipa i Marije, stanovao je u selu Nazaretu, o komu nema spomena u nijednoj povijesti, a ni Pisma ga ne spominju. To je selo, kojega su kuće izdubene u litici brežuljka okrenutoj prema ravnici Ezdrelon. Postoje ostaci tih pećina i jedna od njih krila je ovo dijete, ovoga mladića, ovoga čovjeka izmedju radnika i Djevice. Tu je on živio skoro trideset godina, — ali ne u tišini divljenja i ljubavi,. jer Isus ostaje na udarcu svoga plemena usred zadjevica, ljubomore i sitničarenja dogadjaja u mnogobrojnoj rodbini pobožnih Galilejaca, neprijatelja Rimljana i Heroda. Živjeli su u očekivanju slave Izraela i odlazili na svetkovine u Jeruzalem. Oni su se nalazili tamo još od početka njegova nepoznatog života i to oni, koji su u vrijeme prvih njegovih čudesa smatrali ga neuravnoteženim čudakom, pa su ga nastojali uhvatiti. To su oni, koje Evandjelja nazivlju: Jakov, Josip, Šimun, Juda... U kolikoj je mjeri on bio nalik svim dječacima svoje dobi, pokazuje nam sablazan Nazarećana, kad je on molio prvi put u njihovoj sinagogi. Nisu mogli doći k sebi, pa su govorili: „Nije li to drvodjelac, sin Marije, nisu li njegova braća (rodjaci) medju nama?" Tako su o njemu govorili oni iz susjedstva, koji su ga vidjeli, kako raste, ili oni, s kojima se on igrao, čije su naredbe oni izvršavati. To je bio drvodjelac, jedan od dva-tri drvodjelca ovoga seoca.

Kao što svaka radionica siromašnih radnika tako i ova u odredjenom satu postajaše tamna. Vrata i prozor prema ulici bijahu zatvoreni. Ova tri bića ostajahu sami u sobi, i sjedahu za sto, na komu je bio postavljen kruh.

Bijahu to čovjek nazvan Josip, žena, kojoj bijaše ime Marija, i dječak po imenu Ješu. Malo kasnije, kad je Josip ostavio ovaj svijet, sin i majka življahu jedan uz drugoga očekujući svoje vrijeme.

Što su razgovarali? „Sad je Marija pamtila sve riječi u samoj sebi i razmišljala u svom srcu o njima..." Ovaj Lukin tekst i ovaj drugi od istog evandjeliste: „Njegova je majka pamtila sve dogadjaje u svom srcu"... ne dokazuju samo, da je od Marije bio obaviješten o svemu onome, što je on znao o Kristovu djetinstvu, već oni raspršuju najednom tamu ovoga života u troje, a zatim u dvoje u radionici drvodjelca. Doista, ova žena nije mogla nikako zaboraviti misterij, koji se je dogodio u njezinom tijelu. Ipak s vremenom godine su ga obavijale velom zaboravi, jer se nisu ispunjala obećanja andjela navjestitelja, jedno drugo ispunjalo je njeno srce, budući da su ta proročanstva bila tamna i puna strave.

Gabrijel je kazao: „Evo začet ćeš i rodit ćeš sina i nadjeni mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. I dat će mu Gospodin Bog prijestolje Davida, oca njegova, i kraljevat će u domu Jakobovu uvijeke, i kraljevstvu njegovu ne će biti kraja."

Tako je ovo dijete postalo mladić, mladi čovjek, pa čovjek kao galilejski radnik nagnut nad svojom tezgom. On nije bio velik; nisu ga nazivali sinom Svevišnjega, on nije imao prijatelja, nego klupicu u kutu kod ognjišta siromašne kuhinje. Majka je mogla sumnjati... Ali evo svjedočanstvo Lukino: „A Marija je pamtila sve ove dogadjaje i razmišljala o njima u svom srcu".

U svom srcu: ona je pamtila i nije ih odavala. Čak možda i pred Sinom... Ne može se zamisliti ni jedan razgovor medju njima. Oni su na aramejskom govorili običnim rječnikom kao i ostali siromašni ljudi, i to riječima, koje su označavale potrebno orudje, predmete i hranu. Nije bilo ni riječi o onome, što se je dogodilo u ovoj ženi. Obitelj je u tišini promatrala misterij. Razmatranje o tajnama počelo je tamo u onoj sjeni Nazareta, u kojoj je živjelo to troje.

Na zdencu i na perilu je li mogla Djevica koga uvjeriti, da je ona djevica i da je rodila Mesiju? Ipak uz te teškoće ništa je nije moglo odvratiti, a da u svom srcu ponovo ne razmišlja o svom blagu: o pozdravu andjela i riječima, koje su bile izgovorene prvi put: „Zdravo, milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovljena ti medju ženama"... i one će biti izgovorene miljardu puta iz stoljeća u stoljeće — a to je znala ponizna Marija, ona, koja je u posjedu Duha Svetoga jednog dana prorekla pred svojom rodjakinjom Elizabetom: „ Odsad će me blaženom zvati svi naraštaji!"

Poslije dvadeset godina, poslije trideset godina vjeruje li ona još, da će je blaženom zvati svi naraštaji? Sjećala se onog vremena, kad je bila u blagoslovljenom stanju i otputovala u planine, u grad Judin. Ona je ušla u kuću svećenika Zakarije, koji je bio gluh, a Elizabeta njegova supruga. Dijete, koje je nosila ova žena, zaigra u njenoj utrobi i Elizabeta povika iza glasa: „Blagoslovljena ti medju ženama!..."

Poslije dvadeset godina, poslije trideset godina smatra li se još Marija blagoslovljenom medju ženama? Ne dogadja se ništa i što bi se moglo dogoditi ovom iznurenom drvodjelji, ovom Židovu, koji nije više mlad, koji ne zna drugo osim strugati daske, razmišljati o Pismima, slušati i moliti se.

Je li preostao ijedan svjedok izmedju onih, koji su prisustvovali očitovanju Boga, još u početku, u onoj blagoslovljenoj noći? Gdje su se nalazili pastiri? Gdje oni mudraci, dobri zvjezdoznanci, koji dodjoše iz krajeva preko Mrtvog mora, da bi se poklonili Djetetu? Cijela povijest čovječanstva, tako je to tad izgledalo, poklonila se pred nacrtima Vječnoga. To što je Cezar August naredio popis stanovništva u carstvu i vazalnim zemljama, kao što je bila Palestina u vrijeme Heroda, to je bilo zato, da bi jedan par išao putem, koji vodi iz Nazareta u Jeruzalem, a onda u Betlehem, jer je Mihej prorekao: „I ti, Betleheme Efratov, mada si najmanji medju plemenima Judinim, u tebi će se roditi vladalac Izraela..."

Ostarjela majka ovog drvodjelskog radnika tražila je u dnu sjena andjele, koji su u danima poslije Navještenja, ispunjavali njen život. To su bili oni, koji su za vrijeme

svete noći pokazali pastirima put prema pećini, pa iz dna ovih istih sjena, kad je ljubav drhtala od zime u dnu jasala, obećali su mir na zemlji ljudima dobre volje. Isto tako bio je to andjeo, koji je u snu naredio Josipu, da uzme Dijete i majku njegovu i da krene u Egipat, da bi izbjegli osvetu Herodovu... Ali poslije povratka u Nazaret nebo se zatvorilo, a andjeli iščezli.

Bilo je potrebno, da se Sin Božji potpuno zavije u meso jednog čovjeka. Iz godine u godinu majka drvodjelca mogla je vjerovati, u ono što je ona zamislila, jer je neprestano boravila u prisutnosti Oca i Sina, razmišljajući i obnavljajući u svom srcu izvršene dogadjaje.

STARAC SIMEON

Nije li možda ona nastojala zaboraviti, istisnuti iz svojih misli jedan jedini od dogadjaja? Bila je to riječ izgovorena u hramu, možda je u nekim trenucima baš nju htjela zaboraviti. Četrdesetog dana poslije rodjenja Djetetova dodjoše u Jeruzalem, da bi se Marija očistila i da bi ovo muško dijete prikazala Gospodinu, koje je Njemu pripadalo, kao svaki muški prvorodjenac, koga je trebalo iskupiti uz cijenu od pet sikla.* I gle, starac po imenu Simeon uzme dijete na svoje ruke. Najednom ispuni se radošću Duha Svetoga, jer Gospodin ga otpušta u miru, kad oči njegove vidješe Spasenje i svijetlo, koje će prosvijetliti narode, kad vidješe slavu Izraelovu...

No zašto se starac obratio najednom Mariji? Zašto je proročki kazao:

„I tebi će samoj mač probosti dušu..."

Tu riječ nije nikad zaboravila, tu riječ, taj mač. On se zario u nju, i on ostaje u srcu zarinut. Ona dobro zna, da ona ne može biti uvrijedjena nego preko svog sina i da svaka patnja, kao i svaka radost njoj ne dolazi nego od njega. Evo zašto je ono slaboće ljudske, što je preostalo u Mariji, u radosti se možda obnavljalo, kako su godine pro-

* Sikla je bila židovski novac

ticale, a da se tama u njihovoj siromašnoj kućici nije raspršila, kao ni u njihovu siromašnom životu.

Možda je ona smatrala, da nije potrebno za spasenje svijeta ništa više nego ova nepoznata prisutnost, nego ovaj nepoznati ukop Boga u tijelu. Možda se ona nije morala bojati drugog mača nego bola, da bude sama medju stvorenjima svjedokom ove bezgranične ljubavi.

II.

DJEČAK MEDJU UČITELJIMA

Bio je tako običan život i sličan mnogim drugim životima, da Luka ističe na početku svoga Evandjelja „da bi čitalac bio potpuno upoznat sa svim još od početka", i da ne nalazi ništa, što bi bilo dirljivije iz mladosti Kristove, nego što je ovaj dogadjaj, koji se je dogodio u toku jednog putovanja u Jeruzalem, na koje je on krenuo, kad mu je bilo dvanaest godina, sa svojim roditeljima na proslavu blagdana Pashe. Kad su se Marija i Josip vraćali u Nazaret, dječak se izgubi. Oni su u početku mislili, da je ostao u društvu njihovih susjeda i znanaca, pa zato otidoše dan hoda, ali ih onda obuzme nemir. Tražili su ga uzalud od jedne do druge skupine, a onda kao bez duše vratiše se natrag. Tri dana su ga tražili, povjerovaše, da su ga izgubili. Tako su lutali kroz Jeruzalem.

Kad ga nadjoše u hramu, gdje sjedi medju učiteljima, koji su se divili njegovu tumačenju, oni nisu ni pomislili, da budu dionici toga divljenja, pa mu njegova majka uputi, možda prvi put, ovaj prijekor:

„Moje dijete, zašto si nam to učinio? Tvoj otac i ja tražili smo te žalosni..."

I prvi put Isus ne odgovori tako, da bi to mogao biti odgovor djeteta; on nije odgovorio, kao što to učenici odgovaraju. Bez drskosti, ali kao onaj, koji uopće nema godina, kao da je nad svakom doba, on ih zapita najednom:

„Zašto ste me tražili? Niste li znali, da meni treba biti u onome, što je Oca moga?"

Oni su to znali i bez svoga znanja... Svjedočanstvo Lukino je jasno: Roditelji nisu razumjeli ono, što im je dječak govorio. Marija je bila majka kao i druge majke, izmučena od briga i nemira... A koja majka prodire lako u tajnu jednog zvanja? Koja majka nije u odredjenom satu zbunjena pred ovim mladim bićem, koje se razvija i koje zna, što hoće?

Ali smirena, kao što je bila i puna unutrašnje svjetlosti još od početka, sakupljala je u svom srcu sve ono, što siromašna žena nije razumjela.

Ipak su joj se riječi ovog dječaka morale činiti tvrde. Zar joj nije njen Isus uputio i mile riječi, osobito onu posljednju sa drveta križa?

Luka nas uvjerava, da je Isus bio poslušan svojim roditeljima, ali nam ni riječi ne dodaje o njegovoj nježnosti prema njima. Nema riječi, koju iznose Evandjelisti (osim posljednje), koja ne bi izrazila njegovu nezavisnost i to oštro s obzirom na ženu. Kao da se on samo poslužio njom, da ga ona rodi, pa ga je porodila, dala mu izgled, i ništa drugo nije bilo zajedničko medju njima. Onima, koji su ga jednog dana opomenuli: „Tvoja majka i tvoja braća su tamo i traže te", on je odgovorio: „Tko je moja majka i tko su moja braća?" Zatim promatrajući pogledom one, koji su bili oko njega, reče: „Evo moje majke, evo moje braće. Jer svaki onaj, koji vrši volju Božju, taj je moj brat, moja sestra i moja majka..."

To je manje sigurno, da je dječak od dvanaest godina majci govorio bez slatkoće, kao da je htio označiti razmak izmedju njih; najednom on je bio kao neki stranac. Marija ipak zna, da tako mora biti. Uostalom potreban je samo stisak ruke, jedan pogled, pa da majka osjeti, da je ljubljena i ona je u samoj sebi ponovo nalazila svoga Sina u svakom trenutku, ona ga nikad nikad nije izgubila, jer ga je nosila u svom srcu. Krist posjeduje vječnost, da bi pribavio svoju majku i tjelesno. Ovdje na zemlji možda je bio takav prema njoj, kakav je prema svojim zaručnicama, jer ima namjeru, da ih posveti, a one iza rešetki i u svojim ćelijama ili usred svijeta osjećaju sav izgled osamljenosti i odmora, a da pri tome ne izgube unutrašnju sigurnost, da su izabrane i Njemu drage.

Ovaj Isus, dječak od dvanaest godina, koji je rastao u mudrosti, dobi i milosti, te za koga je na odlasku iz Jeruzalema njegova majka mislila, da je u društvu rodjaka i susjeda, pomiješao se s raznolikim ljudima: radnicima, kao što je bio i on, onda težacima, vinogradarima i jezer-

skim ribarima, ljudima, koji su se razgovarali o sjetvi, o stoci, o mrežama, o ladjama i ribama. Bili su to ljudi, koji su promatrali zapad sunca, da bi prema tome mogli unaprijed nagovijestiti vjetar ili kišu. On shvaća još od tada, da je, ako želi biti shvaćen od priprostih ljudi, potrebno upotrebljavati riječi, koje označuju stvari, s kojima se oni dnevno druže, koje uzimlju u svoje ruke, riječi, koje se odnose na sjetvu i žetvu, koje su obavljali u znoju lica svoga. Ono, što nadilazi ove pojmove, ne mogu shvatiti ti siromašni ljudi, nego u vezi i usporedbi s njima ili prema sličnosti. To su pojmovi i usporedbe kao: voda u krčazima, vino, gorušičino zrno, smokva, ovca, malo kvasca, mjerica brašna. Ništa više nije potrebno, pa da ovi priprosti ljudi shvate Istinu.

ISUS KAO MLADIĆ

Židov od dvanaest godina već je prestao biti dječak. Ovaj Isus, koji je iznenadio učitelje, morao je u očima Nazarećana biti lik vrlo pobožnog dječaka, upućenog u znanje Tore,* ali izmedju dogadjaja na putovanju za Jeruzalem i njegova ulaska u arenu života, pred oči svih, prošlo je osamnaest godina i to najtajanstvenijih. Djetinstvo je katkada tako čisto, da možemo sebi predočiti Isusa kao dijete, ali Isusa kao mladića i Isusa kao čovjeka, možemo li to?

Kako da prodremo u tamu ove noći? On je bio potpun čovjek i to bez grijeha, on je na se primio sve naše slabosti, pa i našu mladost, ali bez sumnje ne i njezin nemir, onaj žar, zbog koga smo često u obmani, kao i onu uznemirenost srca. U tridesetoj godini njemu je dovoljno, da kaže jednom čovjeku: „Ostavi sve i slijedi me!" — pa da se ovaj čovjek odluči i da ga slijedi. Žene se odriču svojih ljubavi, da bi ga obožavale. Njegovi neprijatelji zamrzit će u njemu čovjeka, koji zna začarati i zanijeti. Osobe, koje nitko ne ljubi, nazivaju druge zavodnicima.

* Tora jesu svete knjige

Nijedna od ovih snaga nad srcima ljudi ne očituje se možda još na ovom mladiću, koji je strugao daske i razmišljao nad stranicama Tore usred male skupine radnika, seljaka i ribara... Ali što mi znamo o tome? Premda je oganj, kojim je kasnije zapalio svijet, bio još prekriven pepelom, zar nije on tinjao u njegovu pogledu, u njegovu glasu? Zar je on tada možda naredio jednom mladiću: „Ne! — Ne odluči se! — Nemoj me slijediti!"

Što su o njemu govorili? Zašto se sin drvodjelca nije oženio? Možda mu je to branila njegova pobožnost. Neprekidna molitva, premda se ona ne očituje u riječi, stvara oko svetaca dah sabranosti i divljenja. Mi smo svi upoznali takve osobe, koje zauzete običnim dnevnim poslovima ipak ostaju u neprestanoj prisutnosti Boga, pa ih i najgori poštuju predosjećajući, iako nejasno, tu prisutnost.

Zaista onaj, kome će se jednog dana pokoravati more i vjetar, imao je takodjer vlast učiniti, da u srcima kraljuje tišina. On je imao i tu moć, da spriječi u ženskom srcu nemir pri susretu s njim. On je stišavao oluje još pri njihovu početku zato, jer to nije Sin Božji, koji bi bio poštovan, nego jedno dijete medju djecom ljudi.

III.

KRAJ SKRIVENOG ŽIVOTA

Glas, koji se širio zbog propovijedi Ivana Krstitelja, stigao je i u Nazaret. Živio je Ivan u petnaestoj godini vladanja Tiberija u kutu svijeta, gdje su ljudi znali, što jedini Bog očekuje i traži pojedinačno od svakoga od nas, i to ne žrtve i žrtve paljenice, nego čisto srce, skrušenost srca, poniznost, ljubav prema siromasima. Živio je u onoj Galileji, kojom je vladao Herod Antipas kao terarh narodom, koji su prezirali i Rimljani i Grci. Atena i Rim razgranjavali su svoju vlast, koliko je moguće više, sticali su sve veća iskustva u znanju i uživanju. Ovdje, u ovoj zemlji, ovaj siromašni narod uronjavao je u svom razvoju u protivnom smjeru, okrenuo je ledja traženju moći, sitosti i zasićenosti. Na obalama Mrtvog mora Esenjani življahu kao trezvenjaci i u čistoći brinući se jedino za svoju dušu.

Mi zamišljamo u radionici Nazareta tog čovjeka, kako očekuje svoj sat, koji se približuje. Možda mu je Marija govorila o Ivanu, o sinu njezine rodice, o tajanstvenom rodjenju i o tome, da su ga dobili Zakarija svećenik i njegova supruga Elizabeta, koja je bila nerotkinja, u vrijeme, kad su već odmakli u godinama Zakarija je o tome doživio vidjenje, dok je sam bio kod oltara i prinosio tamjan, a ostali narod čekao u predvorju hrama. U vidjenju andjeo mu reče, da će mu se roditi muško dijete i napunit će se Duha Svetoga. Zato, što je Zakarija u prvom trenutku posumnjao, onijemio je do onog časa dok se ne ispune riječi iz vidjenja i dok stara Elizabeta ne povije sina. Onda je protiv mišljenja susjeda otac na tablici napisao: „Ivan mu je ime!“ I odmah mu se razriješi jezik. Marija se sjećala pohoda kod Elizabete, koji je učinila šest mjeseci poslije. Ali pjesma, koju je zapjevala još na pragu kuće Elizabetine, nije joj izlazila iz srca poslije toliko godina: „Veliča duša moja Gospodina. I raduje se duh moj u Bogu, Spasitelju mojemu, što

pogleda na poniznu službenicu svoju, jer gle, odsad će me blaženom zvati svi naraštaji...“

Ne, šutnja zadnjih satova povučenog života nije mogla biti uznemirena himnom radosti. Marija je shvaćala, da je vrijeme došlo: mač je već malo bio zarinut.

Jer ovaj Krstitelj, za koga pripovijedaju, da je odjeven u odjeću od devine dlake i da se hrani skakavcima, ne zadovoljava se samo propovijedanjem, prijetnjama, pokorom ni krštenjem u vodi, on navješćuje skori dolazak Nepoznatog riječima: „Ja nisam dostojan odriješiti remena na obući njegovoj... Ja vas krstim vodom, a on će vas krstiti Duhom Svetim... U vašoj je sredini onaj, koga vi ne poznajete...“

Carinici, vojnici i priprosti narod upućivali su mu pitanja: „Što nam je činiti?“ — On je odgovarao carinicima: „Ne tražite povrh onoga, što vam je naredjeno“. A vojnicima: „Odrecite se svakog nasilja“. I zaista ta plamna srca očekivala su nesvijesno nečuveni odgovor, koji će im jedan drugi uskoro uputiti: „Ako želite biti savršeni, ostavite sve i slijedite mene!“

Ivan Krstitelj govori otvoreno o ovom Nepoznatom: „Dolazi onaj, koji je jači od mene. On ima vijaču u svojoj ruci, pa će očistiti gumno svoje i skupit će pšenicu u žitnicu svoju, a pljevu će spaliti ognjem neugašljivim...“

To su posljednji dani povučenog života. Radnik nije više radnik. On odbija sve narudžbe i radionica postaje pusta. On je uvijek molio, ali sada po danu i po noći moli. Tako ga Marija nalazi s licem okrenutim prema zemlji. Težnja, da sve bude ispunjeno, obuzimlje ga, a on će nju očitovati često na svom putu na Kalvariju, koji je trajao tri godine. Možda je on već sada obuzet tom težnjom. Oh, kako on teško očekuje, da čuje prvi prasak onog požara, za kojega prvi plamen on ima poslanstvo, da ga raspiri! Sve do ovog trenutka Bog se toliko zatajio u čovjeku, da je i njegova majka, upućena ipak u tajnu, to zaboravljala i teško nosila u srcu teret ove tegobne spoznaje. Bilo je to njezino dijete, kao i svako drugo, koje je ona cjelivala u čelo, koje je spremala na počinak, bio je to mladić, kome je ona krpala košulju. On je zasluživao

svoj kruh, sjedao uz sto, da jede, i razgovarao sa susjedima. Bilo je i drugih radnika pobožnih kao on i upućenih u Pisma. Zaista to je isti čovjek, koji se u ovim posljednjim danima približava vratima, sluša o onome, što ljudi vele, a da ne govori ništa, pažljiv na glasove, koji se šire na sve strane o Ivanu. Ipak se već neka moć u njemu očituje, njegova je majka tome svjedok. Da, čovjek, on je ono, što očituje tajnoviti naziv „Sin čovječji".

Već je on daleko odavle, sav predan onome, što voli i što će mu trebati osvojiti. Ali tko je neprijatelj? Kad on misli o svojim neprijateljima, onda on ne misli o farizejima, o prvacima svećeničkim i o vojnicima, koji će ga ćuškati po licu... Usudimo se pogledati u lice te istine: on poznaje svoga protivnika. Njegov protivnik ima više imena u svim jezicima. Isus je svijetlo, koje je došlo na svijet, u kome vladaju moći mraka. Demon je samo na izgled gospodar svemira u petnaestoj godini vladanja Tiberija. Ovaj demon izmišlja one razblude na otoku Kapriju za ovog cara, o čemu nam govori povjesničar Svetonije. On se služi bogovima, da bi pokvario ljude, on zamenjuje bogove, on pobožanstvuje zločin, on je kralj svijeta.

Isus ga poznaje, ali on ne poznaje Isusa. Ne bi ga on bio napastovao, da ga je poznavao. Jednostavno on tumara oko ove najčišće i najsvetije duše, kakvoj se on nije nikad do tada usudio približiti. Ali koji svetac nije pogrešiv? Prokletnik je u to siguran. Ponos, koji ga je upropastio, bubri kao čir na tolikim licima, za koja se misli, da su andjeoska!

U ovom trenutku svoga života Sin čovječji jest skriveni gladiator usred tame, ali spreman, da udje zaslijepljenih očiju u cirkus, on je borac, koga očekuje zvijer i pred kojim strahuje. „Vidjeh", — morao je uskliknuti Krist u danu pobjede, — „vidjeh Sotonu, kako pada s neba kao munja!" Možda je on posljednjih dana povučenog života imao vidjenje ovog pada. Je li vidio (kako ne bi vidio?), kako Arkandjeo pobjednik vodi milijune duša, brojnijih i zbijenijih, nego pahuljice u snježnoj oluji?

Ogrne se ogrtačem i priveže svoje sandale. Pozdravi se s majkom riječima, koje ne ćemo nikad saznati.

IV.

KRŠTENJE ISUSOVO

Žuri se u Judeju, hita u predjele Jordana blizu Betanije, gdje ga očekuju njegovi prvi prijatelji. Zar nije sama Betanija ono mjesto, gdje će mu se diviti prijatelji malo prije šatova mraka?

Putuje li on sam ili ga prate ostali Nazarećani, koje privlači krštenje Ivanovo? U svom srcu poznavao je učenike Ivana Krstitelja, koji su došli iz Betsaide u Betaniju, koje će on oteti Preteči u trenu, kad ga ugledaju. Izmedju njih je bio njemu najmiliji od svih: sin Zebedejev...

Ali odmah na početku Ivan Krstitelj je sam, kad mu se Isus približi. Ivan ga ne poznaje. Tek kasnije Ivan će kliknuti: „Evo Jaganjac Božji, koji otkupljuje grijehe svijeta." Isus pristupa obredu krštenja, kao bilo koji pobožni Izraelac, kao da je imao grijeha, koje je trebalo oprati. Bilo je potrebno, da Sin čovječji prvi pokaže, kako je iznad ljudskog, u čemu se nalazio ima već trideset godina, zakopan dublje nego li sjeme u ilovači, skriveniji nego li je danas u Euharistiji. Ali njemu ne pripada da se popne na neku granu i da povikne: „Ja sam Krist! Ja sam Sin Božji!"

On svlači svoje haljine, da bi stupio u vodu usprkos Ivanovom odbijanju, kome on tim čini nasilje. Tada ga obavije vidno svojim krilima Duh, čija je sjena zadrhtala trideset godina prije nad Djevicom, da bi začela. Ivan Krstitelj začuje glas (možda su ga i drugi čuli): „Ti si Sin moj ljubljeni..."

Sin čovječji povuče se zatim u pustinju, gdje je demon mučio i iskušavao ovog strašnog Neznanca.

PRVI POZIV

Poslije četrdeset dana posta i razmatranja evo ga ponovo na mjestu njegova krštenja. On je unaprijed znao, zbog kojeg susreta. „Jaganjče Božji!" — veli prorok, kad ga ugleda, da mu se približuje (sigurno to izgovara pod glas). Ovoga puta bila su dvojica od njegovih učenika pred njim. Oni pogledaše Isusa, pogled je bio dovoljan, oni su ga slijedili do mjesta, gdje je on stanovao. Jedan od njih bijaše Andrija, brat Šimunov, drugi Ivan, sin Zebedejev. Kad ga Isus pogleda, osvoji ga. Ono, što je zapisano pri zgodi bogatog mladića, koji je morao tužan otići, to se ovdje podrazumijeva. Što je Isus učinio, da ih zadrži? Videći, da ga slijede, on im reče: „Što vi tražite?" Oni odgovoriše: „Učitelju, gdje ti stanuješ?" On odvrati: „Dodjite i vidite!" Oni odoše, te vidješe, gdje on stanuje. Ostadoše s njim tog dana. Bilo je to po prilici u vrijeme desetog sata.

Ovaj je tekst toliko potresan, kao nijedna druga Kristova izjava. Koje je to mjesto, gdje on stanuje? To je pustinja puna kamenja, za koju Sotona ističe, da bi ga mogao pretvoriti u kruh. Ono, što se u ovom prvom susretu izmjenjuje zorom u Betaniji, to je tajna ljubavi, koja nije ljudska tajna, koja se ne da izraziti. Već se širi zapaljeni oganj, skače sa stabla na stablo, seli se iz duše u dušu. Andrija obavješćuje svoga brata, da je našao Krista, i vodi Simona u pustinju. Od toga dana Isus ga nazivlje Kefas.

Sutradan se požar širi, osvaja Filipa iz Betsaide, odakle su bili Andrija i Petar. Riječ i kretnja, koje ih povezuju odanošću sa Kristom, ostaju nam nepoznati. Ipak plamen iz duše Filipove prelazi na Natanaela. Ovo novo stablo ne zahvaća plamen odjednom, jer je Natanael upućen u svete knjige, pa prosvjeduje, jer ništa dobra ne može doći iz Nazareta. Njegov mu prijatelj odgovara jednostavno:

„Dodji i vidi!"

Je li dovoljno jednoj izabranoj duši da vidi Isusa, pa da ga ona prepozna? Ne, Isus mu je nekim znakom to pokazao, a onaj, koji je dao Natanaelu, jest isti, koji će uskoro uvjeriti i ženu iz Samarije.

„Odakle me ti poznaješ?" upitao je Natanael sumnjivim naglaskom.

„Prije nego li te je Filip pozvao, još dok si bio pod smokvom, ja sam te vidio."

Natanael odmah odgovara:

„Ti si Sin Božji!"

Malo nas se tiče, što ovaj tajni dogadjaj, izvršen pod smokvom, nije bio otkriven. Ono, što Natanael otkriva, jest, da se cjelokupno njegovo biće predaje ovom čovjeku. On je iskren pred njim, kao i danas najnevrjedniji izmedju nas, kad se skrušeno kaje zbog svojih grijeha ili kad se klanja pred hostijom. To je znak, koji baca na koljena priproste ljude i to bez nekog lukavstva, protiv koga je bio Isus cijelog svog zemaljskog života. On je odgovarao i na najskrivenije misli književnika i farizeja, ali oni će daleko od toga, da se pokaju, u tome vidjeti samo lukavstvo Belzebuba. Čudi se više vjeri poniznog Natanaela nego li njihovoj nevjeri, a njegov osmijeh mi možemo zamisliti, kad on veli:

„Zato, što ti velim, da sam te vidio pod smokvom, ti vjeruješ! Ali ti ćeš vidjeti i veće stvari..."

Možda je onda, kad se Isus sreo s Natanaelom, Isus već bio otišao iz pustinje, kad je četrdeset dana postio i odoljevao napastima nečistog duha. Krenuo je preko Jordana putem Arhelaja i Skitopola, pa je stigao do Tiberijadskog jezera i one Betsaide, zavičaja svojih učenika, koje je on čarom svoje ličnosti odvojio od Ivana. To ne znači, da je sat napuštanja njihova dosadašnjeg života već nastao, jer će ih njihove ladje i mreže još neko vrijeme zadržati. To je samo prvi poziv.

Ništa nam nije objašnjeno glede osjećaja napuštenog Preteče, osim što će se možda pojaviti neka izvjesna protivnost u Ivanovu krugu u odnosu prema Isusovim učenicima. Ali Sin čovječji, koji dolazi kao tat, ne okreće glavu za onima, koje napušta u njihovoj samoći, kad im je njihovu milu dušu očarao. Njegova milost dozrijeva u tajni srdaca, kojom je on očarao čovjeka ili ženu. Njego-

ve utjehe dolaze iz sasvim drugih izvora, nego li što su nama poznati. Ništa mu nije više tudje, nego li su prosvjedi, isprike i suze. Kroz stoljeća, koja su razvodnila njegovu ličnost, potrebno je točno ocrtati ličnost ovog blago nemilosrdnog Židova, koji je došao da rastavlja, kao što i sam kaže, i koji se ljuti na svom prvom koraku sa (na izgled) ravnodušnošću Boga prema ovom Pokajniku, ovom Krstitelju, kome on oduzimlje njegove najdraže prijatelje. On će ih uskoro zvati sa krovova. On ne donosi mir, nego mač, on zahtijeva, da ga više cijene nego li najbliže rodjake i čak više od učitelja, kakav je Preteča. Sve treba napustiti, da bi njega slijedili.

V.

KANA

To je onaj Isus, blijed još od posta i borbe sa Sotonom. Isus, koji je uz Jordan došao do jezera Tiberijadskog sa svojim novim prijateljima.

Jedan od njih bio je Ivan, sin Zebedejev, već najmiliji od svih, zatim Andrija, Šimun Petar i Natanael (nazvan još Bartolomej). Svaki je od njih po prvi put doživio onu dramu, koju je Krist uveo u svijet, koja se odigrava i danas na svakom mjestu, gdje se slavi ime Isusovo. To je zvanje, poziv, to su prepirke siromašnih ljudi, koji sudjeluju u vrtlogu života, zbunjeni zbog tisuću zapreka, povezani osobito vezom krvi, koja okiva ljude, to su ljudi osudjeni na čudnovatu čistoću. Ipak na obali jezera ti ljudi imaju sreću, da budu sami sa Kristom. Nitko izmedju njih, pa čak ni učitelj, koji ih privlači, ne opire se Milosti.

Isus ih ne sili, on ih ostavlja neko vrijeme u njihovim obiteljima, pri njihovu zanatu. On sam ponovo dolazi svojoj majci u Nazaret. Svi će se ponovo sastati u Kani Galilejskoj, kamo su bili pozvani na svadbu. Sv. Ivan točno veli, da je na svadbu došao Krist sa svojim učenicima. Ali, kad za vrijeme gozbe Isus veli Mariji: „Još nije došao moj čas", — to je onda potrebno tu gozbu staviti u vrijeme povratka iz Galileje, malo vremena prije, nego li su apostoli sve ostavili, da bi njega slijedili.

Prvo Isusovo čudo dogodilo se na proslavi tjelesne veze usred tako vesele gozbe, da je ponestalo vina, pa je on morao pretvoriti u vino vodu, koja je bila nalivena u šest kamenitih posuda i namijenjena za čišćenje.

„Objavi slavu svoju, i vjerovaše u njega njegovi učenici". To znači, da se ovo dogodilo zbog njih, da bi ih spremio da mu odgovore potpunom odanošću pri drugom pozivu. Bijaše to i zato, što je, kad ga je Marija molila: „Nemaju vina" . . . i zbog riječi malo tvrdih u kojima je bilo ljutnje, pokazao svoju božansku slabost prema svojoj Majci.

Već je on počeo prekoračivati sve pragove i sjedati za bilo koji stol zato, jer je došao zbog grješnika, za one, koji se gube.

Sablazan počinje u Kani i trajat će do Betanije, do posljednjeg pomazanja. Ovaj čovjek, koji kaže da je Sin Božji, svakog dana izlaže se opasnosti, kad se druži sa carinicima, sa preljubnicama, sa razvratnicima na gozbama. U Kani nalaze se sretni ljudi, koji ne zanemaruju da se zabavljaju i smiju. Nadziratelj stola pita mladoženju: „Svaki čovjek iznosi najprije dobro vino, a kad se ponapiju, onda slabije, a ti si sve do sada čuvao dobro vino". Nemoguće je sumnjati, da je šest kamenitih posuda pojačalo veselje svadbenih gostiju, koji su se već dobro bili napojali.

Sigurno je više od jednog trezvenjaka postavilo možda Kristu licumjerno pitanje, koje će se često ponoviti u izjavama farizeja: „Učenici Ivanovi poste, zašto to ne čine i tvoji?" On se samo osmjehuje i šuti zato, što njegov čas nije došao.

Medjutim onako kako je Isus najavio, Natanael je bio svjedok još čudnijeg čuda, koje je zasjenilo ono u Betaniji. Što ne bi mogao učiniti Sin čovječji ubuduće? Onoga dana, kad bude ustvrdio da je vino njegova krv, a kruh njegovo tijelo, za one, koji su bili u Kani, ne će biti teško vjerovati. Ovo prvo čudo, samo prividno manje „duhovno" medju ostalima, upućuje ih u njihovom neznanju, uvodi ih u tajnu, koja se ne može ni zamisliti.

KONAČNI POZIV

Isus praćen od svojih učenika dodje u Kafarnaum, na obalu jezera, gdje će Šimun, Andrija, Jakov i Ivan ponovo naći svoje ladje i svoje sprave za ribarenje. On ih je samo za neko vrijeme napustio, ali mu više nikad ne će umaći. To nam je uvijek izgledalo potpuno jednostavno, ako smo često čitali onu zgodu, kad je Isus prolazeći obalom jezera i videći, da njegovi prijatelji bacaju mreže, rekao samo ove riječi: „Podjite za mnom, i ja ću vas učiniti ribarima ljudi", a oni, a da nisu ni pogled bacili na mreže, napustiše sve i odoše s njim. Doista to se nije dogodilo, a da im nije dao nov znak o svojoj moći, znak, koji je bio tako izabran, da je morao još sigurnije prodrmati tim jednostavnim dušama. Najprije je od njih pozajmio ladju, da bi se sklonio pred narodom, koji se sve više kupio oko njega. Šimun je malo zaveslao, a Isus je sjedeći na krmi govorio mnoštvu okupljenom na obali, mnoštvu, koje ga je bez sumnje gorljivo slušalo, jer je mislio o ovomu: U Nazaretu, u sinagozi (gdje je kao svaki pobožni Židov imao prava govoriti) njegova su tumačenja proroštava izazvala narod, koji je znao za njegovo podrijetlo i komu drvodjelac Ješu (Isus) nije mnogo značio usprkos svih ozdravljenja, koja su njemu pripisivali. On je do kraja izazvao, kad je izjavio, da će strani biti u većoj cijeni od njih. Samo je čudom umakao njihovu bijesu. Za sada on ne će više to pokušati: evo ga sada u barci sa Šimunom i sinovima Zebedejevim. Poslije Betanije ti ribari znaju, da on poznaje tajni život svakoga od njih. Vidjeli su vlastitim očima čudo u Kani; zatim je Isus ozdravio punicu Šimunovu od groznice. Potrebno je, da ih on privuče k sebi u onome, što najviše vrijedi u njihovim očima, i to da uhvate toliko ribe, koliko žele. U tome su nagradjeni, te znaju, da je to svrhunaravno! Upravo su ribarili cijelu noć, a da nisu ništa uhvatili. Sad, gle, Šimun zove u pomoć Jakova i Ivana, da bi mu pomagali izvlačiti mrežu. Dvije su ladje duboko uronile krcate ribom. Tada Kefas padne na koljena. To je i danas još znak, da je Bog prisutan, kad mi promatramo naše ljage u svoj strahoti: „Gospodine, ostavi me, jer sam ja grješnik". Odgovor Isusov, kao i većina njegovih riječi, sadržava u sebi proročanstvo, koje se ispunja još pred našim očima:

„Od sada lovit ćeš ljude!"

Medjutim najmanje jedan od njih, kao Šimun, bio je oženjen. Onda, kada je Isus uputio posljednji poziv, Jakov i Ivan ne napuštaju samo svoje ladje, nego i Zebedeja, svoga oca. Oni napuštaju „kao plaćenici", to naglašava evandjelist, da bi osobitim naglaskom istaknuo strahotu ovog napuštanja. Isus je morao ponoviti jednog

dana s posebnom oštrinom: „Ako netko podje sa mnom, a on se ne odriče svoga oca i majke, svoje žene i svoje djece, svoje braće i svojih sestara, pa i vlastitog života, taj ne može biti moj učenik“. Nikada se Sin čovječji nije s tolikom odlučnošću usprotivio prirodi. Ovaj nečuveni zahtjev nije medjutim početna točka, da se stigne, nego točka, da se podje k posvećenju.

Nije to ništa, da je Krist, koji je bio toliko voljen, bio i toliko omrznut. Koja je to naivnost sablažnjavati se, jer je mnogo od onih, koji su vidjeli tjelesnoga Krista, pa ga ipak nisu mogli zavoljeti! Mnogo njih ublažava značaj najoštrijih riječi označujući ih kao hiperbolične (pretjerane). Ta svi istočnjaci govore jezikom bujnih izraza. Ipak su mrmljali Židovi: „Njegova je nauka tvrda i tko bi je mogao slušati?“ Ona je dakle izazivala čak i Semite, naviknute na hiperbolu. Ona se činila uvijek tvrda, uvijek omražena. Potpuna ljubav zastrašuje osrednje duše, iznenadjuje (zaprepašćuje) lažnu elitu, a odbija profinjene. Bez sumnje njegovi bi ga neprijatelji mrzili i prije, nego li to čine (čak i njegovi nazovi prijatelji!), da ne zamenjuju dosadnog i sladunjavog rabija s nekim suvremenim likom cijeneći ga više od čovjeka, koji je stvarno živio i koji je očitovao potpuni značaj u metafizičkom smislu, doslovno i neumoljivo. Neznanje mnogih u tome odvraća ih i danas, da preziru Krista. Da ga oni poznaju, ne bi ga mogli podnijeti.

Isus je tako izvagnuo svoje riječi, kojima nas upozorava, da iskušamo svoje snage prije, nego li ga počnemo slijediti. On veli: „Ako netko od vas, koji želi graditi kulu, ne sjedne prije, da bi izračunao potrebni trošak i da bi vidio, može li je svojim sredstvima dovršiti, iz bojazni, da ne bi onda, kad ugradi temelje, uvidio, da ne može dovršiti započeto djelo, te da ga svi oni, koji ga budu vidjeli, ne budu ismijavali govoreći: Ovaj je čovjek počeo graditi, a nije mogao dovršiti“. To je povijest svih lažnih odlazaka k Bogu. Tako je slatko obratiti se, tako je slatko, što ti je oprošteno! Ali Krist nas najprije zove, da odmjerimo svoje snage znajući, na što nas obvezuje i da to nije smiješno, što nas je ljubio.

VI.

MJENJAČI ISTJERANI IZ HRAMA

Poslije kratkog boravka u Kafarnaumu, gdje ga je demon otkrio preko usta onih, koji su bili opsjednuti, i gdje su ga bolesnici uznemirivali, Isus krene u Jeruzalem, jer je bilo vrijeme Pashe i velikih žrtava. Trgovci su u predvorje hrama stjerali krda goveda i stada ovaca za bogataše. Drugi su prodavali golubove, koje su žrtvovali siromasi. Mjenjači su bili u blizini na raspoloženju onima, koji su trebali njihovu uslugu. Ima li što jednostavnije? Kakve li sablazni ima u tome? „Od trenutka, kad je to za dragog Boga...“ Mala, ali vječna rečenica. I gle iznenada se pojavi ljut čovjek s bičem u ruci, ali ne s bičem za djecu, nego bičem načinjenim od užeta. Njegovi učenici iznenadjeni nisu se usudili da ga oponašaju. On izagna i ovce i volove, mjenjačima prevrnu stolove s novcima u pokliku:

„Nosite to odavle i ne činite od kuće Oca moga kuće trgovačke!“

Kakva sablazan! Te kukavice odoše sa svojom marvom. Čak ni njegovi prijatelji nisu znali, da je on Ljubav. Kako su i mogli oni razlikovati u ovom metežu ljubav Sina prema Ocu? On se morao zaustaviti sav u licu crven i pun ljutnje. Židovi su mrmljali:

„Kakav nam znak pokazuješ, da to smiješ činiti?“

Isus ih je promatrao. On je mogao ispuniti pred njihovim očima ono, što bi oni zatražili, ozdraviti sve bolesnike, koji su se tu nalazili, koje je privlačio sa svih strana i koji su ga uznemirivali kao mušice. Bez sumnje on bi to bio učinio, da ga je jedan od osakaćenih odvojivši se iz gomile za to umolio. Ali su svi drhtali pred učiteljima zakona, pa čak i pred njim, koji je tresao još bičem od užeta držeći ga u stisnutoj pesnici.

Tad se on okrene prema svojim protivnicima, farizejima, učiteljima i svećenicima. On se malo osmijehne i reče:

„Razorite ovaj hram i ja ću ga podignuti za tri dana."

Napokon! Evo ga uhvaćenog u jasnom prekršaju bezočnosti i podvale. Ovaj se čovjek strahovito ruga s njima. Vjeruju li oni u to? Isus je govorio o hramu svoga tijela. Ipak, da li su oni bili tako lakovjerni (većinom su takvi bez sumnje bili) i tko ga je od njegovih sugovornika mogao shvatiti? Da li ih Krist namjerno obmanjuje? Nije li možda to njegova želja, da ga onda, kad ga slušaju, ne razumiju, i kad ga vide, da ga ne vide. On ih osljepljuje zato, što su zaslužili tamu. Oni su zaslužili tamu, jer su mogli ne biti slijepi. „Razorite ovaj hram i ja ću ga podignuti za tri dana." Učitelji, farizeji i poznavaoci Pisma izmjenjuju poglede i raduju se. Dvojica izmedju njih pamte ove mrske riječi, oni će ih se sjetiti na dan njegova sudjenja, za tri godine, kad im bude predan Sin čovječji i to onda, kad budu u krugu velikog svećenika tražili svjedočanstvo protiv ovog varalice. Možda je Isus još u ovom trenutku, dok je držao bič u svojoj ruci, vidio trenutak u svom budućem životu, kad će ta dvojica doći, da ga optuže: „Ovaj je čovjek kazao, da bi mogao razoriti hram Božji i ponovo ga sagraditi za tri dana." Možda sad već čuje u svom srcu pitanje velikog svećenika: „Zar ne ćeš ništa odgovoriti na to, što ovi ljudi iznose protiv tebe?"

NIKODEM

Ipak tome još nije otkucao čas. Medju ovim farizejima, koji okružuju Isusa, nisu svi lisice. Nije dovoljno samo biti farizej, pa da se izazove njegova mržnja. Jedan od njih, član Velikog vijeća, učitelj u Izraelu, bio je zbunjen zbog onoga, što je vidio i što je čuo. Htio se sastati s ovim nepoznatim čovjekom, samo što je imao svoju subraću i svoj položaj... Dobra je duša bez sumnje bio ovaj Nikodem, ali je pripadao drugoj kasti, nego li ovi ribari galilejski, koji slijedeći svoga Učitelja nisu imali ništa izgubiti osim stare ladje i zakrpanih mreža. Jedan učitelj

u Izraelu mora više paziti na sebe, nego netko iz naroda. Uvidjavnost je vrlina, pa nije dobro sablažnjavati, kad se zauzima viši položaj.

No Nikodem ne može odoljeti ovoj napasti, ovoj privlačnosti. Nije potrebno nego najmanje čudo, pa da se smuti ovaj čovjek, koji je već „došao". Usred noći (sličan onima, koji žele proslaviti Pashu), tajno, u nekom udaljenom gradu, ovaj odličnik dolazi Isusu, a on ga ne odbija. Čak zato, što je on učitelj u Izraelu, njemu će istina biti otkrivena u svoj svojoj dubini.

Tu se pojavila osobita vrst nerazumnosti, svojstvena filozofima po zanimanju: Sin čovječji nalazi se na istoj ravnoj nozi s ribarima, carinicima i izgubljenim ženama... Mudrac Nikodem uznemiruje ga naivnošću svoje logike: Kako se netko može roditi po drugi put? Je li potrebno ponovo ući u utrobu svoje majke? Tako predbacuje ovaj čovjek Onome, koji mu donosi tajnu cijelog duhovnog života: umrijeti tijelom, da bismo se ponovo rodili u duhu.

Nikodem oprezno u zoru odlazi. No odlazi praćen prvim svijetlom. Plašljiv i kukavički značaj po prirodi tvrdo se drži postignutog položaja, ali njegovo srce nije sa svim tim bilo manje ganuto. Milost će ga uznemiravati malo pomalo kroz dugi niz godina sve do onog dana, kad će se on plašljivo usuditi da se zauzme za Nazarenca u Velikom vijeću, te sve do onog trenutka tame, kad će se konačno otkriti pred drugima: i miomirise, koje će Magdalena morati proliti na noge živog Spasitelja, on će ih izliti, a da se ne boji više Židova, na povrijedjeno tijelo svoga Boga. Već je Isus izdisao, a Nikodem je bio tu u tajni noći s miomirisom mire i aloja.

VII.

SAMARITANKA

U onim danima nastadoše razmirice izmedju Ivanovih i Isusovih učenika. Ivan je krstio blizu Salema. Isus sam nije krstio, ali nije zabranjivao učenicima, da to čine, te su privlačili više ljudi nego li učenici Ivana Krstitelja. Ivan Krstitelj nastojao je smiriti svoje učenike uzvišenim riječima: „Onaj, koji ima zaručnicu, zaručnik je, ali prijatelj zaručnika, koji je prisutan i koji čuje njegov glas, pun je radosti zbog glasa zaručnika. Takva je i moja radost... Potrebno je da se on razvija, a ja da postajem manji..."

No Sin čovječji jest onaj, koji mu ostavlja široko polje djelovanja. Isus, da bi ponovo stigao u Galileju, morao je krenuti kao i nedavno uz Jordan, kao što to čine svi Židovi u brizi, da izbjegnu Samariju, pokrajinu prezrenu i prokletu još od onih vremena, kad su asirski naseljenici tu bili uveli svoje idole. Samaritanci su još ovo loše učinili: prigrlili su pobunjenog svećenika, istjeranog iz Jeruzalema, a ovaj je podigao žrtvenik na brdu Garizimu.

To, što je Isus krenuo ovim putem kroz usjeve Samarije, to je zato, da bi susreo jednu dušu zaista ne manje grješnu ni više sklonu nego li tolike druge. Zbog nje medjutim, a ne zbog neke druge, Isus je ušao u neprijateljsku zemlju. Prva koju je susreo, doslovno prva, koju će sresti, jest ona, pomoću koje će on osvojiti mnoge druge. Umoran sjedne na rub zdenca, kojega je Jakov iskopao, malo prije nego li je ušao u gradić Sihem. Njegovi su učenici otišli kupiti kruha, a on sam očekuje njihov povratak.

Prva duša, koja je došla, bila je žena. Isus je imao vrlo mnogo razloga, da je ne oslovi prvi. Najprije ne pristoji se, da čovjek oslovljuje ženu na cesti, a zatim on je Židov, a ona je Samaritanka. Napokon on, koji poznaje ljudsku dušu, a i tijelo, dobro zna, ko je ovo lijepo biće.

Bio je to Sin čovječji, koji je podigao svoje oči prema ovom ženskom biću. On, neograničena Čistoća, koji nije imao potrebe ubiti želju u svom njezinom niskom i tužnom obliku, nije manje utjelovljena želja zato, što je utjelovljena ljubav. On čezne jako za dušom ove žene. On za njom tako požudno čezne čežnjom, koja ne može čekati, koja ne može odlagati, on je odmah želi, u ovom trenutku, na ovom istom mjestu.

Sin čovječji zahtijeva, da posjeduje dušu ovog stvorenja. Ona može biti ono, što jest: preljubnica, žena, koja se valjala i povlačila po tajnim mjestima, koju je šest ljudi grlilo svojim rukama, a onaj, koji je sada posjeduje i uživa s njome, nije njen muž. Isus uzima ono, što nalazi, kupi bilo koga, da bi došlo njegovo kraljevstvo. On je promatra i odlučuje, da ovo biće još danas u njegovo ime u Sihemu osnuje kraljevstvo Božje. Cijelu noć on se mučio, da pouči učitelja zakona Nikodema, da bi shvatio, što to znači umrijeti i iznova se roditi. Žena šestorice muževa odjednom će shvatiti ono, što teolog nije mogao razumjeti. Isus je odmjeri: on ne napada iznenada, da bi se povukao, kao što to čine vještaci pred djevojkom, kojoj je glavno ljubav. Nema tu popuštanja ni gledanja kroz prste. To je prva duša, prva, koja je došla i kojom će se on poslužiti. Snop sunčanih zraka prolazi kroz hrpu nečistoće, plamen suklja, da bi se rasplamtila cijela šuma.

Šesti je sat. Toplo je. Žena čuje, da je netko zove. Zar joj se riječima obraća ovaj Židov? Ali da, on je izrekao:

„Daj mi piti!"

Iznenadjena, brbljava i svijesna sebe ona odgovara:

„Kako ti kao Židov tražiš od mene, žene Samaritanke, da piješ?"

„Da ti znaš dar Božji i tko je, tko ti govori: daj mi piti, ti bi zamolila u njega i dao bi ti vode žive."

Krist govori izravno. Te su riječi nerazumljive za Samaritanku, ali on je već kao tat ušao u ovu tamnu dušu. Ono, što je ona morala iskušati, jest to, da je bila opkoljena sa svih strana i da Nepoznati, čije je znojno lice i noge, sive od prašine, ona promatrala, ulazi u njezinu nutrinu, osvaja je, i tom živom valu ona ne može odoljeti.

Zaprepaštena ona se prestane rugati, te se kao sve žene prepustila djetinjskim pitanjima.

„Gospodine, ni grabiti nemaš čime, a studenac je dubok. Odakle ti dakle voda živa? Zar si ti veći od oca našega Jakova, koji nam iskopa studenac i on je pio iz njega i njegovi sinovi i njegova stoka?“

Isus nema vremena, da ga gubi. On je želi jednim nestrpljivim odgovorom baciti usred istine. On reče:

„Svaki, koji pije od ove vode, opet će ožedniti, a koji pije od vode, koju ću mu ja dati, ne će ožedniti do vijeka. Nego voda, koju ću mu ja dati, bit će u njemu izvor vode, koja struji u život vječni.“

Svaka Gospodinova riječ mora se shvatiti doslovno... Mnogi su vjerovali, da će se opiti ovom vodom, pa su se prevarili, ali to nije bila ona, o kojoj govori Isus, jer da su je pili, oni bi ponovo ožednili.

„Gospodine, daj mi te vode, da ne ožednim i da ne dolazim ovamo crpsti.“

„Idi, dovedi tvoga muža i dodji ovamo!“

Uvijek isti način, da bi uvjerio prostodušne. To je onaj, s kojim se poslužio kod Natanaela, kad mu je kazao: „Vidio sam te pod smokvom“. On im je otkrivao najednom onu spoznaju, koju je imao o njihovom životu ili radije svoju vlast, da se može nastaniti u njihovoj duši, da se udomi u tajni njihova bića. Zato mu je Samaritanka odgovorila:

„Nemam muža!“

On joj odgovori:

„Pravo si kazala: nemam muža, jer si imala pet muževa, a onaj, koga sada imaš, nije ti muž, to si kazala po istini.“

Žena nije pripadala kraljevskom koljenu Natanaela i Šimuna, onima, koji padaju na koljena i tuku se u prsa. To je najprije grješnica uhvaćena u preljubu, koja, da bi odvratila pažnju ovog bistrovidog rabija, prelazi u razgovoru na teološko polje. Ona promuca:

„Gospodine, vidim, da si prorok“, pa doda iznenada: „Oci su se naši klanjali na ovoj gori, a vi kažete, da je u Jeruzalemu mjesto, gdje se treba klanjati“.

Isus ne dopušta, da ga prenese na drugi razgovor, on odbija prigovor s nekoliko riječi... Ali vrijeme leti; tamo dolje približavaju se učenici s hranom. On ih čuje, kako govore i kako se smiju. Sve se mora ispuniti bez njihove prisutnosti. Istina će biti otkrivena najednom ovoj siroti.

„Ženo, vjeruj mi, da ide vrijeme i da je već nastalo, kad će se pravi klanjaoci klanjati Ocu u duhu i istini, jer i Otac traži takve klanjaoce. Bog je duh i koji mu se klanjaju, u duhu i istini treba da mu se klanjaju.“

Samaritanka će na to:

„Znam, da će doći Mesija, koji će nas poučiti o svemu“.

Koraci učenika već se čuju na cesti. Da bi otkrio tajnu, koju još nikome nije otkrio, Isus izabire ovu ženu, koja je imala pet muževa, a danas ima ljubavnika.

„Ja sam, koji s tobom govorim.“

U tom trenu milost svijetla pada na dušu ove jadnice tako jako, da je nijedna sumnja nije mogla potamniti. Da, ovaj siromašni i umorni Židov, koji je mnogo pješačio po suncu i prašini i koji je izgarao od žedje, te je prosio malo vode od jedne Samaritanke, bio je Mesija, Spasitelj svijeta.

Ona ostade osupnuta, dok nije čula razgovor onih, koji su bili s ovim čovjekom, a oni su se sad baš približavali. Tad se u trku udalji kao osoba, čije je haljine obuhvatio oganj, udje u Sihem, skupi ljude i počne klicati:

„Dodjite, da vidite čovjeka, koji mi kaza sve, što sam učinila“.

Sigurno se je Krist sjedeći još uvijek na ogradi zdenca, dok mu apostoli pružaju komad kruha, teško vraćao u skučeni svijet, u kojem ga oni primoravaju da živi riječima: „Učitelju, jedi!“ Ali živa Ljubav, otkrivena od ove žene, nije imala vremena opet postati čovjek, koji je gladan i žedan.

„Ja imam jelo, da jedem, za koje vi ne znate...“

Ovaj odgovor još dolazi s drugog svijeta. Siromašni ljudi pomišljaju, da mu je netko donio jesti neko tajanstveno jelo. On promatra njihove razrogačene oči, njihova polu-

otvorena usta, on promatra tamo u žitnim njivama Samarije u sunčevu svijetlu, koje zasljepljuje, klasje, koje se bijeli. Poviše klasja vire glave u pokretu. To je gomila ljudi, koje ona žena vodi prema nemu (možda je medju njima i njezin ljubavnik).

Isus napokon silazi na zemlju, razgovara o zemaljskim stvarima, koje oni poznaju, izriče poslovicu, hrabri ih, uvodi ih u spoznaju, da će oni požnjeti ono, što je on posijao. On ih je već učinio ribarima duša, a sad će oni biti žeteoci ljudskog klasja.

On ostade dva dana medju prezrenim Samaritancima. pružajući tako svojima jedan primjer, koji će uzalud biti primijenjen na ostalu zemlju. U tome je jedan dio kršćanskog poslanja, što su ljudi zanemarili i odbacili s nesavladivom upornošću, da je vjera u jednaku vrijednost svih duša, svih rasa pred Ocem, koji je na nebesima.

VIII.

OPROŠTENI SU TI GRIJESI TVOJI

Tek što se Isus vratio u Galileju, svjedočanstva o njegovoj moći množe se tolikom bukom, da za trenutak farizeji ne smišljaju, da ga otvoreno napadnu. Preostaje im, da ga uhvate u prestupku. Imali što lakše za ove kazuiste, koji su posebno uživali da se profinjuju u svim tančinama Tore?

Ništa Isus nije učinio, da umakne pred pruženom pesnicom, on ih je čak izazivao. Nisu ga mogli uhvatiti, jer nisu mogli shvatiti razloge njegovih djela. Kamo je htio doći? Što je on tražio? Štogod su oni o njemu mogli misliti, oni nisu mogli još zamisliti ovaj prestup nepojmljiv za jednog Židova: Čovjek, koji se nazivlje Bogom. Doista to je bilo suviše, ali ipak... Potrebno je zaboraviti sve ono, što mi znamo o Isusu, ono, što se izvršilo na zemlji u njegovo ime. Potrebno je biti kao neki od učitelja, koji su došli iz Jeruzalema, ili jedan od onih, koji stanuju u Kafarnaumu.

Oni promatraju sasvim izbliza ovog buntovnika: sasvim izbliza, jer se narod pred njima povlači, a oni opet stupaju u prvi red. Književnik, koga ja zamišljam, pomiješan s drugima, koji su uplivniji, napokon je ušao u kuću, u kojoj je Isus, a koju je gomila opkolila, ali val ljudi zatvorio se pred njima. Ljudi, koji nose uzetoga, pokušavaju uzalud, da prokrče prolaz. Bez sumnje oni dolaze izdaleka, sigurno su se mnogo namučili. Oni se ne će vratiti, dok ne vide onoga, koga su došli potražiti. Oni će do njega, pa kud puklo. Stvaraju očajnu odluku: bolesnika iznesu na krov, podignu crijepove i spuste svoj teret u sobu, u kojoj je sjedio Isus. Taj njihov čin sigurno je izazvao prosvjede, bijesne riječi i prijetnje.

Književnik promatra čudotvorca, oči mu zapinju za njegove usne i ruke. I gle, riječi, koje će izreći, veoma su čudnovate, to su one, koje se nikad nisu čule, jer se

činilo, da one nemaju nikakve veze sa stanjem bolesnika. Ili bolje, one su kao odgovor, koji se mogao shvatiti u šutljivom razgovoru izmedju Sina čovječjega i ovog stvorenja na nosiljci:

„Imaj pouzdanja, moje dijete, oprošteni su ti grijesi tvoji“.

Mnogo siromašnih duša licem u lice sa Isusom, a u vrijeme kad je on živio, osjećali su ono, što doživljuju još danas one duše, koje primaju pričest. One su bile svijesne svojih nečistoća odjednom, one su mjerile širinu i dubinu svoga stanja; one su prezrele same sebe. Prva primljena milost bila je milost osvjetljenja, odatle i poklik Šimunov:

„Otidji od mene, Gospodine, jer sam grješnik.“

Bez sumnje to je bila ista nijema molitva, koju je uzeti molio i to ne: „Ozdravi me!“ nego: „Oprosti mi!“ Tad se začu riječ puna zaprepaštenja, koju su usta ljudska ikad izustila: „Oprošteni su ti tvoji grijesi!“

Svi grijesi neke siromašne duše, veliki i manji i oni najsramniji, oni, koje ne možemo nikome povjeriti, oni, koji nisu samo grješni nego i smiješni — pa i onaj, koji mu je nemoguće zaboraviti, čak i onaj, o kojem nikad nije mislio — sve je očišćeno, a da se ne traže pojedinosti, bez ljutnje, bez podsmijevanja. Sin čovječji ne obavezuje pokajnika, da ponovo preživa svoju sramotu: već ga je dovoljno visoko uzdigao, dovoljno daleko od one gomile, koja ih opkoljuje da bi ozdravljenje njegove duše bilo nad ozdravljenjem njegova tijela.

Ovoga puta farizeji shvatiše odmah značenje tih do sada nečuvenih riječi. A nisu se usudili izraziti negodovanje naglas. To je nadmašilo svako tumačenje. Izmijeniše poglede razmišljajući u sebi: „Tko može opraštati grijehe osim jedinoga Boga?“ Sablazan je tako velika, da se oni ne usudjuju pozivati na sablazan. Ali Sin čovječji već je prešao u napad pružajući im dva puta dokaz svoje svemoći. Najprije, kako to on čini uvijek čitajući u njihovim srcima: „Što razmišljate u srcima svojim?“ I odmah on, koji, kako se činilo, nije vidio nego čireve ove ponizne duše, on, koji ima pravo na duše,

ustavlja svoj pogled na uzeto tijelo na nosiljci pred svojim nogama. Obraća se ovako farizejima:

„Što je lakše reći: Oprošteni su ti grijesi tvoji! — ili reći: Ustani i hodi! Nego da znate, da Sin čovječji ima vlast na zemlji opraštati grijehe, reče uzetome: Tebi govorim: ustani, uzmi svoju postelju i idi kući svojoj!“

Uzeti ustane usred zaglušnih poklika veselja gomile. Sigurno su farizeji iskoristili metež, da bi nestali. Ali književnik, koga ja zamišljam, da je bio onaj, o kome govori sveti Matej, oduševljen kliče Isusu:

„Učitelju, ja ću te slijediti, kudagod ti budeš išao!“

Njega je očarao zavodnik, on je bio potpuno u vlasti ove svemoći, on je položio oružje. Bez sumnje možda je on očekivao jedan pogled, jednu riječ, što bi sve on platio iznenadnom i spremnom poniznošću. Ipak ono, što je dolazilo od ovog čovjeka, to nije bilo ono, što se očekivalo od njega. Isus, drhćući od onoga, što je izvršio, odgovara:

„Lisice imaju svoje jazbine, a ptice nebeske svoja gnijezda, dok Sin čovječji nema, gdje bi otpočinuo“.

Izgledalo je, kao da kaže: „Ti si dugo vremena mislio, da sam zavodnik, pa gle, eto mojih obmana, to je ono što obećajem onima, koji me ljube. Još i ovo odricanje od svega, to je onaj najsladji dio, koji za njih čuvam. Uskoro ću u ovu prazninu, u ovo ništavilo postaviti ležaj za njihovu upotrebu, gdje će mjesto nogu i ruku biti unaprijed odredjeno.“

Možda je književnik ovo mislio: „To sam učinio vrlo brzo! On me htio iskušati, jer me ne poznaje“. Tad u tom trenu začu se medju učenicima, bliskim Učitelju, jedan glas:

„Učitelju, dopusti, da odem naprijed, da bih pokopao svoga oca!“

„Slijedi me! Ostavi mrtve, da pokapaju mrtve!“

Plijesan stoljeća pokriva još sjenu i tvrdu koricu ovih riječi, plijesan stoljetnih tumačenja punih boli i olakšanja. To je zato, što se istini ne gleda u oči, istini tih riječi, od kojih se nijedna ne će zaboraviti. A ipak! Čak nam je i za ove odredio mjeru, da shvatimo, koliko su one istinite, kad za vrijeme službenog pogreba proma-

tramo sprovod, kad promatramo ona lukava lica, bolesna, izbrazdana od dvostrukog djelovanja vremena i zločina, kad promatramo ova tjelesa izmrcvarena i iskušana u grijesima, onu gomilu tjelesa (naše je jedno od njih) kojih je pokvarenost razvijenija, nego pokvarenost pokojnika, koga sahranjuju, jer od onoga ne ostaje nego lešina; duša je pročišćena nevidljivom vatrom. Ipak mi, koji vjerujemo, da ćemo poći za njim, mi smo oni, koji zaudaramo: miris duhovnog raspadanja nadmašuje ono prvo raspadanje.

„Ostavi mrtvace, da pokopaju mrtvace!..."

Možda književnik nije mogao drugo više slušati. Možda se učenik udaljio. Ipak u onom času Isus govori kao Bog. On je mogao kliknuti: „Ja sam Bog!", pa se ne bi jasnije očitovao. Iz odanosti prema Bogu možemo prepustiti plaćenicima brigu, da pokopaju siroto tijelo, od kojega smo rodjeni. To ne uklanja mogućnost da ja tražim medju mojim bližnjima, u svim dobrim obiteljima, koje pohadjam, ovoga ili onoga, kome sličan zahtjev ne bi oslabio strpljenje. Kristu je svaka njegova riječ privodila duše, a druge su odpadale od njega. Oko njega bilo je neprestano strujanje srdaca, bilo vječno valovanje.

MATEJEV POZIV

Odjednom Sin Božji, koji je imao svoje razloge, kad je zbunio pisca i onog učenika, zaustavi se na obali jezera pred malim stolom, uz koji je sjedio carinik. Bilo je to zvanje, koje je bilo najniže i najprezrenije medju Židovima: bio je to niži činovnik onih, koji grabe, kome je država povjerila utjerivanje nekih poreza. Bili su to ljudi, koji su izbjegavali gomilu, a uvlačili se ponizno medju uglednije. Talog društva. Isus ugleda ovog Levija, sina Alfejeva, kako sjedi uz svoj poreznički sto, pa mu kaže:

„Slijedi me!..."

Možda ga je već poznavao isto onako, kao što su Šimun i sinovi Zebedejevi bili njegovi prijatelji prije, nego li su čuli tu zapovijed, da sve napuste. U prolazu Učitelj je sigurno opazio njegov pogled, koji je on poput jadnog psa podizao k Njemu. On je primio njegovu želju, koja je izlazila iz čistog srca stvorenja, ali koje nije moglo čak zamisliti, da bi jednom cariniku bilo dozvoljeno, da razgovara sa Sinom čovječjim, a još manje da ga slijedi. Isus, koji mrzi nemoćnom mržnjom (budući da ga još nije nimalo obuzela) ljubaznost lažnih svetaca, nije mogao trpjeti ovakvo uvjerenje u duši čovjeka o njegovoj vlastitoj bijedi, koja uništava stvorenje pred čistoćom Boga.

Levi (da li se već zvao Matej?) se digne i podje za Isusom... Na veliko čudjenje i sablazan kao i na veselje farizeja, kojih se skupina kupila nedaleko, Isus je išao za nečistim poreznikom, pa je ušao u njegovu kuću, sjeo za njegov sto, gdje se je okupilo mnogo nitkova: sve ljudi iz Levijeve sredine, takvih, o kojima se govorilo „da ih nitko ne vidi" i „koji nemaju nigdje pristupa". Učitelju sada žele vratiti milo za drago. Oni okruže plašljive učenike pred vratima i odmah im počnu govoriti u ime zakona:

„Zašto vaš učitelj jede sa carinicima i grješnicima?"

Oni ne mogu ništa odgovoriti. Tad se usred gostiju začuje užasan glas:

„Nisu zdravi, koji trebaju liječnika, nego bolesni. Naučite (kakvim naglaskom on šalje ove teologe k njihovim knjigama) što znači ova izreka: „Ja tražim milosrdje, a ne žrtve", „jer sam došao pozvati ne pravednike, nego grješnike".

Ima još jedno gore licumjerje, nego li je ovo farizeja, a to je, kad se pokrivamo Isusovim primjerom, da bismo zadovoljili svoju požudu i tražili društvo razvratnika. On je lovac, koji lovi i mami duše ondje, gdje se one skrivaju; on ne traži nasladu za sebe sa lakomislenim stvorenjima. A mi, mi gubimo svoje duše, a ne spašavamo njihove.

IX.

JUDA

Farizeji nisu mogli više prelaziti preko neshvatljive preuzetnosti ovoga čovjeka. Potrebno je razumjeti, što znači za jednog Izraelca „Jedini Bog" i da je on odvojen od stvorenja ponorima. Ubuduće njihov će način biti pri svakoj sablazni kao i za svaku riječ, koju oni uhode, da ga upozore na tekst i slovo Tore. Kad njegovi učenici požanju nekoliko klasova u subotu ili ako on istoga dana ozdravi čovjeka sa osušenom rukom, rulja je tu, koja viče i koja odredjuje udarac za dan obračuna. A on daleko od toga, da se brani, prkosi im i to sa kojom drskošću:

„Sin čovječji je gospodar čak i subote". Što on misli o sebi? Je li on lud? On se već usudio reći: „Subota je stvorena za čovjeka, a ne čovjek za subotu". To je bilo previše. Biti gospodar subote! Od toga njegova je propast jasna. On poznaje i preokrete opreznosti. Mi nemamo pravo reći, da se Bog, protiv svoje volje suviše brzo odaje, da to guši, i da ostavlja da to diše na površini, kad skoro nema nikoga, tko bi ga iznenadio osim siromašne žene iz Sihema. Reklo bi se, da on još uvijek u javnosti nastoji zatomiti poklike, koji u njemu otkrivaju Tvorca života. Medjutim on se ne suzdržava kliknuti, da je čak gospodar subote.

Već je on razapet u mnogim srcima. Održavaju se tajni sastanci u Jeruzalemu. Ne smije se ni dana gubiti! Vrijeme sjetve je kratko. On odmjerava vrijeme, koje mu još preostaje za život. Još nekoliko mjeseci, da prosvijetli ove siromašne ljude, a kojima se htio poslužiti, koji će morati obnoviti lice zemlje. Oni ga bez sumnje žarko ljube, a to je bitno. Ipak oni još ništa ne shvaćaju.

Osim jednoga možda: čovjeka iz Kariota, onoga Jude, pozvanog kao posljednjeg medju dvanaestoricom, koje je Isus izabrao izmedju svojih učenika. On je pozvan poslije Šimuna i Andrije, poslije Jakova i Ivana, Filipa i Bartolomeja, poslije Mateja i Tome, poslije drugog Jakova, sina Alfejeva, i drugog Šimuna, nazvanog revnitelj i Jude. Kako je otkrio ovog Judu? On je bio blagajnik. Bio je to okretan čovjek, onaj, koji je u početku doista pokazao najviše vjere u Isusa, jer je bio sposoban, pa je pošao za njim u neukrotivoj vjeri u vremenski uspjeh Gospodina. I drugi su u to vjerovali, ali manje nego Juda. Oni, koji su bili najbliži srcu Isusovu, kao i sin Zebedejev, vjerovali su u svoju sjajnu budućnost. Prijestolje, koje ih je čekalo, već su vidjeli u blistavu sjaju.

Za svoj vlastiti račun u malom Juda je kroz tri godine morao iscrpiti izvor žive vode i urediti dobitke. Sposoban, ali kratkovidan, kad se sve bude srušilo (opet krivnjom ovoga ludjaka, kako je on mogao vjerovati, da će upropastiti sve svoje divne sposobnosti i izazvati cijeli svijet protiv sebe) on nije shvatio, da će se posao — a to je za njega bio posao — jednog dana tako razviti i da će se sve ono, što je on pri tome razumio, razviti do neshvatljivih razmjera. Krist je to znao. Juda bijaše s njim od početka, on je još i bit će do kraja.

On ih nije ni pokušavao prevariti.

„Ne uzimljite ni zlata ni srebra" — tako im je Isus naredjivao šaljući ih po dvojicu, da navješćuju dobru vijest (evandjelje), „čak ni novca ne nosite za pojasom, ni torbe za put, ni dva odijela, ni obuće, ni štapa..." Tad se Juda podsmjehivao: „Da li se mora duhovno shvatiti svaka riječ, koju izrekne dragi Gospodin?"

„Šaljem vas kao ovce medju vukove!" (Juda mrmlja: „govori za druge.") „Budite lukavi kao zmije..." (A Juda: „U to možeš biti uvjeren!")

„Pripazite na ljude, jer će vas bičevati u njihovim sinagogama". („Mene ne će, mislio je Juda, ja znam, kako im se mora govoriti!") On prezire svoje drugove, jer ih on vidi, da drhću, kad Učitelj proriče: „Brat će osuditi na smrt svoga brata, a otac svoje dijete, djeca će ustati protiv svojih roditelja i učinit će, da umru..."

„Zašto ta zaprepaštenost?" — pita Juda, promatrajući ispod oka svoje drugove. Kakav pojam imaju oni o obitelji? Juda odavno zna, da je istinito, da postoje oci i djeca, koji se mrze. On voli u Kristu ovaj jednostavni

izgled, ovaj pogled Boga na ljudsku strahotu. U ovom trenutku Učitelj je objavljivao: „Svi će vas mrziti zbog moga imena!" Ah, da, ali to ne zadaje nikakav strah Judi. Ostali drhću, ali on, Juda, pristaje, da bude omrznut, samo da ga se boje. Sad će ga se bojati, jer će on ostvariti u sebi Učiteljeve riječi: moć Isusovu nad materijom i životom. Oh, kad osvane dan, kad on bude mogao izgoniti duhove i iscjeljivati bolesne, onda će se on smijati mržnji ili ljubavi ljudi, koji će mu lizati noge!

„Ne bojte se", nastavlja Isus, „ne bojte se onih, koji ubijaju tijelo, a ne mogu ubiti dušu; bojte se radije onoga, koji može upropastiti dušu i tijelo u ognju paklenom".

Juda slegne ramenima, kao da kaže: Zašto je potrebno bojati se Belzebuba, kad će on imati vlast nad njim, pa će se oba ogledati u vlasti? „Kao gospodar, da ih izgonim, ja ću moći od njega dobiti sva kraljevstva ovoga svijeta..."

Ipak se čovjek iz Kariota i sam zna raznježiti. Kako da ne ljubi Isusa? Samom njemu potrebno je povjeriti se i to zatvorenih očiju. Glas Učiteljev je tako mek, da bi uvjerio svoje drhtave siromašne prijatelje:

„Ne prodaju li se dva vrapca za jedan novčić (as)? Pada li, koji na zemlju, a da to ne dozvoli vaš Otac? Ne bojte se dakle! Vi ste u većoj cijeni, nego li jato vrabaca. Onoga, koji me bude priznavao pred ljudima, i ja ću priznati pred Ocem svojim, koji je na nebesima. Tkogod me bude zanijekao pred ljudima, i ja ću ga se odreći pred svojim Ocem..."

Juda je opet pogodjen: on ne voli, da se mnogo poziva na srce: ovdje on manje razumije nego li drugi. Oni su nestašni i pred najmanjim milovanjem, vjerni svom Učitelju kao psi. Blagajnika Judu izaziva to, što ih on više voli. Ali opet iznenada nabuja Isusov glas:

„Nemojte misliti, da sam došao da donesem mir na zemlju! Ne mir, nego mač. („U dobar čas!" misli Juda). Došao sam da posvadim sina sa ocem, kćerku sa majkom, snahu sa svekrvom. I sami ukućani jedne kuće bit će neprijatelji. Onaj, koji ljubi svoga oca ili svoju majku više nego mene, nije dostojan mene, a i onaj, koji više ljubi svoga sini ili svoju kćer nego mene, nije dostojan mene..."

U ustima čovjeka te bi riječi bile ocijenjene kao nakazne. Kad se ne bismo bojali, da vrlo smjelom slikom nanesemo uvredu nerazrješivosti dviju naravi, rekli bismo, da je ovdje Bog podigao svoju strašnu glavu iznad površine krvi i da ju izdiže ponad tijela. Juda misli, da razumije te riječi mržnje... Doista drugi su, koji će progledati, da ih samo utjelovljena ljubav može izreći, a da je munja ne opali. Juda zamišlja jedan svijet, koji bi Isus ili njegovi izabranici preokrenuli, u kome odabrani ne će biti uznemireni zbog ljudskih osjećaja, u kome ih nijedna krvna veza ne će više smetati. Bio bi to triumf sile, bila bi to pobjednička osamljenost! Naravno, da za čovjeka iz Kariota nije sve ono, što Krist kaže dobro: Gle ga, on već sada govori sa križa! I kad ga tko sluša, svaki onaj koji ga slijedi, a ne uzimlje svoj križ, nije dostojan njega... Juda se osmjehuje: kao da se radi o tom, da se bude dostojan njega! On će slijediti Gospodina, prepustit će križ drugima.

Juda primjenjuje sam na sebe riječi: „Onaj, koji bude spasio svoj život, izgubit će ga, dok onaj, koji bude izgubio svoj život zbog mene, opet će ga naći." Sasvim je to tako! Juda se svega odriče, on je sve napustio, da bi slijedio Gospodina. On je po nacrtu zamislio poslove, koji doista nisu slabo uspijevali. Razišao se s uglednim ljudima... premda nije propustio da razvije svoj utjecaj u njihovoj sredini. Uz to s gorčinom misli na ostalu jedanaestoricu, koji nisu ništa više učinili, pa ih on više ljubi.

Isus još veli: „Onaj tko vas prima, mene prima..." Juda razmišlja o tim dragocjenim riječima više nego o drugima, koje u sebi sadržavaju jačinu velikih posljedica. Ali evo riječi, koje ga oduševljavaju: „Tko udijeli samo čašu hladne vode jednom od mojih najmanjih, a on je moj učenik, uistinu vam kažem, taj ne će izgubiti svoju nagradu..." Juda misli: „I ja sam jedan od tih neznatnih, ali ću brzo narasti, jer čaša hladne vode ne će za dugo biti čaša hladne vode..."

Te iste riječi jedanaestorica je drugih srdaca upamtila, premda ih nije još razumjela, ali ih primaju kao dobra, ali bezsvijesna zemlja. One sadržavaju u sebi

tajnu nad tajnama: Ljubav nije osjećaj, strast, nego osoba, netko. Čovjek? Da, čovjek. Bog? Da, Bog. Onaj, koji je ovdje. Njega treba nada sve cijeniti? Nije dovoljno reći, da ga je potrebno jedino obožavati. Jao onome, koji se sablazni! Oni, koji budu „njegovi", moći će proći kroz život zavezanih očiju, a da se uopće ne moraju bojati ljudi. Ne moraju se više bojati, ne moraju ništa više očekivati. Oni su sve dali, da bi sve imali; toliko su se izjednačili sa svojom ljubavlju, da onaj, koji ih prima, prima takodjer Ljubav. Te riječi, koje je izrekao Gospodin šapućući ih u uši učenicima, imaju u svojoj klici neustrašivost tisuća mučenika, radost na smrt osudjenih. Ubuduće, štogod bi im se moglo strašnog dogoditi, prijatelji Isusovi ne će morati drugo ništa, nego da podignu oči, pa da vide otvoreno nebo.

X.

GOVOR NA GORI

Kad je Isus silazio sa dvanaestoricom, zadivljenom i u drhtaju, ustavi se blizu jednog proplanka. Put mu nije ometala samo gomila učenika, nego i svijet, koji je dolazio iz Jeruzalema, Tira i Sidona. Nasamu je razgovarao sa svojim učenicima. Gle, sada želi izreći gomili ljudi riječi, zbog čega je došao na svijet. Skoro nema ništa od onoga, što im on namjerava reći, a da njegovi slušaoci ne bi ono bitno našli u ovom ili onom stihu psalama. Proroci su natuknuli slične misli. Ali ipak ovaj Nazarećanin govori samosvijesno: „I ja vam kažem..." Taj naglasak je nov, i najmanja riječ ima neproračunljivu vrijednost. Svaki bi drugi čovjek isto tako govorio: „Neka bude svijetlo", kao što bi uzalud rekao: „Moja je zapovijed, da ljubite jedni druge..." Ali kad je to Bog, koji govori, onda svjetlost, koja tiho teče na zemlju, onda nepoznata ljubav iznenada šiklja čak i u srcu tvrdog rimskog carstva.

„Blaženi... blaženi... blaženi..." Oni, koji su se nalazili na dnu gomile i koji nisu čuli nego tu riječ, koju je on uzviknuo devet puta, mogli su vjerovati, da je ovo poslanstvo bilo poslanstvo sreće. Imali su razloga, da u to vjeruju. Prema promjeni, koja iznenadjuje više nego ona u Kani, siromaštvo postaje bogatstvo, a suze radost. Zemlja ne pripada ratobornim, nego onima, koji su blaga srca.

Ipak cijelo blaženstvo sadržava u sebi i prokletstvo:

„Blaženi siromasi duhom, jer je njihovo kraljevstvo nebesko" — znači, da su oni, koji ne posjeduju siromaštvo duha, protjerani iz kraljevstva.

„Blaženi, koji su čista srca, jer će oni Boga vidjeti" — naglašava nam, da nečista srca ne će vidjeti Boga. I sad te vrline, kojima je odredjeno blaženstvo, jesu one, koje se najviše protive naravi. Najzad tko je to taj siroma-

šan duhom? Tko se može pohvaliti, da se divio duhovnom siromaštvu jednog čovjeka, pa bio to i onaj, koji je najpobožniji? Kod onih, koji se smatraju savršenim, strašna privrženost vlastitim pogledima stvara odvratnost.

„Blaženi krotki, jer će oni baštiniti zemlju... Blaženi mirotvorci, jer će se oni sinovi Božji zvati". O živote, kako si tvrd! Ipak krotkost je još uvijek ona, koja se najviše prezire. Još od djetinjstva u nižim su društvenim razredima krotki progonjeni: Nietsche je na kraju filozof općeg mišljenja.

Je li moderni svijet manje okrutan, nego li je to bio antički svijet? Ništa se nije promijenilo, osim što Blaženstva kliču jednom zauvijek na Gori, da će trajno biti u snazi i da će ih iz naraštaja u naraštaj neka stvorenja usadjivati iz srca u srce. To je dovoljno:

„Vi ste so zemlje!"

Nije potrebna nego šaka soli u gomilu ljudi, pa da se ona ne pokvari. Ali koja so ne obljutavi? Ovo blaženstvo, koje on donosi ljudima, koja on navješćuje u svom prvom govoru, Krist opaža, da je neprestano u opasnosti. Što je značila čistoća za ove siromašne i pažljive obrezanike? Biti čist! U vrijeme Tiberija kakav je to neshvatljivi zahtjev! „Vi ste naučili, da je bilo rečeno starima: Ne smiješ izvršiti preljub..." Da, to je opći zakon, a on je općenito oskrvnjen, ali čiji izraz ne može nikoga iznenaditi. Gle, sad ovaj Nazarećanin nastoji dodati staroj nagrdjenoj zapovijedi novu zapovijed, kojoj se devetnaest stoljeća još uvijek protivi svijet, kojoj se ruga, koju uzalud i bez moći nastoji izbaciti iz svoga tijela, jer otkad je Isus govorio, oni će ubuduće moći naći Boga, koji budu primili ovaj jaram: „Jer kažem vam, tko god bude pogledao jednu ženu požudnim pogledom, on je već počinio preljub u svom srcu".

Grijeh je prema tim samim riječima, označen prije djela. Nečistoća struji prema nutrini, penje se k svom izvoru. Više nego li ijedno prokletstvo ovo nekoliko riječi potpuno uništavaju pravdu farizeja. Ubuduće drama će se odigravati u nama, izmedju naše najtajnije želje i ovoga Sina čovječjega, koji je sakrivem u tajni srdaca. Krjepost farizeja kao i grijeh bludnica i carinika samo su prividni. Za svakoga od nas tajna spasa odigrat će se u tami, koju će jedino smrt raspršiti.

Malo kasnije Krist će definirati vrlo točno svoju pravdu, koja je ono što ljudi nazivaju nepravdom. Još je vrlo rano (oni su već primili svoju plaću!), da im se isprìča priča o onom razbludnom sinu, o kojemu je ljepše razglabao nego li starijem sinu, ili o onim radnicima u posljednji sat, kojih se nadnica izjednačuje sa nadnicom onih, koji su radili od rane zore. Njima je dovoljno za trenutak, da se priviknu na onu misao, da je čovjek „dobrog života i značaja", ako je pun želja, težnji i sanja, pa ako se on tome prepušta tajno, već osudjen. Jer ono, što se ispunja, spaja se s onim, što on zamišlja, s onim, za čim on čezne. Ono, što on čini u svom srcu, dovršeno je pred Božjim očima. Cijena tih pogleda i misli, toga preljuba očiju i srca, koji se zasićuje bez ustezanja, a bez ikakvog ljudskog nadzora jest gehena (pakao).

Mi ne ćemo u tančine promatrati poslanstvo Kristovo, mi ne ćemo u sjeni ostaviti prijetnje. Ako je misao o paklu takva, da se više ili manje može podnijeti, nebo i zemlja će proći, ali ne će ni slovo od riječi Gospodinovih. I ovo se kao i sve drugo mora shvatiti doslovno: „Ako je tvoje desno oko za tebe prilika grijeha, onda ga izvadi i baci ga daleko od sebe. Jer je bolje za tebe, da izgubiš jedno oko, nego da tijelo tvoje gori u mukama paklenim... Ako je tvoja desna ruka prilika za grijeh, odsijeci je..."

Što se to traži od nas? Savršenstvo Boga, jer evo doslovno: „Vi dakle budite savršeni, kao što je savršen otac vaš nebeski". Djavao je obećao Adamu i Evi, da će oni biti kao bogovi, a Otkupitelj traži od nas, da budemo slični Bogu. Nego što on to ne traži? Malo je za njega ljubav, on traži ludilo ljubavi. Traži, da pružimo drugi obraz, da darujemo ogrtač lopovu, koji nam je već i košulju ukrao, traži, da ljubimo one, koji nas mrze... Je li on bezuman? Da, jest u očima ljudi; to je stanje bezumnosti, koje on zahtjeva i koje će on dobiti od svojih, koji ga osobito ljube...

On će to postići, jer ih on ljubi. Taj zahtjev bio bi nepodnošljiv, kad on ne bi dolazio od ljubavi, koja se utjelo-

vila. Taj pakao, o kome on tako mirno govori, a da ne podigne naročito glas, ne odvraća nikoga od onih, koje (glas) privlači k njemu, jer ih u to uvjerava poziv bezgranične strasti. Ovo srce, koje je toliko ljubilo ljude, očekuje od svakoga samozataja zbog sebe, napuštanje, odricanje od svake brige, svake tjeskobe. Ono što on traži od ovih seljaka, jest vrlina neopreznosti, da postanu slični vrapcima i poljskim ljiljanima. Što nas se tiče pakao, ako je Bog naš otac? On doista i za buduće može tražiti sve ono, što bude htio. Mi znamo, komu moramo ići. Naš Otac je na nebu. Oni, koji posjeduju tu neizrecivu istinu, ne izlažu se opasnosti, da je suviše skupo plate:

„Tko će od vas, ako od njega njegov sin traži kruha, njemu dati kamen?" Ovog Oca, koji je na nebu, mi ne ćemo ugledati, ako budemo išli stazom uživanja i sitosti. Vrata su niska, a put je uzak. Nisu potrebni licumjerni uzdasi, nego nadasve: čistoća srca, a ne poklici srca:

„Jer ne će u kraljevstvo nebesko ući oni, koji budu klicali: Gospodine, Gospodine..."

Reklo bi se, da se Krist onda, kad je odao svoje vlastito srce, opet usteže, da ga ne bismo zloupotrebljavali. Opomena o paklu prekinuta je riječima žarke nježnosti, a ova je u strahu, da ne bi bila loše shvaćena, pa se prekriva jednom prijetnjom. Lažni proroci znaju o njoj unaprijed plakati. Opominje zato svoje prijatelje pa ih upozorava na kamen spoticanja, da bismo ocijenili čovjeka, koji nam se obraća u ime Kristovo: „Vi ćete ih poznati po plodovima njihovim". Gospodin ovdje govori kao čovjek, koji, budući da je Bog, vidi ono, što izmiče ljudskom oku. Ali kako da ocijenimo ljude prema njihovim plodovima? Tko onda ne bi zaslužio, da bude bačen u oganj? No ako nas on potiče na svetost... K tome zar uostalom nije naredjeno, da ne sudimo? Teškog li zakona! Ne treba suditi, ali ne treba ni biti prevaren. Vječno treperenje, na koje je upućena duša kršćanina. Nemojmo se začuditi, ako u ovoj igri, jednostavni u duhu i čista srca malo pomalo postanu previše istančani. Nema protivurječja u ovim razgovorima, a ipak sve je u suprotnosti. Neugodno je

biti najednom golubica i zmija ili ljiljan. Istina objavljena na Gori ima više prelijeva nego li ih ima na vratu ptice. Ona se ne sastoji od nekih strogih naredbi, pa da smo onda, kad ih slijedimo, na pravilnom putu. To je život pun zasjeda i pogibelji, gdje se sve vrši oprezno, ali s ljubavlju... Jao! Jesmo li ikad sigurni da ljubimo i da smo ljubljeni?

Oni, koji ne vrše volju Oca, znaju, da ne čine po volji Ocu, ali oni, koji vjeruju, da je izvršavaju, ostvaruju je, a da nisu toga svijesni. Ponos nekih osoba, i to onih, koje su „mnogo napredovale" u savršenstvu ili koje vjeruju, da jesu, nadmašuje kudikamo taštinu onih, koji žive u životu. Ako ih netko blago opomene, mjesto da ispitaju svoje srce, oni tu nepravdu otkrivaju Bogu, pa se njihov ponos nadme od jedne zasluge više. I kao što pri razmišljanju one isto tako cijene, da je pravičnost povrijedjena u njihovoj osobi, one se ne ustručavaju učiniti djelo, koje bi neki poganin nazvao „osvetom". To oni nazivaju nadoknadom. Radi li se ovdje o svecima ili manje o onoj vrsti osoba, koje oponašaju svece? Nego, recite mi, gdje počinje licemjerstvo? Koje ljudsko stablo nije prema nekom plodu štetno stablo?

SATNIK (STOTNIK)

Unutrašnji zakon, koji je Sin Božji odredio ljudima na Gori, urodio je čudom plodovima u danima, koji su slijedili. Neprijatelji su se za neko vrijeme udaljili. Ta ljubav prema Ocu, koja se odnosi i na bližnjega, te dvije ljubavi, koje su zapravo jedna, a o njoj Isus poučava svoje prijatelje, dobiva tokom njegova zemaljskog života takav značaj, koji ne će više nikad imati, kad Krist uzadje na nebo.

On je, Sin Božiji, a stotnik je njegov bližnji, kao i svi oni, koji mu se približuju. Kroz ove tri godine Bezgranično biće postalo je bližnji vojnika, carinika, i bludnica. Ovaj stotnik u službi Heroda Antipasa nije Židov, ali toliko voli Židove, da im je od svoga novca sagradio si-

nagogu. Njegov sluga bijaše bolestan, u smrtnim mukama, a on ga je mnogo volio. Mi ga već zato volimo, jer je za ovog stotnika smrt njegova sluge bila velika nesreća. On nema smjelost osobno otići k Isusu, već šalje neke od svojih izraelitskih prijatelja, da bi nagovorili Učitelja, da se udostoji prekoračiti njegov prag. On impovjerava onu poruku, koju čovječanstvo, prostrto nice, ne će prestati ponavlja do svršetka svijeta:

„Gospodine, nisam vrijedan, da udješ pod krov moj. Zato se nisam usudio da osobno dodjem pred tebe. Reci samo riječ i ozdravit će sluga moj. Jer i ja, iako sam čovjek pod vlašću, imam pod sobom vojnike, pa kažem ovome: Idi! i ide, a drugome: Dodji! i dodje..."

Isus se začudi.

On nije samo ljubio ljude, on im se i divio. Ono, čemu se on divi kod njih, to je uvijek isto divljenje. Nije to neka vrlina, koja zaprepašćuje niti izvanredna strogost niti velika bogoslovna učenost, nego neko stanje odanosti, poniznosti i potpune skromnosti, a to je sve plod one duhovne svjetlosti, a ova je milost nad milostima.

Poniznost, koju ne bi volja znala dostići, savršena je samo pod uvjetom, da sebe potpuno zatajimo. Udariti se u prsa to je kretnja, koja ništa ne vrijedi, pa da ohole usnice i ponavljaju svakog jutra riječi stotnika, čak i one njegova brata farizeja:

„Hvala ti, Bože, da nisam sličan onom cariniku!..."
Tako moli današnji farizej.

XI.

IVANOVI UČENICI

Bilo je u ono vrijeme, kad je Isus krenuo u Naim, kad je majci oživio njenog sina, koga je bila izgubila. Ta ga udovica nije zvala, ona nije ništa od njega tražila, jer on još ne bijaše nadvladao smrt. Bez sumnje mnogi su o njemu govorili: „Da on ozdravljuje uzete i opsjednute... sve koje hoćete, ali nikoga nije oživio..."

Ovo čudo morao je Isus izvršiti više zbog svoje slave nego li sve ono, što se ispunilo. Ono je uznemirilo osobito neke od sljedbenika Ivana Krstitelja, osobito one, koji su bili protivni novom učitelju. Njihov učitelj bio je u dnu tamnice, u koju ga je Herod zatvorio. Je li i njega uznemirilo? Da li se i on ustručavao vjerovati u to? Što je on tada mislio, kad je poslao dvojicu učenika, da ga pitaju, da li je on Onaj, koji mora doći, ili je potrebno čekati drugoga? Dogodilo se tada, da je vjerovao u čovjeka, a onda počeo sumnjati, jer mu njegovo držanje nije više bilo jasno. Učenici Ivanovi javiše svom učitelju, da Nazarenac jede i pije sa bludnicama i carinicima; on ni ne prosvjeduje protiv te optužbe. On se čak i ponosi time, a svojima je branio, da poste „pod izgovorom da se prijatelji ženika vesele, dok je ženik s njima, te da će doći vrijeme kad će se odreći hrane i vina kad ženika ne bude više medju njima..." Razgovori ove vrste uznemiravali su Ivana Krstitelja. Da se prevario! Da glas, koji je čuo, nije bio s neba! Farizeji odrješito tvrde, da on vrši čudesa pomoću Belzebuba. Optužuju ga, da zavodi duše... Istina je, da je on najbolje medju Ivanovim prijateljima privukao sebi. Na kraju, što kaže ovaj Isus o sebi? Što će reći o sebi izaslanicima Ivana Krstitelja? Ovo poslanstvo nije nego kušnja, kojoj izvrgava Preteča Jaganjca Božjeg. On ne može a da ne vjeruje u nj, ali ga njegovo držanje uznemiruje. Nemoćan, da uvjeri svoje prijatelje, on moli tajno:

„Gospodine, prosvijetli ove moje, koji sumnjaju u

tebe, ove, koje način tvoga života sablažnjuje i uznemiruje..."

Isus umnoži čudesa u prisutnosti dvojice Ivanovih izaslanika, a onda im reče:

„Idite i izvijestite Ivana o onome što ste vidjeli i čuli: slijepi vide, hromi hodaju, gubavi su iscjeljeni, gluhi čuju, mrtvi ustaju, a blaga vijest navješćuje se siromasima. Sretan je onaj za koga ne ću biti prilika za sablazan!"

Poslije njihova odlaska Isus je govorio o Ivanu Krstitelju, ali ne kao o svom protivniku „koga je imao", nego kao o najtajanstvenijem od proroka, budući da ovaj Preteča nije dionik kraljevstva: „Jer i najmanji u kraljevstvu Božjem je veći od Ivana Krstitelja..." Ovo veliko stablo bez lišća strši osamljeno u velikoj pustinji. Njegovo korijenje dodiruje Stari Zakon, a grane, one najviše, jedva dodiruju Krista, koji govori o njemu s najvećim divljenjem i ljubavlju. Oni su se poznavali od djetinjstva, a vidjeli više puta. Bog se ponizio pred svojim posljednjim prorokom, ali tu nije bilo izmedju njih veze, potpunog stapanja dvaju srdaca, kao da su bili odijeljeni, kao da su bili van vremena i prostora. On je onaj, koji ide naprijed, koji ne može čekati Jaganjca, a niti se vratiti natrag. Kako bi mogao Preteča nekoga slijediti? On gori i izgara izmedju dva Zavjeta.

Sin čovječji je izazvan zbog predrasuda Ivanovih učenika o postu. U kraljevstvo se ulazi sa smijehom ili sa suzama, ali Židovi ne žele suze kao ni smijeh. Još danas pjesma suncu sv. Franje Asiškog ne obeshrabruje medju nama one, koje odbija Sveti Ivan od Križa.

„S čim ću usporediti ljude ovog naraštaja?" pita Isus. „Kome su slični? Oni su slični djeci, koja sjede na javnom trgu, te razgovaraju medju sobom: Mi smo svirali u frulu, a vi niste plesali, mi smo pjevali tužaljke, a vi niste plakali. Zato, što je Ivan krstitelj došao ne jedući kruh i ne pijući vina, a vi kažete: On je opsjednut od djavla. Sin čovječji je došao jedući i pijući, a vi velite: To je čovjek, koji voli dobre komade i dobrog vina, prijatelj carinika i ljudi sumnjivog života.

GOZBA KOD ŠIMUNA

Sin čovječji, koji je rado odlazio da jede i pije sa grješnicima, nije odbio, da sjedne za sto jednog farizeja, kao što je bio Šimun, o kome nam govori jedini sv. Luka (gl. VII), a ovaj dočekuje Isusa s opreznom udvornošću... To je zato, što želi, da se pokaže vrlo ljubaznim i da mnogo potroši — samo zato, da bi kasnije mogao tvrditi, da ga nije primio nego iz radoznalosti. Šimun je potpuno pristojan, a da se to i ne vidi, skoro je u svom ponašanju malo hladan...

Što Isus ipak sjeda za taj sto, to je zato, jer vidi, da pristupa k njemu kao i uvijek žena sa posudom od alabastra, jedna izmedju tisuću drugih, koja se podavala i obeščastila svoje tijelo i srce i trpjela smrtno za druga stvorenja. Ona luta kroz sinoptike i četvrto Evandjelje sa svojim miomirisom, svojom lijepom kosom i licem punim suza. Kod sv. Luke ona ulazi u kuću farizeja, ali Matej i Marko nju uvode upravo pred dane Muke u kuću nekog drugog Šimuna, nazvanog gubavim, koji stanuje u Betaniji. Što se tiče Ivana, on je zove Marijom. Jedni vjeruju, da je to ona Marija Magdalena, iz koje je Isus istjerao sedam bijesova, drugi, da je sestra uskrsnutog Lazara i Marte. No zar je bitno? Ona je tako osvajala srca, ova žena, o kojoj ono, što se pripovijeda, može samo po sebi imati razne inačice, ali bitno ostaje: ovaj susret izmedju utjelovljene čistoće i utjelovljenog grijeha, a za utjehu onih, koji se ne prestaju boriti i graditi lomne nasipe protiv neumornog mora krvi i žudnje.

Isus je prilegao s prekriženim nogama, dok su mu naga stopala bila preko ležaja. Griješnica dolazi od straga. Žena puna nečistoće ne dolazi licem u lice Jaganjcu Božjem, nego „stade straga kod nogu njegovih i plačući poče suzama prati noge njegove i kosom svojom brisati ih, te cjelivaše noge njegove i mazaše ih miomirisom..."

Šimun je promatrao taj prizor, pa glasno uzdahne: razlog se sam po sebi mogao razumjeti. Da je ovaj čovjek prorok, on bi sam po sebi zadrhtao od ogavnosti pri tom dodiru. Tada prozbori Isus:

„Imam ti, Šimune, nešto reći!"
„Učitelju, govori!" reče on.
„Dvojica su bili dužni jednome vjerovniku", Isus će: „Jedan je bio dužan petstotina dinara, a drugi pedeset. Kad nisu imali odakle da isplate, pokloni obojici. Koji će ga prema tome više ljubiti?"

Šimun odgovori:

„Onaj, kome je više poklonio."

Isus mu reče: „Pravo si sudio!" I okrenuvši se ženi reče Šimunu: „Vidiš li ovu ženu? Udjoh u kuću tvoju, vode mi za noge nisi dao, a ona suzama obli moje noge i svojom ih kosom otare. Cjelova mi nisi dao, a ova otkako udje, neprestano je cjelivala moje noge. Uljem nisi pomazao glave moje, a ona miomirisom pomaza i noge moje. Zato ti velim: Oprošteni su joj mnogi grijesi, jer je mnogo ljubila, a kome se manje prašta taj manje ljubi..." Potom reče ženi: „Oprošteni su ti tvoji grijesi".

Oni, koji bijahu oko stola s njim rekoše jedan drugome:

„Tko je ovaj, da i grijehe oprašta?"

Zatim još Isus reče ženi:

„Vjera te je tvoja spasila, idi u miru!"

„Jer je mnogo ljubila..." Mnogo ljubila Krista, to je bez sumnje. Možda ove riječi obuhvataju i ono, što činimo u samozataji i boli, pa i u najžalosnijoj strasti? Je li sve oprošteno od Boga u onoj ludoj odanosti jednog bića drugome? Da, potrebno je u to vjerovati: Sve je oprošteno!

Iznenada zazvuči riječ, koju je takodjer još uzeti čuo, najsablaznija od svih, koju Nazarećanin ima smjelosti izgovoriti: pet riječi u kojima se Bog neodoljivo odaje:

„Oprošteni su ti tvoji grijesi!"

Židovi se više nisu čudili čudesima. Isus ih je umnožavao, pa su se oni na to privikli. Zatim nikad se ne zna točno. Ima obmana, postoji Belzebub, te se sve može rastumačiti ali jedna jednostavna riječ, jedna potvrda bez dokaza zbunjuje ih više nego ikoje čudo. Što je neki mrtvac, koji uskrsne, prema primjeru duše, koja se ponovo rodi? Ovog puta Sin čovječji ostaje ravnodušan prema

skrivenim mislima u srcu onih, koji ga okružuju. On se sam potpuno obraća ovoj siromašnoj ženi u suzama, koja drži prepunu posudu sa miomirisom i sa razbarušenom kosom. On promatra ovo tijelo, kako ponizno kleči pred njim, tijelo kojega povijest poznaje, gleda ovaj obeščašćeni hram, u kome od nedavna Sv. Trojica boravi.

Ipak okorjela srca ne može ganuti ovaj prizor. Ona, kojoj je najviše oprošteno, ljubi više. Ljubav je ove grješnice u omjeru prema oproštenim grijesima. Ali za većinu nas nezahvalnost je mjera naših zločina, te mi padamo toliko dublje, ukoliko nas je milosrdje podiglo više u visine. Kad bi ipak ova žena jedne večeri morala iznova popusti svojoj želji, da, onda će biti ona, koju ćemo ponovo vidjeti sa pola kilograma miomirisa narda, kako dolazi uoči Gospodinove agonije, da bi ga posljednji put pomazala, za posljednje oproštenje.

XII.

BJESOVI MARIJE MAGDALENE

Jedna okolnost omogućuje nam, da grješnicu s razbarušenim kosama izjednačimo s Marijom Magdalenom. To zato, jer se o njoj u Evandjeljima često govori kao o ženi, koju je Gospodin oslobodio od sedam bjesova. I sad grješnica, koja ulazi u dvoranu sa miomirisom, nije nepoznata Sinu čovječjemu. Nije potrebno, da i njoj kaže kao i ostalima: „Oprošteni su ti tvoji grijesi", jer je ovo oproštenje i za buduće postignuto. Stvorenje u suzama jest doista stvorenje oslobodjeno od demona. Već odavna se čini, da je ona dostigla na putu povratka onu točku staze, gdje duša u svijetlu ljubavi otkriva najedamput mnoštvo svojih grijeha, pa ulazi u strahotu jednog po jednog, slijedi trag u dubokoj prisnosti zanešenih i onečišćenih duša, te se gubi u mreži sablazni bez kraja, dok še odgovornost sve više grana.

Za ovu ženu, opsjednutu ljubavlju, i to većom snagom, nego li je moć sedam bjesova, ne ćemo nikad saznati, kako je prešla iz jednog stanja u drugo, jer Evandjelje o tome šuti. Da li je bila borba brza ili je trajala duže vremena? Mi bismo htjeli znati, da li se Gospodar svačijeg tijela poslužio svojom božanskom moći, da je na to prisili ili joj je u tome ostavio slobodu i sve povjerio ljubavi, da je ona na njegov poziv počela se oslobadjati tolikih razvalina, prati se od nečistoće uništavajući svaku sramotu.

Nama je poznata ta sramota kao i ta nečistoća. Farizej je prezirao ženu na koljenima i u suzama, jer je u očima čistih ona bila sveta. Sedam bjesova Marije Magdalene sastoje se svi od jednog samog bijesa. Ne postoji nego jedan bijes, kao što ih ima na tisuće, te sve mogućnosti zla sazrijevaju u bludu, kojega i samo ime prelije crvenilom lice svetaca.

Ne radi se ovdje o malim slabostima, pogrješkama, kojima je podvrgnuto svako stvorenje, ne radi se o onim

nevoljama, koje ponižavaju mladiće, a pune sramom srce odraslih ljudi, nego se radi o onoj moći, koje su neki plijen, i to oni, koji su u nekom smislu pijani od svoga tijela, kojima je jedini razlog, da postoje na svijetu to, da traže apsolutno u tijelu. Zaista su oni opsjednuti od sedam bjesova, kojima mi dajemo ime sedam glavnih grijeha.

Najprije *ponos:* osoba, koja se predala bludnom grijehu, do ludila uživa u svojoj moći nad srcima, uživa u onoj slobodi, što ih čini, da trpe, da ih predaje ljubomori i da razdvaja one, koji se ljube. U ovom smislu, što je gore: ženska okrutnost ili taština muškarca? Često sam čuo i takvo priznanje izraženo najravnodušnijim naglaskom: „On je umro za mene... Ona se ubila zbog mene!..."

Ubojice. Premda svi razvratnici nisu prolili krv nekog odraslog bića, svi su oni obrnuvši čin od njegove svrhe uništili duše, koje bi se mogle roditi. Oni su uništili i druge, koje su se već rodile.

Nagon, da osobno ne nestanemo, postoji u utrobi smrtnika. Ona bezbrojna gomila, koju nam Krist pokazuje, a ona se gura užarena na širokoj stazi propasti, oni, koji su u njoj, nisu tu slučajno: oni su se tražili, pa su se našli i to krivci i parovi; oni trebaju jedni druge, da bi propali. Kao što se životinje kupe prema vrstama, tako su oni poredani prema svojim grijesima. Svaki pojedini grijeh diže svoju oznaku iznad stada svojih vjernika. Sudnji dan zateći će ih zajedno, te ne će biti potrebno metnuti trublju na usta, da ih sakupe sa sve četiri strane svijeta. Crni grozd svakog roja već se oblikovao, a crni Andjeo moći će ga odmah ubrati.

Premda ih cementna veza nekog grijeha uzajamno povezuje tako, da se izjednačuju, ipak zavist, ljubomora i mržnja kopaju izmedju njih ponore. To je osobina njihove ludosti, da se ne osjećaju kao pobjednici, nego u muci, koju jedan drugome nanose.

Manji bjesovi jedva se vuku po brazdi ovog mrskog za ljude ubitačnog razvrata. *Lakomstvo,* kojim se netko nasladjuje, moralo je biti kod Marije Magdalene, kao kod svih velikih griješnika, ne uživanje u jednoj prolaznoj

strasti, nego traženje izvjesnog trajnog stanja bezgraničnog blaženstva.

Žene, koje bi mogle mrziti alkohol, gutaju ga kao lijevak... A onda neposredno čuvari duše usnu, te se sram udalji vukući za sobom spomen na draga bića, otvaraju se brane jedna za drugom: alkohol, zaprepašteni pružaju svojim vjernicima ključeve niskog kraljevstva.

Griješnica s raspuštenom kosom, zato što je bila oslobodjena od sedam bijesova, bez sumnje je Marija iz Magdale. Nastojimo zamisliti čudo: prelaz iz jednog njena svijeta u drugi: „Kakvo stanje i kakvo stanje!" uzvikuje Bossuet. Doista možda tu nije bilo „prizora". Ono, što se može ispričati o Kristovim djelima, nije ništa u poredbi s onim, što on vrši nevidljivo u dušama. Još, dok je Sin čovječji živio, on je radio onako, kako to živi i radi nevidljivi Krist. Povijest Marije Magdalene odigrala se u našoj nutrini, gdje se ona i mogla razviti. Naše vlastito oslobodjenje ili naše zaprepaštenje pomažu nam, da zamislimo, kakvo je bilo ovo oslobodjenje opsjednute žene.

Radilo se o opsjednuću: „Marija iz Magdale, iz koje je on istjerao sedam bjesova." Bludnica je bila opsjednuta. Nije li blud isto tako jedan od grijeha, kao što su i ostali? Ona nemogućnost, da se ozdravi, na koju se tuže nečisti, pa ako ih i privlači Bog, ono trajno vraćanje grijehu nije li jasan znak ne jedne obične napasti, nego zanimanja ličnosti, zanimanja pokoljenja?

Postoji jedan okrutni tekst Svetog Cirana, u kome nam raskolnik pokazuje neprekidno postojanje, i to u istoj obitelji, prokletnika, koji prelaze od oca na sina. Taj strašan čovjek mogao je zamisliti neku vrst baštinjenog prokletstva, a da se ne poljulja njegova vjera pred takvom strahotom. Ipak je istinito, da nas tajna nasljedja obavezuje vjerovati u tajnu milosrdja, koje tomu odgovara: ima bjesomučnih pokoljenja. Smrt propalog čovjeka ne razara kvasac njegovog opravdanja. Čak i djeca njegove krvi su djeca njegove strasti, opterećeni, da prenesu strašnu baklju na onoga, koji će se od njih roditi.

Da bismo izbjegli toj mőri, moramo razmatrati o pokajničkoj duši oslobodjenoj od sedam bjesova. Marija

Magdalena je nadvladala kob tijela. Ljubav je bila pobijedjena ljubavlju, ona je zapalila protivno svijetlo. Na isti način, kad je stvorenje bilo cijeli njen život, cijeli je svijet nestajao u krugu jednog bića (to je doista najbanalnija tajna ljudske ljubavi ovo strašno zanemarivanje svega ostaloga, ovo potcjenjivanje svega onoga, što postoji osim predmeta naše strasti), a danas se sva ta ljubav upućuje Kristu. Ponovo svijet nestaje, ali to biva u krugu čovjeka, koji je Bog. Čak i samo tijelo ove žene obuhvaćeno je u tom uništenju. Stara žudnja je mrtva. Čistoća i obožavanje dodiruju se i dopunjuju u ovom smirenom srcu. Marija Magdalena ulazi u dvoranu, u kojoj Isus sjedi za stolom, te ide ravno k njemu, a da ne gleda ostale goste. Postoji sad na svijetu samo Isus i ona, koja ljubi Isusa. I gle, njena je ljubav postala njen Bog.

Ovo je pokajnica. Oni, koji se čude zbog svoje nemoći, da ustraju, traže u obraćenju izvor naslada. Ali u duši, u kojoj je posijano sjeme od sedam demona, kukolj, tek što je iskorjenjen ponovo klija, ako zemlja nije prekopana, preorana, obnovljena u znojnom naporu i suzama. U ovom trenutku svoga života Marija Magdalena je morala proživjeti trenutak, u kome stvorenje, već sasvim odano Bogu, čuje još katkada, kako stara strast jauče od gladi. Magdalena je umrla za ono, što je ona napustila. Ništa je ne će odijeliti više od onoga, koga je ona tražila od osobe do osobe.

Ona slijedi Isusa, kamogod on ide, malo prkosna, tako mi se čini, ona se zaustavlja samo onda, kad on sam pribijen na stup sa tri čavla, ne može više ići naprijed, ne može više ni koraknuti, možda više ni u patnji. Tad i Marija Magdalena pripijena takodjer uz krajni i postignuti cilj, uz ovo drvo obliveno krvlju, grli ga čvrsto, dok izmrcvareno tijelo njena Boga ne bude skinuto s križa i dok ne bude pokopano u najbliži grob. Za to vrijeme, dok ona zna, gdje počiva posvećeno tijelo, pa i bez života, ništa nije za nju izgubljeno, možda zato, što ona vjeruje, da je on prividno umro. Tek se samo zbog kupnje miomirisa udaljuje od groba. Evo je još u zoru na grobu sa Salomom majkom Jakovljevom. Istom sada pred otvorenom

jamom i pred onim vratima, koja su pred praznim grobom, skinula je svoju masku. Odnijeli su joj njena Gospodina! Ona ne zna, gdje su ga pohranili. Traži pomoć, obraća se vrtlaru, a ona ne zna, da je to On prema riječima, koje je morao natuknuti pisac knjige „Nasljeduj Krista“: „Kad vjeruješ, da si daleko od mene, onda sam ti često, više nego ikad vrlo blizu“.

Svaka osoba, koja je sudjelovala u drami Otkupljenja, pojavljuje se kao uzor, kome mi u životu još uvijek upućujemo veoma mnoge prigovore. Duše naslikane u osobi Marije Magdalene nisu prestale ispunjati svijet još od vremena, kad je ona iščezla. Ubuduće i najprljavija stvorenja znaju, da im pripada to, da budu najviše ljubljena, jer su bila najnečistija. Marija Magdalena zastalno odredjuje mjerilo izmedju stupnja ponora, iz kojega je Krist izvukao neke od stvorenja i ljubavi, koju mu oni duguju, odredjuje omjer, a ova ako je shvaćena, može pobuditi svetost u duši najgoreg griješnika.

Izmedju besramnika bludnica je ona, za koju se može reći bez pretjeranog suda, da je nijedna sramota ne može sprječiti, te da stupnjevi griješnog ponora ne postoje. Njezino je zvanje, de se ne odrekne ničega, što otkriva čovjeka predanog čežnji za bezgraničnim, u ovom traženju apsolutnog preko osjetnog. Marija Magdalena ostaje vjerna takvom pozivu: ona nastavlja, da ne odbija ništa, ali to ne će više biti za ljude, nego za Boga. Poduzet će isto neumorno traženje, ali ovog puta prema koracima svoga Gospodina i svoga Boga. Ostaje uvijek luda djevica, a ludost križa zamjenjuje onu tijela — oslobodjena kao nikad do sada od svake pretjeranosti na putu — na kome je ubuduće svaka pretjeranost dozvoljena i gdje samozataja samog sebe samim sobom ne poznaje nikakvo pravilo, gdje ne postoji nijedna druga granica čistoći, savršenosti osim čistoće i savršenstva Oca našeg nebeskog.

Ova se grješnica bez sumnje udružila sa skupinom žena, koje su pomagale Isusu svojim sredstvima. Neke od njih bile su boljeg roda, negoli učenici. (Luka spominje Ivanu, suprugu Kuze, jednog od Herodovih upravitelja.)

Okružen svim tim dušama, koje je oslobodio, Isus na obali jezera navješćuje kraljevstvo Božje. Na Gori on je otvoreno napao farizeje. Sada on prilazi parabolama, — kao Izaija, kome rasrdjeni Bog naredjuje: „Govori, da te ne shvate, toliko svjetlosti ubaci, da ih oslijepiš“. Isus se obraća djeci, pa im priča priče. Obično se izdaleka traži razlog parabola. Bog se ponizuje, sjeda na zemlju, izjednačuje se sa najmanjima. Govori o onome što oni razumiju, o sjetvi, o kukolju na zasijanim njivama, o kvascu. Odijeva istinu u priču, i to tako jednostavnu, da je mudri ne razumiju. Sin čovječji obvija svoju nauku, skriva je pod pepelom slika, jer nije potrebno da preduhitri svoj sat, nije potrebno da ga još osude na smrt.

Uostalom njegovi učenici, pa i sama dvanaestorica, moraju biti poučeni. Ništa ne može odvratiti ove tvrdoglave Židove, da ne vjeruju u vremensku pobjedu njihova kralja, i to s ukorenjenim uvjerenjem, pa će uoči njegove smrti sinovi Zebedejevi tražiti za sebe prijestolje. Strpljivo Isus usporedjuje pred njima kraljevstvo Božje zrnu gorušičinom, koje se množi samo od sebe, a dozrijeva s vremenom. Najmanje medju sjemenjem jednog dana postat će granato stablo puno ptičijih gnijezda. On ih priprema osobito na najžalosniju istinu: postoji još jedan sijač, onaj koji sije kukolj po njivi Gospodinovoj, a kukolj se može razlikovati od žita tek kad se žetva dovrši... Tad će gorjeti kukolj. Mislim na one dimove trava, kojih dimovi ostaju nepokretni na njivama u onim ljetnim večerima kad ni lahora nema. Kukolj je bio kukolj još prije, nego li je žito proklijalo. Kukolj je već onda bio dan neprijatelju, da bi ga posijao. Zla trava, zlo srce...

Ipak kraljevstvo Božje jest ono malo kvasca, koji je umiješan u tijesto. Svako ljudsko tijesto bit će nadignuto tajnom i svemoćnom milošću. I srca, koja su prividno naj-

udaljenija od Krista, bit će mu širom otvorena. Ne radi se o tome, da se triumfira s bukom. Potrebno je zakopati ljubav u svijetu. Krist im želi još otkriti, da će on u njoj biti, dok bude postojalo vrijeme, zakopan, i da će hostija živjeti u najtješnjem prostoru ljudske mase. Parabole su u isto vrijeme slatke i strašne zbog izbora, koji je jasan i namijenjen da prosvijetli dobre i da oslijepi zle:

„Vama je dano, da upoznate tajnu kraljevstva Božjeg, dok se drugima ono navješćuje u pričama, da onda, kad vide ne vide ništa, i da onda kad čuju, ne razumiju ništa."

Nek drugi tumače i razglabaju ovaj tekst, pun savršene i strašne jasnoće. To je riječ Božja, koja odabire, koja ukida jednakost, koja više voli jednu dušu nego li drugu — zato, jer je ljubav.

STIŠANA OLUJA

Njegovi prijatelji, koji nisu ništa shvaćali, ipak su razumjeli, da je on bio ljubav i da je potrebno biti lud, ali ne od užasa, nego od povjerenja. Okupljali su se oko njega kao djeca, kao stado. Jednog dana, kad je htio preći na drugu obalu jezera, podignu se oluja, ladja se već punila vodom. Dotle je Isus spavao na krmi, na jastuku. Probudiše ga svojim usklicima:

„Učitelju mi propadamo!"

Tad on ustane, zapovjedi moru i nastane velika tišina. Oni promatrahu u drhtaju ovog čovjeka na nogama s kosom punom vjetra. Njihov strah promijenio je sadržaj jer ga nisu poznavali. Gdje je bio onaj prijateljski, nježni i srditi učitelj? Bio je iznad krvi i tijela, pojavljivao se nepoznati Bog i zadavao im strah. Ozdravljenje bolesnika, pa čak i uskrsnuće mrtvih, to može biti u moći velikog proroka; i oni sami u tome su uspijevali... Ali zapovjedati vjetrovima i moru, pa da te oni slušaju...

„Tko je on?" pitali su jedan drugog ovi siromašni ljudi. Ipak oni su prepoznali ovaj strašni glas malo izazvan:

„Gdje je dakle vjera vaša?"

Doista Krist nije želio, da njegova stvorenja drhću

pred ovom iznenadnom prenagljenošću nad strašnom silom. To je bilo iznad snaga slabih smrtnika. On je znao, da Sin čovječji vrši čudo punije zaprepašćenja, kad smiruje jedno srce, koje strast otkriva do najdubljih ponora, jer ni vjetar ni more mu se ne protive, nego srca rastrgnuta ljubavlju, nego tijelo uzbudjeno željom, pa zato u sebi nose pomamnu moć uskraćivanja. Tad vjetar kaže: „Ne!" i udara pljuskom u lice nemoćnog Boga.

U ZEMLJI GADARENJANA

Isus se približi zemlji Gerasenjana ili Gadarenjana nasuprot Galileje, bez sumnje na onome mjestu, gdje su danas ruševine sela Kursi. Što mu je trebalo preći preko mora? Na toj obali stanovao je vječni neprijatelj, koji ga više nije napastovao sada, kad ga je poznavao. Jedan bjesomučnik i to nag izadje iz praznih grobova, koji su se tu nalazili. Djavao mu je dao snagu, da razbije okove, u koje ga je bio okovao. On potrča prema Gospodinu, padne pred njim ničice i reče:

„Što ja imam s tobom, Isuse, Sine Svevišnjega? Smiluj se i nemoj me mučiti!"

On je tvrdio da se zove „legija": bijaše to nečisti duh u bezbrojnom obliku, koji je se bjesomučni oslobodio, dobio milost, da udje u svinje. Tad cijelo krdo potrči prema jezeru i tamo se utopi. Čuvari prestrašeni počeše vikati u pomoć i cijelo stanovništvo ponizno moljaše Isusa, da ih napusti. Sin čovječji nije oko sebe nadahnjavao samo ljubav ili mržnju, nego i strah. Ovaj Bog, koji se je utjelovio, a koga farizeji nisu vidjeli, stvarao je vrtlog oko svoje neobične prisutnosti. Što mi znamo i tamnom andjeoskom svijetu?

Stanovnici sela Kursa bojali su se Krista. Strah je niži stupanj vjere. Ti seljaci nisu tražili, da upoznaju, tko je on. Bijaše to čovjek, koji je preplašio njihove svinje. Danas svinje..., a što bi se sutra moglo dogoditi, kad bi on ostao medju njima? Ti seljaci više su cijenili svoje

blago nego li svoju dušu. Ipak Sin čovječji nije bio s tim izazvan, a bjesomučni, koji se je bio ogrnuo haljinom, pa stao uz Gospodina, zamolio ga je toplo, da ostane uza nj. Njemu zapovjedi, da ostane ondje, gdje je, te da ispripovjedi svoje oslobodjenje, da propovijeda kraljevstvo Božje ovomu siromašnome narodu tako, kao da je ovaj čovjek bio preteča Pavla iz Tarsa: potrebno je poštovati u ovom nepoznatom čovjeku prvog apostola izabranih.

Isus, naviknut na divljenje ili mržnju, morao je trpjeti, što je napunio užasom Gadarenjane. Oni su ga molili, ali predmet je njihove molitve bio, da se on udalji od njih. Oni imaju brojnije potomstvo, nego li se to može zamisliti: to su svi oni, koji su primili poziv, koji su vidjeli, koji su dodirnuli, te na kraju svi oni, koji znadu, da je istina puna života i da je ona *netko*. Nego to su siromašni ljudi zaposleni svojim poslom, ljudi u svojim žudnjama. Oni moraju izdržavati obitelj, a u njima su strasti, koje ne dospiju ugušiti. Oni se boje ove ljubavi, koja pluži brazdu po cijelom tijelu, koja čisti i koja siječe po živom mesu, više nego li vatra. Ostavimo ih njihovim svinjama. Križ im je ludilo, a njihova je zadaća, da se igraju andjela. Osim toga oni su pametni. Ovo kraljevstvo Božje dopušta cijeli jedan svijet demona, koji gmižu, a djavolstva su im gnjusna.

KĆI JAIROVA I VRH HALJINE

Isus se tužan ukrca u ladju, da bi se povratio, pa kad je stigao na drugu obalu jezera, s kakvim je veseljem vidio, da k njemu dolazi odana i prijateljska gomila. Oh! On ne će ništa odbiti njima, kad ga nešto upitaju, njima, koji se njega ne boje, njima, koji se kupe oko njega i sprečavaju ga, da ide naprijed. Eto dolazi upravitelj sinagoge Jair, pred kojim se narod sklanja. On padne na koljena pred Gospodinom i zamoli ga, da hitno dodje, jer mu je kći na umoru. Bijaše toliko mnoštvo, da Isus nije kročiti mogao naprijed.

Najednom on u tom ljudskom metežu osjeti u sebi, da se Sin čovječji vlada vrhovnički.

„Tko me se dotače?“

Svi su poricali, pa i Petar, koji doda sa osmjehom: „Narod te je opkolio, a ti pitaš, tko se je tebe dotaknuo?“

Ipak je Gospodin znao, da je jedna sila izašla iz njegova tijela. Tad neka žena sva u drhtaju padne pred njim ničice. Mučena već dvanaest godina gubitkom krvi, a cijelo je svoje imanje potrošila na liječnike. Ona je tajno dodirnula rub Isusove haljine. I gle, u tom je trenu ozdravila. Isus je pogleda, te reče: „Vjera te tvoja spasila. Idi u miru!“

U tom trenutku jedan Jairov prijatelj dotrči govoreći:

„Uzalud ti je da ideš naprijed, kćerkica ti je umrla.“

Gospodin potraži pogled Jairov. Bio je ovo dan nježnosti i iznenadjenja. Nikad on nije toliko ljubio ovaj narod, koji ga se ne boji, koji mu smeta, da ide naprijed, i koji dodiruje rub njegove haljine!

„Ne boj se, Jaire! Samo vjeruj!“ Ne strah, nego vjera. Vjerovati u Isusa, to je u isto vrijeme milost nad milostima i krjepost nad krjepostima. Onaj, koji vjeruje, taj je spašen. Samo to je dar Božji: vjerovati u Boga. Ima li što strašnijeg na svijetu od ove vrline jako potrebne za spas, a ona je takodjer potpuno nezaslužena milost? Sretni su oni, koji znaju zatvoriti oči i koji s djetinjskim povjerenjem stišću rub iz svih svojih snaga. Jair i njegova žena uvode Isusa u svoju kuću. Nitko za njima ne ulazi osim Petra, Jakova i Ivana. Oni koji su bili oko kreveta, nisu prestali jecati zato, da bi se narugali iscjelitelju, koji je došao, kad je sve završeno. Ipak Isus veli:

„Djevojka nije umrla, ona spava.“ On je pozove: „Djevojko ustani!“ I djevojka ustane. Tad Isus naredi, da joj dadu jesti.

XIII.

GLAVA IVANA KRSTITELJA

Na kraju takvih dana čovjek — Bog bio je iscrpljen. Evo sata, kad je mogao pomoći u njegovu osvajanju ne još cijeli svijet, nego Izrael. On okuplja zatim dvanaestoricu i saopćava im svoju moć nad nečistim duhom i nad bolestima. Ne prepušta ih duhu samoće, nego ih šalje dvojicu po dvojicu i naredjuje im potpuno siromaštvo. Jedino pravilo ocijenjeno kao nerazumno od naraštaja, koji će se roditi, a ono ne će moći oživotvoriti u potpunoj čistoći ni Franjo Asiški ni Terezija, to je pravilo od samoga Krista. Ono zapovijeda, da učenici izbjegavaju gostionice te da odsjedaju kod obitelji, koje ih prime, onda da svuda propovijedaju pokoru tijela. Jedino duhom krećemo k Bogu, a tijelom k iskvarenosti.

Pokvárenost vlada u ovom trenutku u zemlji, koju podiže Sin čovječji. Herod Antipas gomila zločin na zločin. On je zaželio Herodijadu, ženu svoga brata, koga Marko naziva Filipom, a povjesničar Josip imenuje Herodom. On ju je upoznao u Rimu, pa premda je ona bila već u tridesetoj godini, on je ugrabi i uzme za ženu, kad je odbio kraljevnu, kćer Arete, kralja Nabatejaca.

U potpunom kraljevstvu Božjem podigao se drugi grad — država, koji vjekuje do danas, u kome je svaki od nas više manje živio, u koji se on bez prestanka vraća, u kome nas vino čini popustljivim za bilo koju slabost, gdje tjelesa presita i namazana miomirisom leže na gozbama i dodiruju se. Tu gori prefinjeni (mekoputni) duh, izmišlja i zavodi one, koji su tamo, ali prlja, ranjava i ubija one, koji nisu prisutni. Kraljevstvo, u kome vlada mržnja, u kome nastaju besramne želje, u kome jedan drugoga mrcvari, u kome nastaje smrt, koja se širi iz srca u srce, u jednu riječ to je Svijet.

U svojoj palači Maheront, Herod Antipas, kolikogod je bio razvratnik, spuštao je glavu, kad je tamo dolazio Ivan, mršav i grozan odjeven u kožu deve, da mu predbaci u lice:

„Nije ti dozvoljeno živjeti sa ženom tvoga brata!"

Sam od sebe on ga ne bi nikad bio bacio u tamnicu, da nije popustio željama Herodijade. Možda ga je htio i zaštititi, jer, kako nam veli sv. Marko, Herod je poštovao i zaštićavao Ivana Krstitelja uvažavajući njegove savjete u mnogim pitanjima, čak ga je rado poslušao.

Ipak Krstitelj nije bacao svoje bisere pred svinje, jer mu nije govorio o Kristu, kao što to svjedoči uzbudjenje Herodovo poslije Ivanove smrti, kad je čuo za čuda Isusova:

„To je Ivan Krstitelj, kome sam naredio, da se odrubi glava, i on je uskrsnuo iz mrtvih..."

Doista, prijateljstvo Herodovo prema svom utamničeniku nije bilo u istom omjeru s Herodijadinom mržnjom. Taj zaslijepljeni i okrunjeni rob, koji se javlja u vrijeme otkupljenja, taj kraljić, koji drhće pred Rimom, ali je gospodar u Galileji i za koga nema zločina, ponizit će se do krajnje granice svoje ropske ćudi. Žena želi glavu sveca i očekuje svoj sat.

To će biti navečer pri vrhuncu razbluda, kad je tijelo sretno i puno izazova, kad vino podvostručuje ponos i čini, da je sudbina slaba, da bi vladala nad tijelima i duhovima. Svemoćna Herodijada nema straha, da se igra s tom nečistom požudom. Na kraju gozbe zove kćer Salomu, da pleše. To je djevojka, koja joj se rodila u braku sa prvim mužem. Bijahu prisutni na gozbi odlični s dvora kao i sve ono više društvo iz Galileje. „Blaženi čista srca!"

Još ova izreka nije mogla proklijati. Čak i sami poklonici pravog Boga u ovoj dvorani prilijepili su proždrljive oči na tijelo ovog mladog guštera.

„Štogod zatražiš od mene dat ću ti, pa bilo i polovicu moga kraljevstva!" vikao je Tetrarh u srhu onog nižeg zanosa, koji je savršena radost tijela. To se zove živjeti. On je živio, on bi mogao da se hvali, da je živio u svim srhovima krajnje sreće, kao biće protivno onom Blaženstvu, koje je disalo, dan hoda od ovoga mjesta, koje je živjelo u srcu ove galilejske noći, u jednom osamljenom predjelu, kamo se je Sin čovječji povukao, da bi molio.

Kćerka izadje i upita majku:
„Što ću iskati?“
Herodijada odgovori:
„Glavu Ivana Krstitelja!“
Kći nije bila nikako iznenadjena ni potresena.
I ražalosti se kralj veoma, ali radi zakletve i gostiju ne htjede je odbiti, nego odmah posla kralj jednog od svoje garde sa zapovjedi, da na tanjuru donese glavu njegovu. Stražar ode u tamnicu, da odrubi Ivanu glavu, donese glavu na pladnju, te je dade djevojci, a djevojka je dade svojoj materi.
Ivan Krstitelj je na kraju upoznao pravu radost, znao je, tko je bilo to biće, kojem je na zemlji bio preteča.
On ga je potpuno upoznao.

XIV.

OZDRAVLJENJE BLIZU OVČJEG IZVORA

Dani, koji su slijedili iza ubojstva Ivana Krstitelja, bili su oni, kad je Isusova ljudska slava bila na svom vrhuncu (takva, da je zbunila i Tetrarha), kao i ljubav, koju je on udahnjavao, ali još više mržnja. Možda se u to vrijeme može postaviti njegov kratki boravak u Jeruzalemu, za vrijeme jedne židovske svetkovine, a ovu sv. Ivan ne spominje. Čini se, da je ovo putovanje izvršio tajno i bez dvanaestorice, a njih je poslao dva po dva, da putuju kroz Galileju. Sam i okružen neprijateljima učinio je ono, zašto je i došao, ali sa onom opreznošću zmije, kakvu je preporučio svojim učenicima.

Na dan subotnji pod jednim od pet trijemova Ovčjeg izvora naredi, a da nije podigao glas, jednom uzetom već trideset godina:

„Digni se, uzmi tvoju postelju i hodi!“

I onda najednom kao da je izvršio slab udarac, izgubi se u gomili. U očima Židova bio je doista zločin potaknuti uzetoga na dan subotnji, da ponese svoju postelju. Počeše to ispitivati. Onaj, koji je ozdravio, u medjuvremenu sretne Isusa u hramu, pa ga prokaže.

Nazarećanin ponosno stade i okrene se prema gomili. Govorio je Židovima o odnosima Sina i Oca s takvom smjelošću, da je morao napustiti sveti grad, da ne bi prestigao čas tmina.

UMNAŽENJE KRUHA

Na obali jezera čekala su ga dvanaestorica, kad su se vratili iz svog poslanstva, zaprepašteni zbog onog, što su u ime Isusovo izvršili. Juda iz Kariota morao je u tom trenutku biti siguran, da bi mogao doći do svoga cilja i da bi Gospodin mogao pokušati veliko djelo. Isplatilo bi se tada biti medju njegovim prvim prijateljima! Svi su

sretni, u zanosu, ali iscrpljeni. Toliko ih je narod uznemirivao, da nisu imali više vremena za jelo. Učitelj se sažali zbog njihova truda i povede ih u pustinju, da bi se u njoj malo odmorili.

Svaka pustinja, u koju je stupao Sin čovječji, ispunila bi se takodjer velikim mnoštvom. Za njega nema nijedne sigurne pustinje osim ladje Petrove ili one sinova Zebedejevih. Tako odmakoše u ladji od obale. Ali još od onog vremena, kad ga je gomila uznemiravala, ona je pronašla mjesto njegova skloništa. Kad su se Isus i njegovi iskrcali na drugoj obali jezera, tamo nadjoše mnoštvo, koje je bilo došlo kopnenim putem, pa naraslo na putu pridošlicama iz obližnjih gradova. Bijaše to stado umorno, vjerno i povjerljivo. I sve glave ovog stada bile su podignute prema njemu. To ga nije uznemirilo. Jedan ljudski osjećaj zastruji njegovim božanskim srcem. Neko božansko osjećanje uzburkalo je kolanje njegove krvi, jer je milosrdje odkad je Riječ postala tijelom, zajednički osjećaj Tvorca i stvorenja. Bog je u svom vlastitom tijelu osjetio glad siromašnih, njihovu žedju i njihovu iscrpljenost. I on se je znojio, plakao i krvario.

Tad im on poče propovijedati mnoge stvari, kako nam kaže Evandjelje. Nisu nam poznate stvari, o kojima je Isus govorio u trenutku, kad je osjetio milosrdje nad ovom okupljenom i umornom gomilom. Bez sumnje zato, što to ne može nijedan ljudski jezik opisati. Ipak znamo, da se nitko od tisuća ovih ljudi, žena, djece nije uznemirio, kad su vidjeli, da sjena počinje pokrivati livadu. Oni su slušali, prepustivši se ovom tajnovitom pastiru. On je govorio, dok ga učenici nisu prekinuli svojim mrmljanjem:

„Ovo mjesto je pusto, a noć se približava. Pošalji ih, da kupe u majurima i selima okolice nešto za jelo."

Neka izazvana umornost odala se u naglasku Učitelja, kad je odgovorio:

„Dajte im vi da jedu!"

Nisu prema tome još shvatili, da sve te za njega nema nikakve važnosti.

Filip reče:

„Kad bi imali za dvijesto dinara kruha, to ne bi bilo dovoljno da svaki dobije po jedan komad..." Bio je tu u blizini mladić, koji je imao pet ječmenih hljebova i dvije ribe. Ali što je to za toliko mnoštvo? Bilo je tu pet tisuća osoba, kad im je Isus rekao, da sjednu na travu... „Tada uze hljebove, zahvali Bogu i razdijeli ih, a od dvije ribe dade im koliko su htjeli. Napuniše dvanaest košarica od onoga, što je ostalo".

Nahranjene ovce nisu više ovce, nego oduševljene pristaše. Oni žele, da Isus bude kralj. Ovaj trenutak čovjek iz Kariota očekuje, trenutak, koji se ne smije za nijednu cijenu propustiti. Jao! Uvijek nestalan, Učitelj je iskoristio mrak, da bi nestao i izmakao ovoj značajnoj sreći, te da bi umakao u planine, a da nije zaboravio zapovjediti učenicima, da se ukrcaju u ladje i da se upute u Kafarnaum. On je želio, što se njega tiče, biti sam, možda i suviše uznemiren zbog onoga, što je izvršio i jer je to bezgranično nadmašavalo ono, što su zamišljali ovi siromašni ljudi — kao umjetnik izazvan pohvalama, koje se odaju njegovim nacrtima, on, koji u svom srcu čuva za svijet još nepoznato djelo.

Umnažanje, koje se ne da zamisliti, a i nepotrošivost onoga kruha, koji će biti njegovo tijelo, onoga vina, koje će biti njegova krv, u kojem bi se trenutku moglo sve to navijestiti, ako ne upravo danas? Ne preostaje još mnogo dana za život... Noć je pala, vjetar se podigao, on možda donosi miris one trave izgažene od mnoštva za koje je Sin čovječji imao toliko milosrdja. Isus misli na svoje, koji se zamaraju veslanjem protiv vjetru. Misli ih stići, pa krene kraćim putem.

ISUS HODA PO VODI

On im se približuje brzim korakom na valovitoj vodi, a da se na to i ne obazire... Mi znamo, da nijedno njegovo čudo nije moglo biti bez njegova voljnog pristanka. Sin Božji nije mogao zaboraviti, da kao čovjek nije mogao hodati po vodi. Ipak on se ponaša kao biće, koje vjeruje, da ima

pravo da hoda po vodenoj površini. Pjena je cjelivala njegova stopala, koja je jedna izgubljena žena brisala svojom kosom. Sigurno je bila mjesečina, jer je izdaleka vidio veslače, kako se bore s vjetrom. Marko nam kaže: „Htio ih je preteći". Bilo je to u trenutku, kad su prestali veslati i kad su u ladji ustali puni tjeskobe, da je on shvatio da i njima, svojim miljenicima, ulijeva strah, kao i plemenu Kursa. On im poviče izdaleka:

„Ja sam to! Nemojte se bojati! To sam ja!"

Kad ih je dostigao, skoči u ladju i vjetar se utiša, a more se ugne pod onim, koga je nosilo.

Ovo čudo, koje je bilo izvršeno u tajnovitosti noći, kome su samo dvanaestorica bila svjedoci, bilo je otkriveno, i to zato, jer su mnogi videći, da su apostoli ukrcali u ladju bez Učitelja, vratili uz obalu prema Kafarnaumu, te su se zaprepastili, kad su tamo našli Isusa. Sa svih strana zapitkivali su ga:

„Učitelju, kad si stigao ovamo?"

Oni su tražili zato, jer ih je u pustinji nahranio, pa su mislili, da će primiti još onog besplatnog kruha. U njima je bilo nestrpljive radosti, da bi se nahranili ovom besplatnom hranom. Baš se je ovima Isus morao odlučiti da govori o ovom kruhu, koji nije bio kruh! Ipak Sin čovječji pun izazova skoro do bijesa, kad je razgovarao s farizejima i svećenicima, ali, kad su u pitanju siromašni, onda je strpljenje bezgranično. Vječni strpljivac ih upozorava:

„Radite, ali ne za hranu, koja propada, nego za onu koja ostaje, kao i za onu, koju će vam dati Sin čovječji".

U sinagogi u Kafarnaumu, kamo ih je poveo, neprijatelji su se već bili umiješali medju prostodušne, koje je on jučer nahranio. Čuli su se zlobni glasovi:

„Kakvo čudo činiš? Koja su tvoja djela?"

Bez sumnje pripovijedalo se o onom izvanrednom umnažanju... Ali ipak! Oni znaju, da ovaj obmanjivač ima u svojoj vreći više obmana, a neuki svijet nije teško prevariti. Pravo čudo, to je kiša manne u pustinji. Učini ti nešto slično, ti koji umnažaš kruh! „Oci naši jeli su mannu u pustinji."

Isus uzdiše u svom srcu: oni se dive onome, što je bio samo simbol od onoga, što će Sin Božji izvršiti. Ali mnogi ne će htjeti u to vjerovati. Čudo nad čudesima jest ono, koje nije zavisno od osjetila i koje priznaje sama vjera. Ima li za većinu ljudi nešto iznad onoga, što se vidi i što se dodiruje? O kakav nadčovječiji zadatak, da ih se uvjeri u ono, za što će biti zaista potrebno da ih živa Ljubav uvjeri. On zna, da će u danima, koji dolaze, neizmjerna mnoštva padati ničice pred jednom malom hostijom! Isus ponižen a živ u ovoj prilici podizat će mnoštva u svim krajevima svijeta. Što su prema budućim gomilama skupine u metežu ovih Židova oko njega u Jeruzalemu i Kafarnaumu? Kucnuo je sat prve riječi, koja dodiruje nepojmljivu tajnu.

KRUH ŽIVOTA

„Zaista vam kažem, ne dade vam Mojsije kruha s neba, nego vam Otac moj dade kruh istiniti s neba, a ovaj daje život svijetu."

Oni mu rekoše:

„Gospodine, daj nam svagda ovaj kruh!"

On odgovori:

„Ja sam kruh života. Onaj koji k meni dodje, ne će ogladniti, i tko vjeruje u mene, ne će nikada ožedniti."

Krist je otišao i suviše daleko, on ne će više pokušati ubuduće, da se prekriva. On nije više pred ženom iz Sihara, da se otkrije, nego pred svojim protivnicima i prijateljima, a medju ovim posljednjim mnogi uzmiču puni sablazni pred ovim nepoznatim licem. Ovoga puta prešao je granicu! Povici farizeja odjekuju i u dušama učenika. Žamor neodobravanja prekida ga. On ih izaziva sa svom svojom ljubavlju. Ići će sada do kraja; slijede tvrdnje, koje zaprepašćuju i koje su strašne:

„Nemojte mrmljati izmedju sebe. Nitko ne može k meni, ako ga Otac, koji me je poslao, ne privuče k sebi, a ja ću ga uskrsnuti na posljednji dan. Doista vam kažem, onaj, koji vjeruje u mene, ima život vječni. Ja sam kruh života.

Vaši su oci jeli mannu u pustinji, pa su umrli. Ovo je kruh, koji je sišao s neba, da onaj, koji ga jede, nikad ne umre... Ako tko jede od ovoga kruha, živjet će do vijeka, a kruh, koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta."

Tada su se Židovi prepirali medju sobom govoreći:

„Kako može **ovaj dati nama tijelo** svoje da jedemo?"

Sigurno su se mnogi glasno smijali. Juda u ovom trenutku reče sam **u sebi:**

„Ovoga puta on je doista propao, i to svojom krivnjom. Kad bi on bio sam! Nego on nas je zaveo..."

Medju podijeljenim gomilama neprestano se čulo pitanje:

„Kako nam on može dati svoje tijelo za jelo?"

On sve to prima kao Bog, ali za sada ništa ne veli — ipak sve osjeća, premda ništa ne vidi. Od onog ogromnog odliva srdaca, koja se udaljuju od njega, on ne gubi ništa u ovom trenu. Trepte svijetla, za koja je trebalo uložiti mnogo truda, da bi se zapalila. Povише njih pušta, da neprestano pada u neznatnim riječima besmislena istina, istina, koja se ne može prihvatiti.

„Ako ne jedete tijelo Sina čovječjega i ne pijete njegovu krv, nemate uopće života u sebi. Onaj, koji jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni i ja ću ga uskrsnuti u posljednji dan. Moje je tijelo doista hrana, a krv ostaje u meni, a ja u njemu. Kao što mene posla živi Otac, i ja živim radi Oca, tako će i onaj, koji jede mene, živjeti radi mene. Ovo je kruh, koji sidje s neba, ne kao što vaši oci jedoše mannu, i pomriješe. Onaj, koji jede ovaj kruh, živjet će vječno".

Evandjelje dodaje: Isus je izrekao ove riječi poučavajući u punoj sinagozi u Kafarnaumu. Neki od njegovih učenika, koji su ga shvatili, rekoše:

„Ova riječ je tvrda i tko je može slušati?" Neki, koji su ga do tada slijedili, povukoše se. Ipak jedan od onih, koje je Inus razočarao za uvijek, nije pristao uz ove: čovjek iz Kariota poče bjesniti. Bio je izigran i okraden. Sa svim tim možda ipak ima nešto u ovom čovjeku, što bi se dalo iskoristiti. **Juda je u ovom trenutku** isto mislio,

što i Isus: „On je znao, kaže sv. Ivan, tko je taj, tko će ga izdati."

Gomila mrmljajući rasprši se. Sin čovječji nema više potrebe da traži pustinju, da bi izbjegao neugodnosti. Beskorisno je da se ukrca i u ladju. Otišao je veoma daleko. Napuštanje počinje. U tmurnoj sinagozi ostade dvanaestorica uznemirenih ljudi, koji mu ne mogu ništa kazati. On promatra jednoga pa drugoga, te najednom zapita tako nježno i tako žalosno, a u isto vrijeme tako ljudski. Ovog puta Bog je onaj, koji ustupa mjesto Sinu žene:

„A vi, želite li i vi otići?"

Tad Šimun Petar, uvjeren da govori u ime svih, poviče:

„Gospodine, kome ćemo otići? Ti imaš riječi života vječnoga."

Tom kriku, koji je morao utješiti napuštenoga, u početku on ništa ne odgovara. Dvanaest je pogleda okrenuto prema žalosnom licu. Ipak samo jedno je dovoljno da potamni svu svjetlost, koja sjaje na jedanaest drugih. Isus napokon reče:

„Nisam li vas ja izabrao, vas dvanaestoricu?" Sigurno je, da je tihim glasom dodao tjeskobne riječi:

„A jedan je od vas djavao".

XV.

NA PUTU PREMA CEZAREJI FILIPOVOJ

Povede ih onda na put pun lutanja, bilo da je htio zavesti trag pred onima, koji su ga tražili, da ga usmrte, bilo da je htio neko vrijeme provesti u samoći sa ovo jedanaest nesigurnih srdaca, da ih prema svojoj volji pripremi. Još ostaje mnogo toga, što treba u njima dotjerati, te poklik Kefasa:

„Kome ćemo otići?". jest vrlo daleko od onoga, što Sin čovječji očekuje od njega. Ono, što on očekuje, jest, da bude priznat za ono, što jest... Ali oni lutaju, oklijevaju, nestalni kao val, kao što smo svi mi. U odredjene dane zadivljeni, prepuni sigurnosti govorahu izmedju sebe: „Zaista je Sin Božji!" Ipak većina je katkada mislila, da sve možda nije lažno osim u optužbama farizeja ili pak u optužbama Ivanovih učenika. Da su oni znali, kamo su se zaputili, prema kakvom udarcu! Oni, kojima je riječ o kruhu bila nerazumljiva, kako su siromasi mogli prihvatiti nejasno proročanstvo o onom križu robova, na kome se sve mora konačno zaključiti?

Potrebno je, da ih pripremi, da bez drhtaja mogu promatrati onu krunu i ono prijestolje, što oni namjenjuju svom Učitelju i za sebe, da ne klonu u srcu, kad ugledaju trnov vijenac, crveni ogrtač i ona dva komada drva. Mala skupina išla je prema sjevero-zapadu u pravcu Tira. Odatle su stigli u Sidon prije nego li su krenuli prema Dekapolu. Dok su hodali, Učitelj neprestano govori o onoj točci svoga poziva, da je kraljevstvo Božje u nama, te da svi propisi o umivanju, o pranju tanjura o uzdržavanju od nečistih jela, ne služi ništa za spas. Ono što prlja čovjeka ne dolazi izvana: on je sam uzročnik svoje vlastite nečistoće; ona nastaje u njegovom srcu, ono je plod njegove strasti.

Na putu Gospodin nije odbio da oslobodi jednu opsjednutu Sirkinju ili da ozdravi jednog slijepca. Ipak majka opsjednute zato što je bila poganka, bila je u počet-

četku odbijena. Za gluhonijemog učini ovako: stavi mu prste u uši i svoju slinu na jezik. To učini isto sa jednim slijepcem iz Betsaide, (to je onaj, čije nam riječi navodi Evandjelje, koje i sad još uvijek zaprepašćuju: „Vidim, da ljudi hodaju slični drveću"). Zaista je Gospodin namjeravao poučiti svoje u djelima koja su najzgodnija, da bi se pobudila pažnja i nada nemoćnih. Svaki put on je naredio onome, nad kojim je čudo izvršio, da nikome ništa ne kaže, da ne bi izazvao uzalud Židove.

Bio je uznemiren od nekog tajnog nemira. Imao je cilj, kojega je trebalo upoznati. Ponovo je krenuo prema sjeveru, vodeći sa sobom dvanaestoricu do poganskih zemalja, na granice Izraela, gdje nisu njegovo ime poznavali. Budući da još nije bilo vrijeme da navijesti Kraljevstvo Izabranima, Sin čovječji izbjegavat će svaku zgodu, da se očituje.

Predjoše put nedaleko od jednog Jordanovog izvora. Bog Pan tamo je imao svetište. Već je bila blizu Filipova Cezareja. Isus iz Nazareta prelazi predjele pune šumica i voda, u kojima dišu nimfe. Veliki Pan drjemucka pod lišćem, ne budi ga približavanje Boga, koji će ga izbaciti iz ovog svijeta.

Blizu Cezareje Isus napokon odlučuje, da postavi dvanaestorici pitanje, o kome on razmišlja, otkad su krenuli iz Sidona u Tir. Da bi ih izložio ovom iskušenju, on je poduzeo ovaj put daleko od Kafarnauma, u kraju neznabožaca. Jedne večeri bez sumnje, na domaku grada, on se usudio pitati:

„Što mislite, tko sam ja?"

Učenici zaplašeni izmijeniše poglede.

„Jedni kažu, da si ti Ivan Krstitelj, drugi Ilija, a treći jedan od proroka."

„A vi što velite, da sam ja?" Jedanaestorica je za trenutak oklijevala, ali Petar je već poviknuo:

„Ti si Krist!"

Dovoljan je bio ovaj poklik, pa da se na rubu ceste nedaleko od jednog Panovog hrama pojavi crkva katolička i da se tako podigne, da bi Sin čovječji izgovorio ove riječi:

„Blago tebi, Šimune, sine Jonin, jer tijelo i krv nije to tebi objavilo, nego Otac moj, koji je na nebesima. I ja tebi kažem: Ti si Petar, i na toj stijeni sagradit ću crkvu svoju i vrata je paklena ne će nadvladati. I tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga. Štogod svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima i štogod razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima."

Proročanstvo, koje se je ustezao do sada izreći, eto konačno morao je objaviti, jer ovi ljudi sa malom vjerom vjerovahu sa svim tim, da je Krist, on će ispred njihovih očiju uspraviti ovaj nepoznati križ, dok oni ni ne znaju, da putuju prema njemu. Gospodin im počinje govoriti oprezno, ide naprijed korak po korak. Tjeskoba njihovih pogleda ustavljena na njegovim ustima, rasla je poslije svake riječi. Što je dakle on pripovijedao? On će još po zadnji put otići u Jeruzalem. Starješine, književnici i visoko svećenstvo učinit će da trpi, poslat će ga u smrt... Ali on bi uskrsnuo... Kakva je bila još i ova ludost?

On je zašutio i nitko u početku se nije usudio da poremeti ovaj muk. A on malo umoran čitao je u srcu svakoga od njih, promatrao ih je, kako se savijaju pred svakim vjetrom. Jedino Juda bijaše shvatio, vjerovaše, da je razumio. Da je Učitelj kadar odgonetnuti budućnost, u to on nije mogao sumnjati. Ono, što je ostaloj jedanaestorici izgledalo nevjerovatno, on je primao odjednom. Drvodjelac iz Nazareta znao je ono, u što čovjek iz Kariota nije sumnjao poslije bezumnih razgovora o tijelu kao hrani i o krvi kao piću. Isus će se skrhati. Svećenici će imati zadnju riječ. Ne, Juda u to nije nikad sumnjao, ipak, kako bi bilo sretno biti siguran u to! U Jeruzalemu bi bilo potrebno razgovarati s protivnikom. Posljednje Isusove tvrdnje, koje se odnose na uskrsnuće, potvrdjivale su mišljenje razumnih ljudi čak i ono same obitelji, da je on „izvan sebe", te nitko nije dužan vjerovati bezumniku.

Tako je mislio Juda, dok se malo stado oborene glave približavalo Cezareji. Najednom se najbolji od svih — onaj, koji je priznao Krista — odvoji, povede Učitelja na stranu (možda izabran od svoje braće) te progovori tihim i prosvjedničkim glasom:

„To ne će Bog, Gospodine. Ne, to ti se ne će dogoditi!"

Još raste u Baniji (ili Paniji, a to ime dolazi od Pana), na mjestu, gdje je bila Filipova Cezareja, gusta trava, koja dodiruje niske grane maslina. Ovaj križ, koji je bio uspravljen po prvi put u ovom sretnom polju, bio je strah za Petra, a on još i danas udaljuje na istoku milijune bića, za koje je Bog, koji trpi, i koji je razapet, neshvatljiv. Kefas je iz ljubavi prosvjedovao. Njegova ljubav slijevala se s njegovom nevjerom: „Ne! Ne! To ti se ne će dogoditi!" Kao da je rekao: „Ne, moj ljubljeni, ja ne želim, da ti umreš!"

Ipak Sin čovječji nije htio shvatiti, da bi siromašni Semiti bili spori u vjerovanje onoga, u što se devetnaest stoljeća ljudi njihove rase gnušaju vjerovati: u Krista poniženog, nagrdjenog i pobijedjenog... Ne, to nije moglo biti! Izazvan tim odbijanjem Isus poviče:

„Odlazi od mene, sotono, ti si mi prilika za sablazan. Ti ne shvaćaš Božja pitanja, ti si ispunjen jedino ljudskim mislima!"

Nego kakve je druge misli mogao Petar misliti? On nije bio Bog, kao Isus, premda je Isus bio čovjek kao i on. Dok se apostol udaljivao oborene glave, čovjek iz Kariota je mislio: „Učitelj počinje biti silovit, više ne vlada sobom!"

Tek tad se Isus umiruje i odlučuje, da pripremi dvanaestoricu: mnogo će vremena trebati, da ih pouči o ovoj tajni. Ne će ga potpuno shvatiti sve dotle, dok ne budu dodirnuli njegove probijene ruke i noge i njegov sulicom otvoreni bok. Isus postaje odjednom plašljiv, ne usudjuje se da još imenuje stvar, predmet, znak, ono drvo robova u obliku slova T, koje će iz stoljeća u stoljeće biti obožavano. Bila je potrebna samo jedna skrivena misao (aluzija), da se Kefas rasrdi na ovoj cesti u blizini Cezareje, pa da se Gospodin posluži božanskom dosjetljivošću: Ovo stablo, za koje on nije imao smjelosti, da ga izloži otvoreno pred oči dvanaestorice, on će im ga pokazati u obliku bezgranične sjene ispunjujući cijelu njivu života jednog čovjeka. Na dva koraka daleko od hrama posve-

ćenog kozonogom, Isus se odlučuje, da im govori o križu:
„Ako neko želi biti moj učenik, nek se odrekne samog sebe, nek uzme križ svoj i neka me slijedi.“

To nije hipoteza, to je štoviše sigurnost, da su slični razgovori morali učvrstiti čovjeka, uravnotežena i razumna, kakav je bio Juda, u duboku stalnost, da je njegov učitelj lud... Ipak ostali su nazrijevali zraku istine. Oni su, barem razumjeli, da za njih nema više razumijevanja, da im je dovoljno, ako zatvore oči i zaplove strujom ove ludosti. Što će izgubiti, ako Sin čovječji bude došao u svojoj slavi, a svakoga bude nagradio prema djelima njegovim? Isus je medjutim dodao:

„I što koristi čovjeku, ako dobije cijeli svijet, a izgubi dušu svoju?“

Možda je u tom trenutku Isus promatrao Iskarioćanina, koji je razmišljao: „Jednom, kad se osvoji svijet, bit će još uvijek vremena da se spasi duša. Uostalom, što je to duša?“ Juda se sjeća psalma: „Moj život, koji zalazi, približava se boravištu mrtvih... Napušten medju mrtvim, sličan žrtvama mača, koje spavaju u grobovima a kojih se više ne sjećate...“ Što nam koristi, da smo spasili dušu, koja nije nego dah, malo vjetra? (To je mišljenje Saduceja). Što koristi spasiti dušu, kad se gubi svijet?

PREOBRAŽENJE

Tako je razmišljao Juda: čak i u srcu ostalih Gospodin je osjećao posljednji otpor. Izmedju svih učenika izabrao je Isus samo dvanaestoricu, a i to je bilo previše. A poslije šest dana razmatranja on odluči, da uzme trojicu medju dvanaestoricom... Ipak bi on ove mogao prisiliti da vjeruju, mogao bi primorati, da ga silom priznaju već prema njegovu izgledu, jer je bio Sin Blaženoga. Vidjeli bi tada unaprijed kako Sin čovječji dolazi u sjaju svoga kraljevstva, da bi se mogli u satu tame sjetiti ovoga sata i ne klonuti.

Izbor Gospodinov već je bio izvršen. Najprije Kefas, zatim Ivan, jer ga on voli te ne može podnositi kod Ivana ni najmanju sumnju, ni najmanju mlakost. Onda je izabrao Jakova, jer je on brat Ivanov i zato, što ga svugdje slijedi.

I gle, onog dana Sin Božji zasjat će u očima trojice prijatelja, da bi jednog dana ljubljeni učenik mogao napisati: „Ono, što su naše oči vidjele, ono, što su naše ruke dodirnule, ono, što su naše uši čule o Riječi života.“

On ih povede na jednu planinu.

Ako je to bila planina Tabor prema predaji sv. Ćirila Jeruzalemskog, onda je to bilo nedaleko od Nazareta, jer u vrijeme svoga povučenog života on se morao često tamo povući, da bi bio sam s Ocem. Selo je bilo na vrhuncu, ali on je bez muke otkrio pusto mjesto.

Isto tako ako se to dogodilo po danu, sunce je njegova lica zasjenilo nebo, a snijeg njegove odjeće prekrio je sjajem ostali krajolik. Siromašni se Židov sjajio odjeven u odijelo od grube vune. Ta svjetlost, koja je uvijek ista, a nju upoznajemo preko izjava onih, koji su je vidjeli, i to od Pavla iz Tarsa do male Bernadete Soubirous, to je svjetlost, koju su promatrale slijepe oči starog Tobije.

Ta tri čovjeka, koji su urlali od straha, kad im se Isus približavao prema ladji hodajući po moru, nisu okusili nikakav strah pred ovim munjevitim licem. Čovjek, koji vrši djela Božja, on straši. Ali kad se Bog očituje, onda se ne treba bojati, dovoljno je ako ga obožavamo i ljubimo. Eto Mojsija, eto Ilije... Ima li išta jednostavnije?

Kako se je to moralo dogoditi i putnicima na cesti za Emaus, ta tri učenika osjećala su u sebi svoju goruću dušu. Skoro su iste riječi, koje su oni izgovorili: „Gospodine, tako nam je lijepo ovdje!... Ostani s nama, jer noć već pada...“ Petar predlaže, da se podignu tri sjenice, jedna za Isusa, jedna za Mojsiju, a treća za Iliju. Noćna magla širila se nad njima. Jedan glas obori ih licem na zemlju:

„Ovo je Sin moj ljubljeni!...“

Ostadoše tako s licem prema zemlji, dok se nije ne-

čija ruka dodirnula njihova ramena. Bio je to Isus, sam s licem kao i obično i sa svojim siromašnim ogrtačem. Svakodnevni glasovi dopirali su iz doline, ali oni su ipak vjerovali, da su se za uvijek izmijenili. Petar će se i kasnije sjetiti sunca s ovog lica, onda, kad ga bude zanijekao, kad Sin čovječiji vezan lancima bude okrenuo prema njemu svoje ispaćeno lice. I Ivan će se sjetiti ovog lica, pod križem, kad bude podigao svoje oči prema pognutoj glavi, oblivenoj krvlju i znojem.

Budući da je silazio prema ravnici, Isus im preporuči, da ništa ne kažu o ovom vidjenju, sve dok ne bude uskrsnuo. Tako, a da nisu gubili vrijeme, on je iskoristio njihovu ojačanu vjeru, da ne misle o njegovoj smrti. Tri učenika ponovo su se uznemirila, njihov je duh lutao po odlomcima pisma, koje su sačuvali u svom pamćenju.

„Pisci kažu, da Ilija mora doći najprije."

Budući da im je Isus odgovorio, da je Ilija već došao, učenici shvatiše, da on govori o Ivanu Krstitelju, pa nadoda:

„Pisci su o njemu pisali, kako su htjeli. Oni će učiniti isto tako, da će i Sin čovječiji trpjeti od njih."

Kako su bili spori, da vjeruju! Kako je narav bila u njima jaka protiv milosti! Njihova židovska narav... oni su volili uspjeh, uništavanje neprijatelja, ugljevlje nagomilano na njegovoj glavi. On je trebao ojačati njihovu vjeru. Strpljivo Gospodin počinje od temelja svoj posao.

Kad se poslije preobraženja velika većina učenika sakupila, našao ih je vrlo postidjene, jer nisu mogli ozdraviti mjesečara. „To je zbog nedostatka vaše vjere..." odmah im je rekao, te nadoda:

„Da ste imali toliko vjere, koliko je zrno gorušičino i rekli ovoj planini: Makni se odavle, ona bi se pomaknula!"

Ponovno ih obavezuje, da paze na ono, što ne će da vide, postavlja ih pred ono, što oni odbijaju:

„Sin čovječiji bit će predan u ruke grješnika i oni će ga usmrtiti, pa će trećeg dana uskrsnuti."

Tko je imao smjelosti da prosvjeduje? Pamtili su njegov nedavni gnjev prema Kefasu, ali su ipak šutjeli, bunili su se potajno te ovo obećanje o uskrsnuću tijela nije im pomagalo: riječi su malo ili gotovo ništa govorile njihovoj misli.

Malo pomalo, kako su se približavali Kafarnaumu, njihova se pažnja odvratila od ovih tužnih proročanstava, da bi pribjegla njihovoj djetinjskoj nadi: postat će ugledni, vladat će, bit će pobjednici... Ipak ne svi na jednaki način. Nejasne rasprave pune ljubomore najednom su nastale osobito, kad se malo stado nešto odaljilo od Učitelja. Najednom začuje se nestrpljivi i nemirni glas:

„O čemu raspravljate?"

Vrijedi li lagati? Svi znaju, da ih Gospodin samo tako pita i da mu nije nijedan od njihovih razgovora izbjegao. Ipak se nisu usudili priznati, da su izmedju sebe raspravljali o tome, tko će od njih biti veći?

Isus je šutio, dok nisu ušli u svoju kuću u Kafarnaumu (bez sumnje to je bila Petrova). Kad su sjeli oko njega, oborili su glave, da se stiša gnjev ovog jagnjeta, koje je kadkada bilo bijesno. Ipak Isus je, s onim naglaskom nježnosti, kakav nisu očekivali, a koji ih je uzbunio i sad poslije tri godine, kazao:

„Ako netko želi biti prvi, morat će biti posljednji, sluga svih!"

Odlučio je, da im za sada ne govori o križu, da bi im pokazao ono posljednje mjesto, koje je odredio svojim miljenicima. I te riječi uništile su još jednom san o moći. Kad su oni okrenuli svoje zamračeno lice na drugu stranu, kao i svoje sporo srce za vjerovanje, Gospodin podigne ruku nad glavu jednoga djeteta, od one djece, koja su bila pomiješana medju njima, a pravila su krug oko Učitelja, kad ga je postavio na svoja koljena i reče:

„Ako ne budete kao mala djeca, vi ne ćete ući u kraljevstvo nebesko!"

Onda još doda:

„Onaj, koji bude ponizan kao ovo malo dijete!..."

On ovo dijete nije slučajno pozvao, izabrao ga je izmedju svih njegovih drugova. Zašto sad govoriti o djetinjstvu? Djetinjstvo ne postoji, postoje samo djeca.

Ako je istina da su mnogi kao izvori, koji tek što su izašli iz zemlje mutni, te se mulj miješa u prvim virovima, a ima mnogo i onih, koji imaju takvu prozirnost, takvu bistrinu, u kojoj se sveto lice Kristovo naginje, da se u njoj ogleda.

To je nova ludost, koja se traži od odrasle osobe, i to ponovno naći svoje djetinjstvo, prepustiti se onoj slabosti, koja ne poznaje zlo, a mi, koji smo ga upoznali i slijedili nismo nego nečistoća. Ipak je točno: djetinjstvo, omiljeno Bogu, ponovno je dobiveno uza sve gnjusobe jednog života. — to je djevičanska zemlja, osvojena korak po korak protiv bujice požuda, protiv neumorne pokvarenosti. Djetinjstvo je pobjeda, to je osvojenje zrelog doba. Kolikogod je mogao biti čist onaj dječak, koga je Isus promatrao, nosio je u sebi sve moći grijeha, koje će kasnije učiniti.

„Tkogod bude primio jednog od ovih malih u moje ime, prima mene, a tko prima mene, prima onoga, koji je mene poslao."

Ivan najslobodnijij, jer je bio najomiljeniji, prekine ga u riječima:

„Onda bilo tko može primiti dijete u njegovo ime i istjerivati zle duhove?"

Sa svim tim još jučer oni su omeli čovjeka, dok je nastojao u ime Isusovo vršiti istjerivanje djavla. Gospodin im to nikako nije odobravao, jer on ne želi biti rob svojih. Njegova milost nema potrebe od nikoga. Koliki se svećenici još danas stavljaju pod zaštitu milosti! Medjutim Isus je još uvijek zadržavao dječaka te ga promatrao tako žalosnim pogledom, da se dijete počelo bojati, možda je htjelo i pobjeći:

„Onom, koji sablazni jednoga od ovih malih, koji vjeruju u mene, bolje bi bilo, da mu objese žrvanj oko vrata, koji okreće magarac, i da ga bace na dno morsko."

Te su riječi više utješne, nego li zastrašujuće. One znače, da čistoća malog djeteta jest od neprocjenive vrijednosti, da je njezina vrijednost onakva, da se ne može otudjiti, štogod se dogodilo u vrijeme uzrasta, kad zavladaju strasti. Zločin je, koji se ne da okajati, ako se uprlja duša ovog bijelog svjedoka, kojega smo pomoći potrebni u vrijeme zadnjeg suda, pomoći djeteta, kakvi smo i mi sami bili.

Tu nas Sin čovječji uvodi u tajnu pravde. Njegovo kraljevstvo, koje nije od ovog svijeta, upravlja se pravdom, koja mu je potpuno strana. Ono, što zaslužuje smrt ili čak život, patnje bez kraja u njegovom zakoniku, izgleda zakonito u očima svijeta ili čak lišeno neke važnosti.

Svijet! Isus na to misli u ovom trenutku, a ne dogadja se, da misli na to bez uzbudjenja cijelog svog bića. On tad udaljuje dijete i kliče:

„Jao svijetu zbog sablazni! Potrebno je, da bude sablazni, ali jao čovjeku, zbog kojeg nastaju sablazni!"

Još od stoljeća svijet, koji sablažnjuje, čuje, a da se ne uznemiruje radi kletve ovoga Židova i smije se njegovim prijetnjama. On se ne boji, da bude „posoljen ognjem" (to je izraz samog Isusa). Svijet ne vjeruje u oganj, koji mjesto da uništava. sačuvat će izmučeno tijelo. „Pakao neugasivog ognja," koji je plašio toliko ljudskih stvorenja, odkad je Sin čovječiji opisao njegovu strahotu i to s naglaskom, koji se gotovo ne može održati, taj oganj, u kome ni crv u tijelu ne će uginuti, on ne kažnjava samo velike zločine prema zakoniku naroda, on je pravedna cijena za duhovne nečistoće, on je plaća zbog nemira ubačenog u srca mladih bića, on osvećuje ubijene duše. Isus svijetu, koji kvari djetinjstvo, koji pobožanstvuje žudnju i zasićenost i koji daje ime božanstva svakoj nečistoći, ima smjelosti da suprostavi skoro neljudski zakon bjeline, pa povjerava apsolutnu vrijednost čistoći, nepovrjedivosti srca i tijela. Nema olakšanja: bolje je odsjeći dio tijela, koji nas tjera na zlo, nego li da ga sačuvamo u ovom loncu ognja: „Jer će svaki čovjek biti očišćen ognjem."

Vidi li on, kako sjaji okrutna svjetlost u očima ovih Židova, koji su pripravni, da izvrše pravdu? On se opet pribere: Ne! Nije dužnost čistih, da upale plamen na zemlji, da bi u njemu spalili nečiste. Ne treba da iskrivimo tu neumoljivost Boga, koji je zapalio ovaj pakao,

koji je ipak došao umrijeti, da bi nas spasio od njega. Isus je točno odredio uske granice za bratsko ispravljanje.

Najprije opomena, onda opomena u prisustvu dvoje ili troje... Tek onda, ako se grješnik opire, Crkva će ga smatrati poganinom. Kako on ne vjeruje ovim Židovima! On im zapovjeda, da opraštaju ne sedam puta, nego sedamdeset i sedam puta, te im priča priču o zajmodavcu i dužniku. Kralj je oprostio dug svome sluzi, koji mu je bio dužan deset tisuća talenata, a ovaj, kad je izašao iz kraljevske palače, uhvati za grlo jednog od svojih drugova koji mu je bio dužan sto dinara, pa ga baci u tamnicu. Zato ga kralj vrlo strogo kazni, jer nije imao milosrdja sa svojim dužnikom, kao što je on imao s njim.

Isto tako po nekom smišljenom okolišanju najgore prijetnje Gospodinove razrješavaju se uvijek riječima milosrdja. Svako prokletstvo opet ga je povelo u tajnu ljubavi, koju je morao prekriti zastorom plamena iz opreznosti, da ne bi njegovi bili u iskušenju, da to zloupotrebe.

XVI.

PUT U JERUZALEM

Osvanula je jesen bez kiše i berba sa svojim kućicama od zelenih grana nazvane sjenicama, iz kojih je svaki promatrao svoju berbu. Ta svečanost sjenica povela je Isusa i dvanaestoricu u Jeruzalem. Već nekoliko tjedana, da bi mogao raditi u tajnosti, on se klonio od gomile, a malo stado nije imalo razloga, da se poveća. Ipak je Učitelj sam mogao ispitati zbog ništa zbunjena srca u tišini onih, koji su pribjegli k njemu. Oni su sada ispunili kuće u Kafarnaumu, u Korozainu, u Betsaidi, kao da Krist nije nikada prošao kroz njihove gradove. Sve ono, što je on izvršio, on je izvršio ni zašto. Vrijeme, koje im je bilo dano, završeno je. Sin čovječji putuje u Jeruzalem i nikad se ne će vratiti, barem ne osobno u svom tijelu. Onaj, koji je došao spasiti, ne će biti spašen. Krik srca, srca, koje zna, da je domovina izgubljena, Isus će ga baciti u lice gradova, koje nije osvojio. Ljubav, koja ih je obuhvaćala buja i povlači se. Kakva je to tajna, ova moć, koju biće ima, da se odrekne želje za Bogom! Milost je pri tome morala trpjeti ogromni gubitak, jer Sin čovječji ne može se zadržati pa je obasuo ovu obalu takvim prokletstvom, da od Betsaide nije ostalo ni traga. On, kome ništa nije skriveno, ne može mirovati zbog ovog odbijanja. Bilo je zaprepaštenje u strašnim riječima:

PROKLETI GRADOVI

„Jao tebi, Korozaine, jao tebi Betsaido! Jer, da su se čudesa, koja su se usred vas dogodila, dogodila takodjer u Tiru i Sidonu, ti bi gradovi odavno činili pokoru u kostrijeti i pepelu. Da, velim vam, na dan suda blaže će biti kažnjeni Sidon i Tir. Ti Kafarnaume, zar ćeš se uzdignuti do neba? Ne, ti ćeš biti oboren do dna pakla,

jer da su se čudesa, koja si ti vidio, dogodila u Sodomi, Sodoma bi još postojala... Da na sudnji dan manje će strogosti biti za Sodomu nego li za tebe!"

Poslije tog poklika Sin čovječji se povlači, obraća se na neki način prema tajni svoga bića. On ne mora izbjeći izazov krvi, ovog tijela u koje se utjelovio, da bi pribjegao u nerazdruživi mir svoga Oca.

„Blagoslivljem te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, jer si ti sakrio ove stvari pred mudrima i razboritima, a otkrio ih malima. Da, Oče, ja te blagoslivljem, jer ti se tako svidjelo!"

On se obnavlja u spoznaji ovog neizrecivog jedinstva. On se tješi. Radost Trojstva vrije u riječima, a oni siromašni ljudi, koji ih čuju, kupe ih kao i mnoge druge, koje nisu razumjeli. Ali ove riječi ostavljaju pečat u njima, jer se možda ovaj naglasak zanosa podigao poslije prokletstva, koja su im srca zaledila od straha.

Sin čovječiji uronio je u ponor svog vlastitog mira. On je okrenuo oči od ovoga Kafarnauma i Korozaina, od kojih nije ostalo do danas nego nešto raspršenog kamenja. Malo stado stupalo je u šutnji naprijed. Više njih bilo je žalosno, mislili su na oganj pakla: Tko nije koji put sablaznio? Ispitivali su svoj život i imena zaboravljenih žrtava. Svi su ljubili ovu Betsaidu, koju je prokleo. Više nego jedan od njih osjetio se je umoran u tom trenu. Čemu toliko napora, da bi jednog dana dospjeli u oganj pakleni i doživjeli rušenje zemaljske domovine? Tad iznenada isti glas, koji je malo prije drhtao od gnjeva, začu se pun nježnosti:

„Dodjite k meni svi, koji ste umorni i koji stenjete pod teretom, ja ću vas utješiti".

„Gospode, mi ne možemo više zbog naših ponovnih grijeha, zbog naših izdaja. Ovo je teret, koji ne možemo više nositi."

„Uzmite moj teret, primite moje upute, jer ja sam blagog i poniznog srca, pa ćete naći mir vaših duša. Jer je moj jaram blag, a moj teret lak."

Onima, koje su njegove napomene uznemirile i kojima je čovjek iz Kariota došaptavao: „Koja je to beskorisna silovitost! Kako je besmislena ova srdžba!" — jedan ovako nježan poziv pružao je skoro stvarni doživljaj ove tajne: poniznosti Boga. Da, oni su kušali slatkoću ovog jarma. Više se ne boje. Što ih se tiče Betsaida i Korozain? Njihova je jedina domovina: Krist. Oni nemaju osim njega drugo kraljevstvo. Zar nije uzalud pokušavao, da ih zastraši? Njegova ga je ljubav na svakom koraku izdavala: „Dodjite k meni svi, koji ste umorni!..." Uvijek se zaboravlja na onu brbljavu i nezgodnu obitelj oko Isusa, koja je tajno rovarila protiv njega. Njegovi rodjaci, koji su čuli, da proklinje gradove na obali jezera, govorili su mu:

„Napusti ovaj kraj i idi u Judeju, jer niko ne radi u tajnosti, kad želi, da ga općinstvo upozna. Ako si doista tako moćan, pokaži i drugom svijetu!"

Ipak Isus nije htio otići u Jeruzalem sa svojom rodbinom, koja nije vjerovala u njeg, uzdajući se da iz te veze izvuče neku korist. Bili su u dvojbi, kao Juda izmedju nevjerovanja i pokvarenosti. Da bi za Učitelja bila opasnost otići u Jeruzalem, oni su znali, pa su ga ismijavali, ta oni nisu mogli ništa izgubiti! Ova licemjerna obitelj, ohola i podla, ugrožavala je Isusa. Zato im govorio:

„Svijet vas ne bi znao mrziti. Mrzi mene, jer pokazujem za njeg svjedočanstva, da su njegova djela zla. Idite vi na ovu svečanost. Što se mene tiče, ja ne ću ići, jer moje vrijeme još nije došlo".

Pustio ih da odu, a pričini se, da je zaostao, ali odmah zatim krene. Nije mogao izabrati trenutak, jer je ovo posljednje putovanje već od vječnosti bilo odredjeno: „Budući da su osvanuli dani, kad on mora biti uklonjen sa ovog svijeta, on odluči otići u Jeruzalem!..." Sve je dan po dan bilo odredjeno, sat po sat. Njegov je sat došao i on nije mogao ostati ni trenut više, nije ni riječi mogao posvetiti za spas prokletih gradova.

Pri ovom zadnjem teretu svoga života Sin čovječji više bi volio da ostane sam. Kolikogod ih je ljubio, ipak je bilo teško voditi uvijek iza sebe ovo jedanaest učenika, koji nisu ništa razumjeli u prenesenom smislu, a

osobito još onaj prepredeni i bedasti izdajnik. Da je barem mogao ostati sam s Ivanom... Zaista Evandjelje kao da tvrdi, da je sin Zebedejev bio blizu njega. Ostale je poslao naprijed, da bi spremili hranu.

Zašto je prolazio Samarijom, a ne kroz Sihem? Morao se u ovom kraju osjećati suhi miris mošta, koji se širio iz preša u vinogradima. Dani su bili kraći. Da li je ovaj Bog sa svim bolima čovjeka okušao i tužnu sreću, koja je bila uvjetovana njegovim prolaznim životom? Da li je u tajni svoje dvostruke naravi ovaj Sin čovječji osjetio ovo ranjeno jesensko sunce, koje budi u srcu smrtnika onu mješavinu bolnih sjećanja i nježnosti? Vrijeme, teška spoznaja o onom, što nestaje i što svršava, zanosilo je Biće — ono isto, koje je nekoliko dana kasnije moralo u lice reći Židovima: „Prije nego što je bio Abraham, bio sam ja!" Ali danas u ovom jesenskom krajoliku, u Samariji, on je prolaznik, koji se ne će nikad povratiti u grad, u kome se je rodio, to je čovjek, koga gone, već pod udarcem zakona. On još jednom promatra rujanske smiraje sunca, udiše vinski zadah ove zadnje berbe. Da, on je upoznao takodjer naše vrlo siromašne radosti.

Ipak su se učenici povratili; oni ga nikad nisu na duže vrijeme napuštali. Uvijek ista povijest! Samaritanci nisu htjeli primiti putnike, koji su putovali prema Jeruzalemu. Sinovi Zebedejevi, kojima je još uvijek u ušima bio poklik protiv triju gradova, s onom vječnom revnošću Židova za osvetom i razaranjem, predložili su mu kao najjednostavnije:

„Gospodine, želiš li da zapovjedimo, da padne oganj s neba i da ih uništi?"

Isus, koji je hodao naprijed, okrene se. Ah, zašto? Da li je ovaj udarac dolazio od Ivana? Učenik se pozvao na opomene Gospodinove protiv Betsaide. Ovaj „sin munje", kako ga je nazivao Isus u nježnom ismjehivanju, nije bio doista sladak, mislio je, da nije više bilo vrijeme pastirskog i idiličnog života. Isus se nije osjetio izazvanim. Njegov odgovor jest takav, da se u njemu osjeća neiskazana umornost, neki plač umoran i žalostan, neka klonulost Boga:

„Vi ne znate, čijega ste duha!"

Pa dodaje:

„Sin čovječiji nije došao, da upropasti duše, nego da ih spasi. On je došao potražiti i spasiti ono, što se izgubilo."

U jednom vidjenju petnaest stoljeća kasnije on je morao kazati Franji Saleškom, izmučenom od nemira savjesti: „Ja se ne zovem onaj, koji osudjuje, moje je ime Isus... Bez sumnje je, da je sin Zebedejev imao smjelosti prosvjedovat, kazao bi:

„Ali, Gospodine, nedavno, ti nisi govorio nego o paklu i ognju..."

Učitelj bi mogao odgovoriti: „Ja nisam Bog logičar. Ništa nije tako daleko od mene kao ta vaša filozofija. Moje srce ima svoje razloge, koji su skriveni vašem razumu, jer sam ja Ljubav. Jučer sam zbog ljubavi zapalio pred vama neugasivi žar, a danas ta ista ljubav navješta vam, da sam došao spasiti ono, što je izgubljeno..." On je ravno gledao pred sebe, vidio je u Jeruzalemu izmedju toliko ludih žena toga grada grješnu ženu, koja će mu se sutra dovući pred noge: ona ljubi jednog čovjeka, u ovom trenutku, a on joj nije muž, oni su ludi od žudnje, a susjedstvo ih uhadja. Ženi preljubnici on ne će nikako govoriti o paklu.

U JERUZALEMU

Isus potajno sidje u grad i sakri se kod jednog od svojih, možda u Betaniji u kući Lazara. Ipak većina onih, koji bijahu s njim, bila je prepoznata, jer su ih svugdje tražili. Hodočasnici su se medjusobno razgovarali: „Gdje je on?" — Nisu se usudili izraziti otvoreno u ovom pitanju, toliko je on već bio sumnjiv i omržen, unaprijed osudjen. Zgoda sa ozdravljenjem uzetog, kad je zadnji put bio pod trijemom Ovčijeg izvora, nije bila zaboravljena. On će na nju jasno ciljati, kad bude usred svetkovine počeo govoriti u hramu on, koji nije pohadjao škole. Počeo je govoriti kao da je bio Učitelj u Izraelu.

Ne, on nije Učitelj. On prosvjeduje i veli, da nema svoga nauka. Je li potrebno izmišljati naučavanje? Njegov je nauk Otac i njegova slava, kao i ona njegova Oca. Budući da su slušatelji mrmljali, on zapita:

„Zašto tražite, da ja umrem?“

Oni su se naljutili:

„Ti si opsjednut od djavla. Tko traži, da ti umreš?“

Galilejci su prostodušno prosvjedovali, ali prvaci svećenički drhtali su zbog toga, što ih je prozreo, pa se nisu usudili po danu na nj dignuti svoje ruke. Naoko su se pričinjali, da se boje, tako da su Židovi pitali:

„Vjeruju li oni prema tome, da je on Krist?“ Ipak nemoguće je, da vjeruju u sličnu ludost, jer ovaj mladić dolazi iz Nazareta, poznajemo mu oca i majku. Grad je pun njegovih rodjaka, koji su prvi spremni, da ga ismiju i da slegnu s ramenima zbog toga, što ih malo gone...

Medjutim njegov je glas uzbunio gomilu. Čak i sam njegov glas: on nije više činio čudesa. Ipak srca nikad prije nisu bila toliko uznemirena. Pri približavanju muke riječi Gospodinove dodirivale su vrh svjetla, koje navješćuje:

„Ja sam s vama još neko vrijeme. Idem k Onome, koji me poslao. Tražit ćete me i ne ćete me naći. Onamo, gdje sam ja, vi ne možete doći...“

Oni tog nisu shvaćali, a ipak su neprestano promatrali njegove usne. Zadnjeg dana svetkovine duhovi su više nego li ikad bili podijeljeni govorom, koji je držao Isus, a sa ovim sadržajem:

„Ako je tko žedan, neka dodje k meni i neka pije. Onome koji vjeruje u mene iz sveg srca, kako kaže Pismo, teći će rijeke žive vode.“

Proročanstvo je to, o kome danas znamo, da se ostvarilo. Oni, koji su vidjeli Krista u danima njegova života, primili su nešto manje milosti, nego mi, koji smo svjedoci njegovih obećanja. Ne samo legije svetaca, nego čak i posljednji od kršćana u stanju milosti jest izvor žive vode, a svijet ne zna, da je on okružen i okupan vodama, koje šikljaju uvis.

Kakvim su naglaskom te stvari rečene, da bi cijeli narod osjetio olakšanje!

„To je prorok!... — To jeKrist! — Ne, on je Galilejac. Čitajte dakle Pismo. Isus će se roditi u Betlehemu...“

Ipak najdivnije je svjedočanstvo stražara, koje su vrhovni svećenici poslali, da bi ga uhvatili, ali se vratiše praznih ruku.

„Zašto ga niste doveli?“

Oni odgovoriše:

„Nikad čovjek nije govorio, kao što govori ovaj čovjek!“

Svećenici bijesni zapitaše ih, da li su i oni opsjednuti, i to baš oni. Nisu se usudili kazniti ih, već ih poučiše: Ima li samo jedan farizej, jedan učitelj, koji je poznavao zakon, koji se je vezao za ovog varalicu?

Jesu li stražari bili u to uvjereni? Što se tiče farizeja, sve obmane ovih riječi nisu se znale održati protiv znanja, koje su oni imali u tekstovima. To su egzegete (tumači). Ipak jedan je bio médju njima, koji je u tajni svoga srca, isto kao i nepoznati vojnici, sudio, da nikad čovjek nije govorio, kao što je govorio ovaj čovjek. Samo što je ovaj, Nikodem, bio toliko oprezan, da je to graničilo s kukavičlukom. On je proveo jednu noć licem u lice s Isusom, sam s njim i njegovo je srce bilo još pod tim dojmom; on je ipak ovaj žar pokrivao pepelom... Ipak se on tog dana vrlo hrabro podigao i svojim drhtavim glasom kazao:

„Je li nam dozvoljeno osuditi čovjeka, a da ga nismo preslušali?“

Vrhovni svećenici oduprli su se toj sumnji:

„Da nisi i ti Galilejac? Ispitaj Pismo!“

Nikodem obori glavu. Morao je ići kući povlačeći se uza zid.

XVII.

PRELJUBNICA

Ovu istu noć Sin čovječiji proveo ja na Maslinskoj gori ili sišao do Betanije. Još u zoru on se vratio u hram, gdje se već narod okupljao, i gle približi mu se jedna gomila, koja je vukla prestrašenu ženu u suzama. Ona je bila uhvaćena u preljubi krijući se u noći. Tko je smislio, da je privedu pred Nazarenca? On je bio prijatelj carinika i propalih žena, čak i učenici Ivanovi mogli bi to posvjedočiti. Zakon je jasan, što se tiče grješnih vjerenika (osobito, ako se radi o udatim ženama): treba ih kamenovati. To je napisano. Tekst je jasan. Učitelji ga okruže i pitaju ga požudno, sigurni, da bi ga mogli uhvatiti u pogrješci:

„A ti što kažeš na to?“

Bilo je u pitanju ovo jadno stvorenje! Sve im je moglo služiti, da bi uništili onoga, koga su mrzili. Nemoguće je predvidjeti psovku varalice. Da će on huliti, oni su u to bili sigurni. Dok su se oni gurali k njemu, vikali i zvali ga po imenu, dotle je sirota žena stajala, raščešljana, napola odjevena, sva u smrtnom strahu, ona je promatrala ispod oka nepoznatog, koga su joj svećenici odredili za suca.

On ju nije gledao. Sagnuo se je i pisao prstom po zemlji. Sveti Jeronim tvrdi, da su to bili grijesi tužitelja, koje je on tako brojio. Jednostavna istina je tako još ljepša! Sin čovječji znajući, da je skoro bez svijesti bila ova nesretnica, manje od straha nego li od sramote, nije nju promatrao, jer ima trenutaka u životu nekog stvorenja, kad je najveće milosrdje ne gledati ga. Cijela Kristova ljubav za grješnike sadržana je u ovom uskraćenom pogledu. Znakovi, koje je on šarao po zemlji, nisu značili drugo, nego njegovu volju, da ne podiže pogled prema ovom bijednom tijelu.

Čekao je dok se gomila smirila, te na kraju reče:

„Neka onaj, tko je medju vama bez grijeha, baci prvi kamen na nju!“

Opet se sagne i iznova je pisao po zemlji. „Kad su shvatili ove riječi i osjećajući se pogodjeni u svojoj savjesti, povukoše se jedan za drugim, najprije najstariji, a onda drugi, a zatim svi ostali tako, da je Isus ostao sam sa ženom, koja se je nalazila u sredini.“

Najprije najstariji... Ovoga puta on im je nametnuo svima milost svjesnosti. Njegovi neprijatelji upoznali su moć koju je on imao, kad je mogao čitati u srcima. Svaki je osjećao, da se u njemu stvara tajni čin, koji je on godinama skrivao pred pogledima i to naviku ili sramno djelo. Kad bi Nazarenac odjednom počeo klicati: „I ti tamo? Ti ne odlaziš? Što si jučer radio u taj sat na onom i onom mjestu?“

Isus ostade sam sa ženom. Poslije svega on ne bijaše njezin naravni sudac. Kad su se njezini tužioci raspršili, ona je mogla iskoristiti priliku, da pobjegne, i ona je takodjer mogla pribjeći u neko sklonište. Ipak ona ostaje tu, ona, koja se još ove noći prepuštala nasladama svoga grijeha. Ona je mnogo pretrpjela, mnogo se borila sama protiv sebe prije, nego li je podlegla. I gle, ona sada ne misli više na svoju ljubav ni na bilo koga osim na ovoga Neznanca, koji je promatra, sada, jer su oni sami, a ona nije više ponižena. I ona ga sama promatra još puna stida, ali to nije više onaj isti stid. Ona plače zbog zla, koje je učinila. Požuda doživljuje osjeku u njoj. Najednom u njenu srcu, u njenu tijelu zavlada velika tišina. O krvi koja se teže utišava negoli jezero Tiberijadsko! Ništa ljudsko nije bilo Nazarencu tudje. Zato, jer on bijaše Bog, znao je ono, što nijedan muškarac nije mogao znati, ovu nesavladivu slabost žene, ovo njezino stanje u odredjenim trenutcima pred nekim osobama, da je stvorenje, koje podliježe i koje se prepušta. I to bi bila kroz stoljeća najneobičnije pobjeda Sina čovječjega, a takodjer i njemu najsvojstvenija, najpoznatija (takva, da vas više ne zaprepaštava), da bi on zamijenio u legijama svetih žena svoje vlastito traženje sa potrebom njihove krvi.

Već je bio gospodar ove. Pita je:

„Ženo, gdje su oni, koji su te tužili? Je li te tko osudio?“

Ona odgovara:

„Nitko, Gospodine!“

Isus joj reče:

„Ni ja te čak ne osudjujem! Idi i ne griješi više!“

Ona se udalji. Ona bi se možda povratila, možda dosta nije imala potrebu, da se povrati: oni su bili od sada zauvijek ujedinjeni. Tako je Krist oblikovao pod vanjskim vidom svoga neizmjernog gubitka svoje pristaše u najnižem dnu. On je gomilao tajno blago sa ovim srcima izroda, sa izopćenima u životu. Nije mu bila potrebna ljeskova grančica, da bi otkrio u bićima, uprkos svih vidljivih nevolja, onaj izvor patnje i nježnosti, nad kojim je on imao moć.

JEDNAK OCU

Bila je jedna stanka u ovoj borbi bez milosti, u kojoj se on sada našao, i koja ne bi mogla prestati sve do onog trećeg sata uoči subote, da bi svoj dah mogao izdahnuti još posljednji put iz jedne jedine rane, a to bi bilo njegovo tijelo. On se nije za ništa brinuo, otvoreno se sam borio (njegovi su učenici bili malo po strani) u onom istom gradu, u kome je vladao neprijatelj, farizeji, svećenici, u kome su već bile izdane zapovijedi za njegovu smrtnu kaznu, gdje izmedju njega i križa više ne bijaše drugo osim riječi dostojne divljenja, a ova je prikovala na mjestu vojnike, koji su došli, da ga uhvate.

Nije se tu radilo o govorničkoj vještini kao ni o nekom drugom ljudskom daru. Bijaše to moć, kakvu nijedan čovjek prije njega nije imao, i to da dirne najprisnije u srce, da ode ravno u tajnu svakog stvorenja. Četiri velika svijećnjaka, koja su bila zapaljena prve večeri blagdana sjenica u predvorju žena, nisu više gorjela. U predvorju riznice Isus je klicao: „Ja sam svjetlost!“ A budući da su se Židovi rugali tom svjedočanstvu, koje je on sebi navodio, on im je u lice predbacio tajnu svoje dvojne naravi:

„Kad biste mene poznavali, vi biste upoznali takodjer i moga Oca.“

Zločin je bio, da se smatra jednakim Bogu; on nije mogao više otvoriti usta, a da ga ne učini. Ipak Židovi, koji su znali što traže, htjeli su, da on to ispovjedi jasnim riječima. Postaviše mu dakle pitanje:

„Tko si ti?“

Sada, kad mu je skinuta maska, sad, kad se nestrpljivi Bog nalazi pred očima gomile svojih stvorenja, on se više ne usteže da im govori o onom strašnom prijestolju, koje on već dodiruje bez drhtaja jednom rukom.

„Kad budete podigli Sina čovječjega, onda ćete saznati, tko sam ja.“

Uzjogunjeni učenici su zamišljali neko drugo uzvišenje, nego li je ono na drvu križa. Kakvo je to kraljevstvo, u koje će on doći? Što se nalazi iza poluotvorenih vrata? Učitelj je ponavljao:

„Moja će vas istina osloboditi!“

Budući da su Židovi prosvjedovali, da oni nisu nikad bili robovi, on ih je ušutkao tvrdnjom, za koju svaki od nas kršćana zna, da je istinita, a to zna kroz okrutno i blagoslovljeno iskustvo:

„Zaista vam kažem, tkogod se preda grijehu, on je rob grijeha. Ako vas Sin čovječji od toga oslobadja, vi ćete biti zaista slobodni.“

Napokon otkrivena je tajna njegove moći nad tolikim ljudima. Oni mogu sumnjati, nijekati, sablazniti; oni mu mogu pobjeći. Oni sami sa svim tim znadu, da on jedini posjeduje moć da ih oslobodi. Oni ga samo zato napuštaju, da bi ušli pod njegov jaram, da bi okretali svoj vodenički kamen, kamen, koji pripada baš njima, koji je njihova sudbina, od koga ih nijedna sila na svijetu nije nikad oslobodila, osim ovoga Isusa, koga oni raspinju i koga obožavaju. To je ono u čemu se možemo samo u nekom ograničenom smislu složiti s Nietscheom, ako nije kršćanstvo religija robova, onda je religija oslobodjenih.

U posljednjim danima svoga života on je tako otvoreno očitovao svoju misiju, da su oni, koji ga nisu priznavali, počinili u njegovim očima grijeh. Sin Božji je pitao:

„Zašto ne priznajete moje riječi?" govorio je Bog s ogorčenjem. Optuživao ih je zbog Lašca, od koga su oni nastali, od onog oca laži, Djavla. Da nisu njemu pripadali, oni bi bili priznali Krista u onim danima, kad je njegova ljudska narav bila tako providna. Dokaz je, što nitko ne može odgovoriti, kad on pita:

„Tko će me od vas uvjeriti u moj grijeh?"

Ne! nitko ne odgovara. Ipak oni su kao djeca, koja izvrću nepravdu, pa kažu: „Nisam ja budala! Ti si budala..." Oni su prosvjedovali:

„Ti si onaj, koji je opsjednut djavolom!"

Pomiješani u ovoj nepravednoj gomili mnogo je srdaca još neodlučnih drhtalo od ljubavi na krajnjem rubu istine. Gospodin je osjećao, da ta srca kucaju protiv njegova, pa najednom ravnodušan prema tolikim uvredama on je bacio na vagu čudno obećanje, koje je učinilo, da je za sebe pridobio svoje ljubljene:

„Zaista vam kažem: tko se bude držao moje riječi, on ne će nikad ugledati smrti."

S jednom izrekom on je još jednom prešao granicu smrtne naravi. I evo, ovaj Sin čovječji bez svoje ljudske naravi, više nag, nego li što će biti njegovo tijelo na križu, nudi se svim pogledima:

„Abraham, vaš otac, klicao je od radosti, što je morao vidjeti moj dan; on ga je vidio, on se razveselio!"

Židovi mu rekoše:

„Ti nemaš još pedeset godina, pa veliš, da si vidio Abrahama!"

Isus im odgovara:

„Zaista vam kažem, da prije nego li je bio Abraham, ja jesam!"

Tad zgrabiše kamenje, da ga kamenuju, ali se Isus sakrije i izadje iz hrama.

Nisu ga progonili. Pravo sudjenja i osude pripadalo je Rimljanima. Nazarenac nije rekao jasno: „Ja sam Sin Božji!" — Bilo je potrebno, da prvaci svećenički mogu svjedočiti o ovoj strašnoj sablazni, da bi opravdali zakonitost cjelokupnog izvršenja kazne. Oni su prema tom oklijevali.

Ipak bi se moglo reći, da Sin čovječji potrebuje njihov bijes. On ga je podjarivao kao onaj koji se boji, da se ne bi oganj utrnuo. On nije izabrao slučajno dan subote, da bi ozdravio slijepca od rodjenja.

XVIII.

SLIJEPAC OD RODJENJA

Židovi su se medju sobom došaptavali prepoznavajući ovoga čovjeka, koji je sam hodao na ulici: „Nije ovo onaj koji je prosio, vi ga poznajete, ovaj slijepac?" Ipak je prosjak sam od sebe pripovjedao ono, što mu se dogodilo:

„Bio je to neki po imenu Isus... On mi je stavio malo blata na oči, a onda mi je kazao, da se operem na izvoru Siloe..." Ponovio je i farizejima isti dogadjaj: „Stavio mi je blato... oprao sam se..."

Neki su bili uznemireni, bez obzira zbog grijeha protiv subote, takvim čudom. Jedan od njih zapita čovjeka, nad kojem se dogodilo čudo:

„Što ti veliš o tom čovjeku?"

A prosjak naivno reče:

„Doista, to je prorok!"...

Hoće li on svoj doživljaj pripovijedati cijelom gradu? Vrhovni svećenici narede da se pozovu njegovi roditelji, a oni u strahu izvukoše se: „Doista, to je naš sin i rodio se slijep, a za ostalo upitajte njega, odrastao je, da vam pripovijeda".

Slijepac se ponovo predstavlja, i u njegovim odgovorima sja golubinja jednostavnost. On se vlada pred ovim lisicama, kao i svi slabi, koje pokriva Duh svojim krilima:

„Slavi Boga! Mi znamo, da je ovaj čovjek grješnik!"

Slijepac im odgovara:

„Da li je on grješnik, ja ne znam. Znam samo to, da sam bio slijep i da sad vidim".

Oni mu rekoše:

„Što ti je učinio? Kako ti je otvorio oči?"

On im uzvrati:

„Već sam vam kazao, a vi niste slušali: zašto želite, da još jednom čujete? Zar i vi želite postati njegovi učenici?"

Od onoga vremena, kad je ostao nasamu s preljubnicom, Sin čovječji nije više odahnuo od one borbe na smrt,

koju je vodio. I gle, evo još jedno jednostavno srce na koje se može osloniti, kameni obod, da se odmori u ovom teškom penjanju: siromah. Ne zato, što bi on bio potreban nekoga, nego stoga, što je on Ljubav.

Prosjaka istjeraše, te je morao oprezno izaći iz grada. Iznenada on ugleda Čovjeka na putu. Ozdravljeni nije znao, da je on mogao biti još slijep, i da osim sunca postoji još neko svijetlo. Bijaše to priprosto srce. Prije nego li ga je ozdravio, Gospodin je na to upozorio svoje učenike, da on nije oslijepio ni zbog svojih grijeha, kao ni zbog grijeha roditelja, nego samo zato, da bi se slava Božja očitovala. Nikoga nije na ovom dijelu ceste. Isus ga upita:

Čovjek odgovori:

„Vjeruješ li ti u Sina Božjega?"

„Tko je on, Gospodine, da bih mogao u njega vjerovati?"

Premda je bio neuk, on se je već dosjetio. Njegova duša u njemu gori, njegova koljena se sagibaju i on sklapa ruke.

„To je onaj, koji s tobom govori!"

„Vjerujem, Gospodine!" reče, baci se na koljena i pokloni mu se.

Trajalo je nekoliko trenutaka... Ipak to je dovoljno, da živa Ljubav odahne.

DOBAR PASTIR

Tako se je gomilalo oko njega malo stado. Ove ovce nisu bile osobito lijepe. Čovjek iz Kariota se je pitao: Što koristi pridobiti ove zgubidane? Ne bi se našlo ni deset uplivnih ljudi medju učenicima. Ova će se gomila raspršiti pri prvom udarcu.

Ipak Isus govoraše: „Moje ovce... moj tor..." One poznavahu njegov glas, a on poznavaše ime svake od njih. Ime, čak nemiri, uzbune, grižnje, cijeli siromašni vrtlog svakog živog srca, nad koje se on naginje, kao da se tu radi o nekoj vječnoj koristi. Doista je istina, da je

vječnost u pitanju i da i najmanji medju nama jest mio po nekoj posebnoj nježnosti.

Isus je pastir, a on je takodjer i vrata za ovce. U ovčarnicu se ne ulazi nego kroza nj. Već tada je Sin čovječji učio svijet, koji ga je odbijao: „Nije istina, da vi možete biti bez mene. Vi ćete je tražiti puni prezira za one, koji je nalaze i u ovom traženju, za vas će biti sva ljudska mudrost, jer vi niste htjeli ući kroz vrata".

Sada on više ne otvara usta, a da pri tome ne smjera na svoju smrt:

„Dobar pastir daje svoj život za svoje ovce", i jednom riječju odmiče judejske planine, otvara bezgranični vidik: „Ja imam i drugih ovaca, koje nisu iz ove ovčarnice..."

Posvuda, gdje ima ljudi, tu su ovčarnice: ogradjene zabrane, odvojene od gomile, to su perivoji, osamljeni usred neprijateljski raspoloženog svijeta.

XIX.

MILOSRDNI SAMARITANAC

Gospodin se je malo udaljio iz Jeruzalema, a da nije napustio Judeju.

On se ne smije mnogo udaljavati za sada iz grada. Ipak nije potrebno, da on još klone prije odredjenog sata. Zadnji dani napuštanja i počinka, u kojima on prazni svoje srce, kad pripovijeda priče od kojih čovječanstvo još živi. Jedan književnik ga je upitao:

„Tko je moj bližnji?"

Isus izmišlja onu zgodu o čovjeku, koga su napali razbojnici na putu, koji vodi iz Jeruzalema u Jerihon — cesta nazvana od Arapa „uspon Crvenoga" zbog njezine boje. Je li to izmišljena zgoda? Možda je Učitelj doista, ukoliko se zgoda odvija, prisustvovao ne jednom izmišljenom dogadjaju, nego da je on vidio, on, koji sve vidi, pa možda se dogadjaj odigrava baš u ovom trenutku nekoliko stadija od mjesta, na kome ga mala gomila „zadivljena" opkoljava, gdje književnik dobrog srca prima njegove riječi. Evo čovjeka istučenog do krvi na rubu ceste. Prolazi svećenik, onda jedan levit, koji ni da bi glavu okrenuo. Onda prolazi čovjek koga preziru svećenici: Samaritanac. Ovaj previje putniku rane, kad ih je prelio vinom i uljem, natovari ga na živinče i naveče, kad je došao u gostionu, ostavi i ono malo novaca što je imao za njega. Donijet će još, kad bude prošao mimo. On je zakasnio na putu i potrošio ono, što je imao.

BETANIJA

Kako je Sin čovječji u zanosu i smiren u ovom trenutku svoga života! Na početku one iste ceste, koja silazi prema Jerihonu, u selu Betaniji, on poznaje kuću, jedno ognjište, tamo su mu prijatelji: Marija, Marta i njihov brat Lazar.

Isus dozvoljava sebi, da malo odahne, i to ne zato, što mu je potreban odmor, nego on se malo odmara, da primi malo nježnosti. Sakuplja snage zbog onoga, što će se dogoditi. Tu je krevet, obilan stol, tu su prijatelji, koji znaju, da je on Bog, pa ga vole u njegovoj čovječnosti... On je isto tako volio Martu kao i Mariju, premda između njih nije bilo nikakve sličnosti. Marta se zaposlila, da bi ga poslužila, a Marija je sjedeći do njegovih nogu slušala njegove riječi, pa se starija ljutila, da je morala sav posao posvršavati. Gospodin će na to:

„Marto, Marto, ti se uznemiruješ i sva si u poslu zbog mnogih stvari. Jedno je samo potrebno. Marija je izabrala bolji dio, koji joj ne će biti otet."

Bez sumnje je krivo što neki prevrde: „Nemoj se zamarati, jedno je samo jelo potrebno!..." Ipak takva je važnost, koja se daje i njegovim najmanje značajnim riječima sa strane onih, koji ljube nauk Crkve, a koji se, što se tiče razmatranja i rada, temelje na tome. Doista je istinito, da je najbolji dio ljubiti i biti ljubljen, pa ostati pažljiv, uz noge Boga koga ljubimo. Ipak je slatko i služiti ga u siromasima ne gubeći pri tome osjećaj o njegovoj prisutnosti. O divne li vještine tolikih duša, koje su u isto vrijeme Marta i Marija!

Isus nije morao biti čovjek, pa da voli Martu i Mariju i Lazara. Ali je bilo potrebno da ih voli kao smrtnike, da bi se oslonio na ono što je na njima bilo u vlasti smrti. Još je jesen. Udaljujući se iz Betanije on je drhtao zbog onoga, što će se uskoro dogoditi u ovoj kući: to je posljednji dah Lazara o čemu nam nije ništa poznato: to je pohod smrti, borba Kristova protiv nje i ona pobjeda... Bez sumnje on ju je vidio već u svom srcu i izlijevao je svoju ljubav prema Ocu, kad ga na putu njegovi učenici najednom upitaše:

„Nauči nas moliti..."

On podigne oči k nebu i započne: „Oče naš..."

OČE NAŠ

Ove jednostavne riječi, koje su izmijenile čovječanstvo, izgovorene su na pola glasa u maloj skupini od čovjeka, koji je izlazio iz prijateljske kuće na kraju seoceta. Nek Bog bude naš Otac, da mi imamo Oca na nebesima, koji opstoji, ovaj Otac, koji je na nebu, potrebno je vremena, da bismo to shvatili. Židovi su to bez sumnje znali... Ipak oni su vjerovali u Oca osvetnika, strašnog u njegovoj osveti. Oni su ga slabo poznavali, oni ne znadijahu, tko je on. Gospodin će ih naučiti kako mu treba govoriti i da se od njega sve može dobiti, te da nije potrebna bojazan, da se oko toga uporno nastoji i da ćemo mu dosaditi. Zato, što on od nas očekuje dječju odanost, ono slijepo povjerenje male djece u njihova Oca. To je Otac, kojega kraljevstvo još nije došlo, kojega je volja u protivnosti s onim, što je u stvorenju sposobno, da izabere zlo, da više voli zlo... „Neka bude volja Tvoja..." *na zemlji* od danas. Kraljevstvo pravde mora odmah doći, da nam dade naš kruh, da nam otpusti grijehe i da nas oslobodi od djavla... od onoga djavla, za čijeg pomoćnika neprijatelji optužuju Isusa.

Zli su ga dostigli. Bili su malo udaljeni od Jeruzalema, kad se je u maloj promjeni slušatelja, čulo, da se i tu uvukao kvasac farizeja. Onog dana, kad je on oslobodio nijemog i opsjednutog, raširio se glas: „On pomoću djavla izgoni duhove..." Kao i jučer u Jeruzalemu, oni su ga optuživali, da je u službi nečistoga, zloga, koga je on u svom vidjenju vidio, da pada s neba, sličan munji.

GRIJEH PROTIV DUHA

Jednoličnost ove optužbe: vječiti mali val sablazni, protiv kojeg se ne može ništa (koja tajna!), pa i sam Bog i pri čemu on ništa ne dobiva. Ipak ovo nije više pitanje mjeseca, tjedana i dana, a igra će se odigrati. Igra će biti dobivena ili izgubljena. Ne, ona ne može biti izgubljena, ali će biti u mjeri ukoliko slobodno biće drži u šahu bezgra-

ničnu ljubav. Poznaje li on ovaj šah? Da, on zna, da trči tamo ravno zbog ovih tvrdoglavih svećenika, bedastih književnika sa njihovim podočnjacima, s njihovom ograničenošću u tumačenju pisanih odredaba, kao i zbog svih onih znakova riječi i zakona! Oni poistovjetuju Jaganjca Božjeg s onim Belzebubom, čije ime znači boga muha ili boga stajskog djubreta.

Sin čovječji nastoji da se uzdrži, ali ne može, jer je pogodjen u tajnu svoga bića. On odgovara u početku bez silovitosti:

„Kako Djavao može izgoniti Djavla?"
Svako kraljevstvo, podijeljeno u sebi, propast će".

Usprkos toga njegov je glas drhtao, njegova su usta drhtala. Gdje je onaj mir iz Betanije, miris ručka, večeri i gdje je Marta, koja se je trudila u kuhinji? Gdje su podignute oči i sklopljene Marijine ruke? Njegov bijes i njegova bol izbijaju najednom: oni, koji su ga izjednačili s Belzebubom, počinili su grijeh nad grijesima.

„Zaista vam kažem, svi su grijesi oprošteni djeci, ljudi, čak i hulenja, koja su ona uzrokovala, ali onomu, koji bude hulio protiv Svetog Duha, nikad mu ne će biti oprošteno, on je krivac vječnog grijeha".

Nema tajne u „grijehu protiv duha". Tekst Markov je jasan: „Isus je tako govorio, jer su oni govorili: on je opsjednut nečistim duhom." Rasulo savjesti, tvrdjenje, da je zlo dobro, eto neoprostivog grijeha, ako ga je učinio čovjek osvijetljen svjetlošću vjere, te koji, premda zna, da je Zlo netko i da je Dobro isto tako netko, pa mu se svidja dvomisleno bezakonje, onda on uvodi u svoj vlastiti život, prema Kristu, ulogu zlog duha, prvoga izbacuje kao napast a za zamjenu obožava Nečistog. Otvara ovom svijesno svoje srce, pristaje, da ga on napuni nasladama.

Postoji prema tome vječni grijeh. U ovom trenutku misao o Kristu obraća se onome sa kojim smo je usporedili. Ovaj izazvani Bog, tako izgleda, strašniji je možda onda, kad je hladan. Nesretnici, misle i govore vrlo lako o Belzebubu, a ovog nazivaju „bogom djubrišta..." Ali kad bi ga upoznali, onda se ne bi smijali. I gle, iznenada izmiču mu riječi, na kojima se razboriti tumači spotiču, a te su riječi takve, da mogu stravom oledeniti i njegove najmilije prijatelje, — njih osobito:

„Kad nečisti duh izadje iz čovjeka, on luta po suhim predjelima tražeći počinka. Jer ga ne nadje, veli: Vratit ću se u svoju kuću iz koje sam izašao. Kad se vrati, nadje je očišćenu i ukrašenu. Tad opet ode i vrati se sa sedam drugih duhova, koji su gori od njega, pa ulazeći u ovu kuću, oni se smjeste. Tako je posljednje stanje ovoga čovjeka kudikamo gore nego li prvo."

Slatko je postati čist, kad si očistio štalu do posljednje nečisti, pa je uredio kao za svadbenu gozbu. Ipak nečisto krdo, koje je očišćeni čovjek izbacio, ponovo se vraća jedne večeri, da šapće pred vratima, te mi osluškujemo ušmrkivanje ovih njuški...

Žene slušahu te stvari, a da ih nisu shvatile, kao što to one još čine, promatrajući pokrete njegovih usana, zadivljene njegovim glasom. Jedna od njih prekida ga, da bi kliknula:

„Blaženo krilo, koje te je nosilo, i blažene grudi, koje si sisao!"

Možda je to bila neka Nazarećanka, pa je htjela ugoditi Mariji, koja je bila skrivena u gomili, ali Krist nije bio u trenutku raznježavanja, pa odgovori oporim glasom:

„Štaviše blaženi oni, koji slušaju riječ Božju i drže je!"

Slušati tu riječ, ne znači ništa, prihvatiti je s ljubavlju isto nije ništa, a vršiti je, to je sve. Čuvati je protiv nečistog duha i jednog ili mnogolikih, koji gmižu odasvud. Izmedju onih, koji su se obratili Kristu, poneki ne kušaju nego strahotu i gadjenje nad svojim oproštenim grijesima; oni su ozdravili, kao bolesnici od lepre od svojih čireva. Ipak kod drugih ostaje otvoren prolom, kao da bi ljubav Kristova uzmicala pred nekim ranama, a ove zacjeljuju tek napola, ponovo se otvaraju i bole.

Nijedan glas nije se usudio izdignuti se iz grla, ali su tajne misli ovih Židova ismjehivale Krista.

U tom trenutku Sin čovječji napokon plane: Zar ovaj naraštaj traži neki znak? On će ga vidjeti! Bit će

to znak proroka Jone. To je značilo, da će on ostati tri dana pod zemljom i da će uskrsnuti. Bijaše ovo nerazumljivo za sve koji su ga slušali. Ipak tačno je, da on htjede, da to bude nerazumljivo, pa je klicao, da će ovaj naraštaj biti kažnjen na sudnji dan. Kraljica od Sabe ustat će protiv njih kao i gradjani Ninive, jer su činili pokoru...

Neki slatkorjeki farizej prekine ga, a kako je bilo vrijeme ručka, umolio ga je, da dodje k njemu, u njegovu kuću. Isus popusti u gnjevu, pa podje za njim, a da mu se nije udostojao odgovoriti, sjedne uza sto, nije ni mislio oprati ruke prema obredu. Farizej se je čudio, ali je pazio da ne rekne ni riječi ovom ljutom čovjeku. On je zaboravljao na moć, koju imadjaše Nazarenac, da može čitati u srcima. Bila je dovoljna samo ova nijema osupnutost njegova domaćina da bi se Sin čovječji još isprsio u toliko više i strašnije u obnovljenom gnjevu, ali je iz pristojnosti pri ovom tudjem stolu sve to odbacio. Ali ovoga puta ne će se zaustaviti, jer se prigovor razvija u uvredu, a uvreda u sramotu, a sramota u prokletstvo. Sin čovječji jest sin Židova, to je taj Židov, koji žestoko i s pokretima ruku viče:

„Jao vama farizeji, koji plaćate desetinu za metvicu i rutvicu, kao i za ostale trave a nimalo se ne brinete za pravdu i ljubav Božju! U tome je potrebno vježbati se a sve ostalo ne napustiti! Jao vama farizeji, koji volite, da vam se ustupaju prva mjesta u sinagogama i da vas pozdravljaju na javnim mjestima. Jao vama, jer ste slični grobovima, koje ljudi ne vide, ali po kojima, a da ne znaju, hodaju."

Sablazan je bila na vrhuncu. Jedan učitelj zakona smatrao je, da ga mora urazumiti, pa mu reče:

„Učitelju, dok govoriš na takav način protiv farizeja, ti nas isto tako sramotiš..."

Sin čovječji okrene se prema ovom novom neprijatelju, koji je bio gnjusniji nego li farizej. Učutelji, koji poučavajući truju mladje; utoliko je bio gnjusniji, ukoliko je Onaj, za koga ne postoji vrijeme, gledao u bijednom izraelskom učitelju predstavnika jedne vrste, koja je bila jača nego li njegova ljubav. Krist je znao, da bi on mogao

ostati bez moći protiv njih kroz tolika stoljeća! Zato je nabujao od gnjeva, on, koji je bio ljubav, obasuo ih je teškim prokletstvima:

„Čak i vama, učitelji zakona, jao, jer tovarite na ljude terete, koje ne mogu nositi, a da pri tome ni prstom ne maknete! Jao vama koji gradite grobove prorocima, a vaši su ih ocevi ubili... Jao vama, učitelji zakona, jer ste uzeli ključeve znanja. U nj niste prodrli, a druge sprječavate, da drugi u znanje prodru!"

Potrebno je shvatiti umornost ovoga čovjeka, koji je Bog i koji na svakom koraku u svojoj duši vidi milijune duša isključenih od izvora žive vode. Budući da se već križ ocrtavao na obzorju, bio mu je sasvim blizu, da je počeo osjećati tek krvi u svojim ustima, pa zato i nije promatrao nego li ovo drvo i oko sebe same križeve, sve same lomače, sve izume ljudske surovosti.

HRABRI SVOJE

Izašao je smiren u smrtnom muku, gospodar nad samim sobom, jer su i njegove silovitosti bile odmjerene od njegova Oca. Tisuće ljudi su ga slijedile tako, „da su išli jedni preko drugih" — kako veli sv. Luka. On je govorio s ugledom, te i mnoge činjenice, koje su ovi neznatni ljudi govorili tihim glasom, on ih je izricao uz pogibelj svoga života. Oni su ga slijedili u drhtaju. Bojali su se onih snaga, kojima je Sin čovječji tako drsko prkosio, pa je i osveta protiv njega bila neumoljiva. Čak i oni, — premda su bili tako neznatni, osjećali su, da nad njima lebdi osveta. Isus je prema učiteljima nastupio, kao prema zločincima... Istinito je, da se oni ne ustežu pred nijednim ubojstvom.

U tom trenutku s glasom, koji je pogrda slomila, uvjerio je svoje, sve mališane okupljene pod njegovim krilom: „Kažem vama, vama, koji ste moji prijatelji..." To su riječi, koje su mogle zapaliti svako od ovih srdaca. Govorio im je, da se ne treba bojati onih, koji ne mogu drugo ubiti osim tijela. Nek se ne uznemiruju, da li će

8

imati štogod, da odgovore, kad ih budu pitali u sinagogama i da se ne plaše ni magistrata ni drugih vlasti... Samo malo je sličan Učitelju, čiji ih je gromoviti glas malo prije tako zastrašio, da se jedan od njih osmjelio prekinuti ga, da bi ga zamolio:

„Učitelju, reci mome bratu, da podijeli sa mnom moju baštinu".

Isus odgovara bez ljutnje, da to nije njegova dužnost, da vrši diobe. On ih hoće u isto vrijeme ohrabriti i zastrašiti, dati im slutnju nesigurnosti, da bi čekali s pojasom na bokovima i zapaljenom svjetiljkom, jer ženik može doći svakog časa. Takvo je njegovo nastojanje, da se može shvatiti, što su siroti ljudi povjerovali poslije muke u skorašnji Gospodinov dolazak. Ipak on je govorio osobito o svom nenadanom dolasku u život svakoga od nas pojedinačno. Sin čovječji doći će u sat, o kojemu mi ne mislimo. Radi se o tome, da sami u sebi oživotvorimo stanje uznemirenosti i budućnosti.

UZDASI NESTRPLJIVOSTI I TJESKOBE

Pouke Gospodinove prekinute su uzdasima nestrpljivosti i tjeskobe. Približuje se Golgoti, a svijet ostaje onakav, kakav je bio. Kad će dakle sva ova srca početi gorjeti plamenom?

„Došao sam, da bacim vatru na zemlju, a onda što želim nego li da se zapali?"

Ta duboka svjesnost koju je on imao o svom poslanju, još u početku je izbijala u ovoj riječi. Ipak u isto vrijeme on je morao biti osjetljiv zbog te protivnosti: obuhvatiti cijeli svijet, a kroz dva mjeseca umrijet će smrću robova! Doista ima znakova u ovom kutu svijeta, gdje je Bog klonuo. Ali ovi ludjaci ne vide ništa: „Kad ugledate da se pred smiraj sunca diže magla, vi odmah velite: Bit će kiše i to se dogadja. Kad vidite, da puše južni vjetar, vi velite, bit će toplo i to se dogadja. Licumjeri, vi znadete razlikovati pojave na nebu i zemlji, pa kako onda ne shvaćate vrijeme, u kome živimo?"

KRATAK BORAVAK U JERUZALEMU

U ovo vrijeme on je sam ili skoro sam boravio kratko doba u Jeruzalemu prigodom svetkovine Posvete, koja se je slavila usred zime. Bilo je osam dana svetkovine u kojoj je grad bio osvijetljen i prepun svijeta. Gospodin je bio povučen, većinom je bio pod trijemom Salamonovim, a Židovi, prema svom nepromjenljivom načinu, izazvali su ga ponovo, da bi se odao:

„Dokle ćeš naš duh držati u neizvjesnosti? Ako nisi Krist, reci nam otvoreno."

A on razborit ko zmija igra se s njima. Njegova djela govore za nj. Oni ne vjeruju u njega, jer nisu njegove ovce. Isključuje ih, te očito žali zbog ovog tvrdog naraštaja... Najednom im dobacuje ovu ispovijest:

„Moj otac i ja jedno smo..."

To je bilo i previše, premda nije bila ovo ista izjava, koji su čuli žena iz Sihema i slijepac od rodjenja. Židovi zaprepašteni zgrabiše kamenje, ali im ono ostade u rukama punim neodlučnosti. Da bi se ohrabrili, ovako su označili svoju optužbu:

„Čovjek si, a misliš, da si Bog!..."

A on, da bi ih izazvao i da bi se s njima narugao igrajući se s jednim tekstom zakona u kome piše, reče im:

„Vi ste bogovi." Na kraju ovo posljednje peckanje: „Zato, da biste upoznali, da je Otac u meni, a ja u mom Ocu..." Kamenje je kao kiša padalo oko njega. Gomila se bacila na nj, ali on je već bio iščezao.

XX.

PLAČ NAD JERUZALEMOM

Napustio je grad po noći, pa se je sklonio na drugu stranu Jordana, gdje su ga očekivala Dvanaestorica, u predjelu, koji su zvali Perea, sjeverno od Mrtvog mora.

Ostalo je malo sedmica do njegove muke. Boravi mnogo stadija daleko od Jeruzalema, gdje su i posljednje pripremili protiv njega, te je neprijatelj u zasjedi. Umoran je ovaj dvolični pobjednik od nekog prividnog neuspjeha. On nastavlja prosvjedovati protiv vječne sablazni farizeja, jer on istjeruje nečiste duhove na dan subote (još ona žena sagnuta poslije osamnaest godina bolesti!). Grad oko koga luta, istrgne mu iz grudiju krikove, koji nisu nikako nalik na opomene pune prijetnje, pod kojima su se tresli redovi kamenja grada Kafarnauma, temelji Betsaide i Korozaina. U Jeruzalemu, njegovu kraljevskom gradu, na mjestu, gdje će zemlja upiti njegovu krv, kad su je već i njegovi prijatelji pili, u jednoj noći punoj nježnosti i smrtne borbe htio je, da dosegne izmedju najtvrdjeg kamenja Siona najtvrdji, smrznuto srce svoga roda: „Jeruzaleme! Jeruzaleme!..."

Da se mogao u ove dvije ili tri godine uklonuti anatemi Židova, sad zov, koji ih razdire, prekriva ih i kroz stoljeća, te još dok bude vijeka, ne će nikad prestati izjedati stari Izrael:

„Jeruzaleme, Jeruzaleme, ti koji ubijaš proroke i kamenuješ one, koji su ti poslani, koliko sam puta nastojao okupiti djecu tvoju, kao što kvočka okuplja pod krila svoje piliće, a ti nisi htio!"

Tako Krist u jecaju luta očekujući sat, luta oko svoga groba. On će iskoristiti ovo vrijeme, da ohrabri srca, koja su se prestrašila. Slijedili su ga mnogi, kojima je otpustio grijehe. Ipak, možda ih je uznemirio riječima o malom broju izabranih: „Mnogo ih je zvanih, a malo izabranih...", tako da nas naš kukavičluk tjera da mislimo o sumnjivim tumačenjima, koja ohrabruju... Tek što su povjerovali, da su spašeni, siroti ljudi najednom su se počeli pitati, da li su doista obukli svadbeno odijelo i da nisu zavjetovani najkrajnjoj tami. Opsjednuti, oslobodjeni, drhtali su u očekivanju „sedam gorih duhova", s kojima im je Učitelj prijetio.

OSOBITA LJUBAV ZA GRJEŠNIKE

I sada, jer će ih skoro napustiti, živa Ljubav ih hrabri. Njegova je želja, da se njegovi vjerni njega boje s onim povjerenjem, koje je bez granice, da sa uzbudjenim srcem budu uza nj, ali u drhtaju. „Čeznem drhćući". To je ono, što Sin čovječji traži od nas: nepouzdanje u naše vlastite snage i prepuštanje zatvorenih očiju milosrdju bez granica.

Oh! Zar ih je tako prestrašio? Neka znaju, što im je on već dao, da mogu vidjeti: da grješnika ne samo ljubi, nego ga i više cijeni. Za njega, koji je bio izgubljen, Riječ je postala tijelom. Sva njegova razmatranja posljednjih tjedana njegova života odaju ovu osobitu ljubav za priprosta srca, kadra da prekorače granice. On, koji je tako tvrd sa učiteljima zakona i farizejima, tako je blag s nepoznatnima. On ne boravi s njima zbog poniznosti niti duha žrtve. To je zato, jer ih više cijeni, ili bolje, on mrzi svijet i predaje se onima, koji nisu iz svijeta.

Herod, koga on naziva „ona lisica" jedino je stvorenje, o kome on govori s prezirom. Za njega je to igra pobijati mudrace na njihovom području, ali da ušutka bedaste raspravljače, za to nema volje. Njemu je prava radost otkriti se siromašnim ljudima, koje drobe njihove uobičajne pogrješke, te da pod njihovim koracima otvara ponor milosrdja i oproštaja.

Zato se usporedjuje s pastirom, koji napušta devedeset i devet ovaca, da bi potrčao za stotom, koja je zalutala, pa je donosi na svojim rukama. Dok ga sluša, svatko je morao misliti: „To on za mene govori!", jer tko izmedju nas nije otešćao svojim tjelesnim teretom ova posvećena

ledja? On je mnogo pokupio, čuvao, a i prljave iz blata isto je kao i prve prigrlio.

„Ima više veselja na nebu za jednog samog grješnika, koji se kaje, nego li za devedeset i devet pravednika...“

RASIPNI SIN

Da, to je tako, pa je potrebno, da oni upoznaju, da je ljubav nepravedna. Ono što svijet naziva pravdom je promašeno, zagušeno onom strašću jednog Boga, koga nijedna od naših najžalosnijih strasti ne odbija. I jednog dana on im priča priču o Rasipniku... Je li to priča?... Ne, to je istinita povijest, povijest svih povrataka Bogu poslije one ludosti, koja se zove mladost kod većine ljudi. Sin je zatražio od oca dio svoje baštine, pa se odao razvratu, ali nije razborito proživio svoju strast. On nije o ovome računao, nije ni mislio na ovu lukavost, koja osigurava nekažnjenost tolikim grješnicima. Ludost je pastira svinja dovela do gubitka svega, gdje bi ga ljubav Božja mogla dalje povesti. Svinje su mu dijelile hranu. Tad tek on misli o svojoj kući i svom ocu... Kako je divno misliti, da je Isus u našoj sredini osjetio dojmove bogatog djeteta, kome je laskala tajna raskoš velikih palača, punih smočnica i sluga! On je poznavao miris masti naših kuhinja, i miris pečenog mesa na žaru od lozovog granja, kao i nježno poštovanje starih slugu, koji su se rodili na posjedu.

To je ono prvo, što natrag vuče izgubljenog sina kao svu izgubljenu djecu. To još nije ljubav. Ipak njega su primili u ludom oduševljenju radosti, zaklali su debelo tele, darovali mu prsten i haljinu... Ipak stariji sin, koji je uvijek bio vjeran ne dobija drugo nego ukor zbog svoje ljubomore. Nepravda milosrdja! Oni, koji su sve proigrali, veselili se i sve izgubili dolaze k Ocu zato, što nemaju ništa, ponekad ga više vesele nego li vjerni i pobožni s čistim i točnim računima te takvi, koji ne zaslužuju ni slovo prigovora u svom nastojanju oko savršenstva, koje oni dopunjuju iz dana u dan. Stariji sin nema ni pojma o

slatkoći, koja je u duhu Oca i Boga, kad čuje bijedni glas ponovo nadjednog sina: „Moj oče griješio sam protiv neba i tebe; nisam dostojan da me zoveš svojim sinom..“ Gospodin od svega najviše voli odanost nekog srca, koje, kad je lutalo toliko po cestama i dodirnulo krajnju granicu bijede, ponovo se vraća svijesno svoga ništavila — uništeno do kraja — pa se predaje milosrdju istim onim pokretom, kojim bi se prema ljudskim zakonima predalo rukama krvnika.

MAMON

Ova ponovo dobivena uživanja pripadaju duhovnom svijetu. Ovo obilje očinske kuće i ovaj sjaj odnose se jedino na dušu. Gospodin ima jednog neprijatelja: *novac*, koji on naziva imenom njegova boga Mamon. Novac ili Njega treba izabrati. Misao da se književnici bogate, kao da bi to bio znak blagoslova i nagrada za krjepost, puni mu dušu strahom. Zao bogataš, odjeven u vunenu haljinu i purpur, a koji zenemaruje da prehrani prosjaka Lazara, koji mu dolazi na vrata, otići će u pakao. Čovjek, koji je pio i opijao se kroz cijeli život, bit će mučen vječnom žedju. Što se njega tiče podjela bogatstva? Bogati ili siromašni oni moraju prezirati Mamona, a on ih poznaje po ovoj osobini. Siromašni, koji žive samo u žalosti i želji za novcem pripadaju Mamonu isto kao i bogati. Isus mrzi u novcu oružje, jer se njim služi protivnik, da mu zavodi njegove ljubljene. Jer je takva Kristova slabost pred demonom: on vlada samo u golim srcima, a srca škrtaca mu izmiču. Mamon čini od Krista vječnog lutalicu, koji posvuda nalazi zauzeto mjesto.

Juda je mrzio u Isusu ovu njegovu mržnju protiv novca, on koji je već tad tražio nadoknade u zajedničkoj blagajni. Što se tiče ostalih, oni su mislili na same sebe: „Mi, mi smo sve ostavili, da bismo ga slijedili...“ Ali Sin čovječji ne želi samo ovo tajno zadovoljstvo: rob se ne uznosi tim, što je obavezan, kad se vrati sa posla, da još služi svoga Učitelja. Oni se smatraju, čak i poslije potpunog dara, kao beskorisni služitelji.

DESET GUBAVACA

Dok je lutao ovamo i onamo oko grada očekujući svoj sat, Sin čovječji neumorno se vraća na iste zapovijedi. On sije, on će sijati do posljednjeg dana, ali još ništa ne klija. Kad, gle, deset gubavaca na ulasku u selo na granici Samarije, u plaču mole i zazivlju: „Gospodine Isuse!" — kao da bi on bio učitelj u Izraelu! Premda su oni svi ozdravili, kad su morali otići da se pokažu svećenicima, samo jedan se vratio, da se baci pred noge Kristove, bio je to Samaritanac u toj skupini. Sin čovječji sad poznaje ljude. Doista, on ih je još od vječnosti poznavao, ali sad je stekao tjelesnu, dnevnu i tegobnu spoznaju. Ništa ga ne može više izazvati ni začuditi. Nikakvo iznenadjenje, dok uzdiše: „Zar ih nije deset ozdravilo? Gdje su ostala devetorica? Samo se je ovaj stranac povratio?"

UNUTRAŠNJE KRALJEVSTVO

Ne on se ne će ljutiti. Farizeje, koje nosi na sebi, kao vo muhe, uzalud ga dosadjuju; on trpi sve od sada, a da ne diže glasa ponavljajući im neumorno, da kraljevstvo Božje ne će biti neka sjajna pustolovina, koju oni očekuju, a koja je još nada njegovih najmilijih prijatelja.

Već je došlo ovo kraljevstvo. Ono je unutrašnje, ono je u nama. To je obnova naše ljudske osobe, onaj preporod svakog ljudskog bića pojedinačno; to je to kraljevstvo, to je taj novi čovjek.

Sigurno će i za Krista osvanuti njegov dan. Da, budite sigurni vi, koji želite prizore, buku i slavu, vi ćete sve to imati, sirota djeco! Ovdje Gospodin malo počiva, jer je pažljiv na zgodu, da ih pripremi na veoma skoru tamu. On ubacuje u razgovor:

„Potrebno je najprije, da Sin čovječji trpi mnogo, te da bude odbačen od ovog naraštaja!"

ISUSOV POVRATAK

Da se ne zaustavlja, da bi prekinuo svaki pokušaj točnog pitanja, vraća se na ono, što muči sve Židove, govori im o svom danu, o svom neočekivanom dolasku. Iznenadan kao i potop svijeta, kao oganj u Sodomi. Proročanstvo, koje lebdi u zraku i koje pada u odredjenim trenutcima povijesti. Svaka se nesreća ostvaruje pojedinačno sve do konačnog ostvarenja.

I takva je nepravda ljubavi. U ovim danima dvije žene, koje su bile u istoj nuždi, jedna je od njih bila uslišana i spašena, a druga napuštena. Oni su svi tu kao djeca, koja se vole plašiti, radoznala zbog točnih pojedinosti: „Kad će to biti, Gospodine, i u kojem kraju?" A on: „Gdje bude lešina, tamo će se i orlovi kupiti!" Iznenadno okupljanje ptica grabilica oko lešine pruža nam sliku onog nagona sa četiri strane svijeta, koji će natjerati izabrane duše, da se slete na žrtvovano i živo janje.

Oni pokušavaju shvatiti, pa šute obuzeti tjeskobom. Tad im Isus otvara ova vrata pomoći: molitvu. Štogod se dogodi, neka mole u dobro ili loše vrijeme, po danu i noći, jer je takvo tajno traženje Boga. Potrebno je neprestano moliti ... I gle on najedanput prekida sam sebe pun nemira, u strahu zbog onoga, što vidi ili što zamišlja. Kao da je u ovom času tama tijela oduzela oku Boga tok života. Sin Oca, izgubljen u vremenu, postavlja sam sebi pitanje, koje obara: „Kad bude Sin čovječji došao, hoće li on još naći vjere na zemlji?"

Hipoteza, koja zbunjuje misao ... Ipak svaka Gospodinova riječ ima apsolutnu vrijednost. On zamišlja svoj povratak u svijet, na kome ne će biti ni malo vjere, u kome će Isus biti manje poznat, nego li što je bio u vrijeme Augustova carstva u štalici Betlehema, kad njegovo ime ne će probuditi nijednu uspomenu u nijednom ljudskom mozgu. Vrijeme jednog naraštaja je dovoljno, da bi se Krist, vraćajući se kao lopov, susreo svugdje s ovom riječju: „Mi ne poznajemo ovog čovjeka!"

XXI.

ŽENIDBA

Sve je više i više bilo na okupu farizeja, što je on bio bliže njihovom osinjaku, Jeruzalemu. Njihova uporna misao, da Nazarenca dovedu u sukob sa zakonom i da ga primoraju na sablazan, dala mu je izliku, da se izjasni o nerazrješivom jedinstvu čovjeka i žene — nerazrješivom, pa dogodilo se bilo što i u bilo kojem slučaju... Usprkos zakona Mojsijeva? Da, protiv zakona Mojsijeva: „Jer vam je Mojsije zbog vašeg tvrdog srca dozvolio, da otpuštate vaše žene!" Zar nema dakle odredba o primanju i otpuštanju žene? Isus se potpuno s tim slaže. Tu nerazrješivost, koja je posvuda oskvrnjena, on će nju nametnuti svijetu. Svaki će naraštaj ubuduće biti preljubnički naraštaj. Apostoli mrmljaju: „Onda je bolje ne ženiti se!" Strašan zakon. Ipak Isus zna, da je on došao, da nam otvori vrata, da nam prokrči put, i to put od nas do njega. On zna, što traži od svojih najdražih prijatelja, i to ne osakaćenje tijela, nego da oni borave s druge strane rijeke krvi, koja odvaja stvorenje od bezgranične čistoće. Sin čovječji nije riješio sva tužna pitanja spolova. Za one, koji žele uza nj pristati, on ne rješava pitanje, on ga potiskuje. Da bi prijatelji Kristovi donijeli još rodjenjem ovu naklonost, ovu namjeru, i da bi oni podnijeli teret ove ili one baštine krvi, on to ne zna, on traži od njih čistu dušu, odreknuće da zadovolje ovu žedju osim u braku. Sablazan nad sabluaznima u očima pogana, grijeh protiv naravi, slabljenje čovjeka... Ipak on se ruga odobravanju svijeta: „To nije za svijet, što sam ja molio!" (Posljednje nemilosrdne riječi, koje je on izgovorio!) Sin čovječji zna, da mi čistoćom krećemo k njemu, te da ne postoji drugi put i da tijelo krije u sebi jednu mogućnost uživanja, jedan zahtjev, koji, kad se osnaži u dobitku, daje stvorenju zamisao bezgranične slasti — on konačno zna, da je tijelo njegov takmac. Zato se ljuti, kad vidi, da apostoli odbijaju djecu, koja se kupe oko njega! Barem u srcima ovih još nije probudjena pokvarenost.

Nevjerovatan zahtjev! Potrebno je biti njima sličan, da bismo ušli u kraljevstvo. Potrebno je postati dijete, biti malo dijete.

„Tkogod ne bude primio kraljevstvo Božje kao dijete, neće u nj ući."

BOGATI MLADIĆ

Ne kuca njegovo srce samo za djecu. Smjelošću mladosti upita ga iznenada jedan mladić:

„Učitelju, što mi je činiti, da bih dobio život vječni?"

Isus, a da nije ni pazio u početku, kome govori, odgovara:

„Ti poznaješ zapovijedi?" I on ih izbroji.

A mladić će na to:

„Učitelju, svega sam se još od mladosti držao..."

Ovo je bez sumnje mladić u jednostavnosti srca kazao s poniznošću, koja je ganula Krista. Tek tad on podigne oči prema onome, koji je govorio. „Isus, kad ga je pogledao, zavoli ga". Kad ga je ugledao... Odredjeni izraz ganuo je Sina čovječjega — ova milost mladog bića: ona svjetlost, koja iz duše dolazi kroz oči. On ga je zavolio i kao Bog, kome je sve podložno bez ikakve priprave, skoro iznenada reče:

„Jedna ti stvar nedostaje: Prodaj sve, što imaš, i podijeli siromasima, pa ćeš imati blago na nebu. Zatim dodji i slijedi me!" Da ga Isus nije zavolio nekom osobitom ljubavlju, bez sumnje on bi bio dao ovom mladiću snage, da napusti sve, kao što su i drugi učinili. On je bio podložan nekoj moćnoj milosti. Ipak ljubav ne želi ništa za sebe postići od onoga koga ljubi, ako on ne bi slobodno pristao. Da bi bio zahvaćen snagom, nije li ovaj nepoznati bio suviše voljen? Možda je Sin čovječji očekivao od njega svojevoljni pokret srca, oduševljenje. „Ali on utučen tom riječju ode žalostan, jer je imao veliko bogatstvo".

On se izgubi u gomili i Isus ga je slijedio pogledom sigurno dalje, nego li je prostor dozvoljavao, slijedio ga

je u dubinu vremena — od nevolje do nevolje, jer oni, koje je Krist pozvao i koji ga nisu čuli, padaju, podižu se, žive sa svojim očima punim nebeskog svijetla, sa svojim uprljanim odijelom, ogrebenim i iskrvavljenim rukama.

Bol, koju on kuša odaje se u jakom naglasku prokletstva protiv bogatih, koja iznenada izbija: „Kako je teško bogatašima ući u kraljevstvo Božje... mnogo teže, nego li da deva prodje kroz iglene uši..."

On govori tako, neprestano uperenog oka na ovog mladog i tužnog čovjeka, koji se udaljuje. Mamon vuče ovu dušu, koju je zavolio, a drugi ne shvaćaju njegovu gorčinu:

„Tko će biti spašen?", uzdišu oni.

Tko će dakle biti spašen? Mučna misao čak i za same svece. Tuga prijatelja raznježi Isusa. Zato, što je on Sin Božji, tvorac života, on će srušiti jednom riječju ono, što će reći (možda on vidi u duhu onaj posljednji trenutak, kad mlado stvorenje, koje se udaljuje, bude opet vraćeno za uvijek iznenadnom milošću).

„Ništa nije moguće čovjeku, dok je sve moguće Bogu..." Čak će mu se dopasti, da spasi i mnoge bogataše, čak da pridobije i najpokvarenija stvorenja, da ih silom zadobije, da ubere dušu, koja je još uprljana ustima onog koji se bori sa smrću. Sve je moguće Bogu. To je doslovno istinito, kao što su istinite i druge Gospodinove riječi. Sve! On je već kazao: „Sve ću privući k sebi". O divne li skrivene lukavosti ovog milosrdja, koja se ne može nadgledati i koju ništa ne ograničava. Sve je moguće Bogu.

Njegova je strogost zastrašivala apostole, ali ih je njegovo popuštanje činilo ljubomornim. Što onda? Svi će biti spašeni? Tad i mi? Petar mrmlja:

„Gle, sve smo ostavili, da bismo te slijedili!"

Živa ljubav promatra ih pogledom, koji preko njih dodiruje iz vijeka u vijek, nebrojenu gomilu posvećenih i propetih duša:

„Zaista vam kažem, da nitko ne će napustiti svoju kuću, ili svoju braću ili sestre, svoga oca ili svoju majku

i njive zbog mene i zbog Evandjelja, a da ne će sada primiti, u vječnosti stotinu puta više kuća, braće, sestara, majki, djece i njiva upravo usred progonstva i u stoljeću u kome će osvanuti vječni život".

RADNICI POSLJEDNJEG SATA

Oni slušaju sa zadovoljstvom, koje ga izazivlje. Možda će vjerovati, da im sve duguje? Ništa tvorac života ne duguje svom stvorenju. Nema pisanog zakona, kad ljubav upravlja. Što bi učinio da oni to shvate? Oni će bolje shvatiti neku pripovijest, nego li golu naredbu. Isus dakle počinje: „Kraljevstvo je nebesko slično ocu obitelji, koji rano u jutro izlazi, da bi unajmio radnike za svoj vinograd..."

Od onog vremena od kada pripovijest o radnicima zadnjeg sata sablažnjava svijet, da li ju je potrebno pripovijedati? Ista je nagrada za one koji se trude još od zore, kao i za one koji su unajmljeni o podne i u suton. Hoćemo li tražiti razloge? Bog nije dužan da nam ih daje. On ne oduzima ništa onima, koji su se kroz cijeli dan znojili u napornom radu. Ako je darežljiv prema onim koji su kao posljednji došli, on je sudac njihove ljubavi. Ipak, kad ne bi imali nikakve ljubavi, ako ih on ljubi, ako ih pred drugima više cijeni, ako oni uzvraćaju onoj tajnoj misli, koju Krist čini o ljudskoj milosti, što mi onda imamo kazati? On će im uliti vrhovnički svu ljubav, koja im nedostaje. Mi sami stvoreni na sliku i priliku Božju, jesmo li ikada doveli u red pokrete našeg srca?

XXII.

USKRSNUĆE LAZARA

Dvanaestorica su s nemirom u srcu vidjeli, kako se Isus približava Jeruzalemu, premda su se uljuljkivali u isprazni i upornu nadu. Isus je imao cilj, koji oni nisu poznavali i da izvrši posljednje djelo. Mala skupina, koja se još nalazila na sigurnom u Herodovoj zemlji, bila je iznenadjena viješću glasnika, poslanog iz Betanije:

„Lazar, koga ljubiš, bolestan je!"

Gospodin, prividno ravnodušan, oklijevao je dva dana, a apostoli nisu sumnjali, da je on to učinio iz opreznosti. Zato, kad je Isus trećeg dana spomenuo vraćanje u Judeju, oni nisu prekrili svoj strah niti svoje tužno iznenadjenje:

„Učitelju, Židovi te žele kamenovati i ti se vraćaš k njima?"

Nije ih slušao, već im kazao:

„Naš prijatelj Lazar spava i idem da ga probudim!"

Učenici, u isto vrijeme naivni i lukavi, klimali su glavom i hrabrili sami sebe:

„Ako on spava, on će ozdraviti..." (U sebi su nosili zadnju misao, da ostanu na sigurnom mjestu...)

„On je mrtav!" reče Isus. „Radujem se zbog vas, što nisam bio tamo. Ipak hajdemo k njemu!"

Petar je morao biti odsutan (a to nam tumači šutnja sinoptika u pitanju Lazara), jer je tu Toma, nazvan Didim (Blizanac), koji je njega zamjenjivao u ovoj prilici, on je onaj, koji tješi plašljive:

„Hajdemo i mi, da umremo s njim".

Kad dodje Isus, nadje Lazara, gdje je već četiri dana u grobu. Betanija je bila blizu Jeruzalema, oko petnaest stadija. I mnogi su od Židova došli k Marti i Mariji, da ih tješe zbog smrti njihova brata. Čim je Marta čula, da Isus dolazi, izidje mu ususret, a Marija je sjedila kod kuće. Tada reče Marta Isusu:

„Gospodine, da si ti bio ovdje, ne bi umro brat moj. Ali i sada znadem da će ti Bog dati štogod zamoliš u Boga".

Reče joj Isus:

„Uskrsnut će brat tvoj!"

Odgovori mu Marta:

„Znadem, da će uskrsnuti o uskrsnuću na sudnji dan".

Isus joj odgovori:

„Ja sam uskrsnuće i život. Tko vjeruje u mene, ako i umre, živjet će. I nijedan, koji živi i vjeruje u mene ne će umrijeti do vijeka. Vjeruješ li u to?"

Kaže mu:

„Da, Gospodine, ja vjerujem, da si ti Krist, Sin Božji, koji ima doći na ovaj svijet."

Ovo rekavši ode i pozove Mariju, svoju sestru, i reče joj tajno:

„Učitelj je ovdje i zove te!"

Ona, kad je čula, usta brzo i otide k njemu, jer Isus još nije došao u selo, nego je bio na onom mjestu, gdje ga je srela Marta. Židovi, dakle, koji su bili s njome u kući i tješili je, kad vidješe Mariju, da brzo usta i izidje, podjoše za njom misleći, da ide na grob, da plače ondje. Marija, čim dodje onamo, gdje je bio Isus, vidjevši ga pade pred noge njegove i reče mu:

„Gospodine, da si ti bio ovdje, ne bi umro moj brat".

Kad je Isus vidio, gdje plače i gdje plaču Židovi, koji dodjoše s njom, bio je u duši duboko potresen. Uzruja se i reče:

„Gdje ste ga sahranili?"

Odgovore mu:

„Gospodine, dodji i vidi!"

I Isusu potekoše suze. Tada su Židovi govorili:

„Gle, kako ga je ljubio!"

Zašto je dakle plakao on, koji se morao smijati od veselja zbog ove nepojmljive sreće za svako stvorenje: ugrabiti smrti ljubljenog prijatelja? Oplakivao je Lazara u istom trenutku, kad se Lazar pred njim osovio i uputio k njemu sitnim koracima, možda skakućući, dok su mu ruke i noge još bile uvijene u povoje, a rubac privezan uz lice. Točno je da je on izlazio iz tame, da bi vidio Sina

čovječjega, kako sam u nju ulazi, ali na kakva vrata? Ipak, čemu ove suze, jer će i Isus takodjer izbjeći u svoje vrijeme grobu u vremenu i prostoru, a Lazar je bio vječno u njegovom srcu?

Jedini razlog ovog plača jest „dodji i vidi“ Židova, a osobito grubi izraz: „On već zaudara, jer su već četiri dana što je u grobu...“ Miris ovog tijela u raspadanju mami suze onome čije tijelo ne će upoznati raspadanje. Jer Sin čovječji uzalud zove u život Lazara, on dobro zna, da će na kraju crvi biti pobjednici, i da oni moraju samo čekati povratak uskrslog. Prije ili kasnije ovo tijelo ponovo će početi zaudarati. Nijedna snaga svijeta ne će ga očuvati od raspadanja. Mi vjerujemo svom našom dušom u uskrsnuće tijela ali je ipak potrebno da svako ljudsko biće pristane na ovaj poziv rastvaranja. Ako je nekome mučno da se sam od sebe rastvori, što će to biti za stvorenja kojih nas je ljupkost ganula isto kao i njihova svježina i snaga? Ono, što bude uskrslo, hoće li biti ljudski cvijet kojega oko obasjava, a krv boji i žari? Da, to će biti on, ali ne više prolazan i prema tome ne će više biti on. Sin Božji je plakao nad onim načetim plodovima, a to su sva živa tijela.

SMRT ISUSOVA ODLUČENA

Mnogi su Židovi povjerovali u njega, ali ipak drugi odoše, da bi obavijestili vrhovne svećenike, koji su se upravo okupili na vijećanje. Ukoliko je sjajnije čudo, a varalica im izgleda pogibeljniji, utoliko se oni više učvršćuju u svojoj odluci, da ga dotuku. Obdaren takovom moći Nazarenac će težiti za potpunom vlašću i na taj način navući na Jeruzalem osvetu Rimljana. Pilat nije volio Židove. Vladao je teškom šakom. Nisu to više u pitanju bogoslovi, koji izazivlju sablazni lažnog mesije, nego političari, ljudi, koji vide unaprijed, pa znadu zbog toga biti oprezni. Kaifa, veliki svećenik, prorok bez svoga znanja, misli, da je bolje da jedan čovjek umre, nego li da cijeli narod izgine.

Gospodin, koji je imao svoje ljude u Vijeću (možda Nikodema), obaviješten o pogibelji, nije drugo nego čovjek, koga gone, i koji se sakriva na granici. Efrem, sjeveroistočno od Jeruzalema služi mu kao mjesto za skrivanje. Ali Pasha se približava. Prorok ne može a da ne ode u hram. Dovoljno je njegovim neprijateljima da se malo strpe. Jer, ako Isus ima prijatelja u Velikom Vijeću, vrhovni svećenici imadu svoga čovjeka medju Dvanaestoricom. Ovoga je osobito uskrsnuće Lazara moralo izazvati još više protiv ovog nepopravljivog brbljavca, koji ima toliku vlast nad materijom, a ne služi se njom nego za svoju propast, kao i svojih pristaša. Ne, nema opravdanja za ovu pogrješku. Čovjek iz Kariota ne zna još kako, ali će on u zadnjem trenutku povući konac svoje igre. Ništa ga ne goni. Isus se približava mišolovci.

Evo ga ipak izlazi iz svoga skrovišta, pa se uputio jerihonskom cestom, sam, a iza njega Dvanaestorica i mala skupina u zanosu raspravlja tiho o budućim uspjesima. Oni još nisu ništa shvatili! Kad će im se otvoriti oči? Ovoga puta Isus nema obzira, jednim pokretom trga veo: „Evo mi se penjemo prema Jeruzalemu i Sin čovječji bit će predan velikom svećeniku i književnicima. Oni će ga osuditi na smrt, te će ga predati poganima, da mu se rugaju, da ga bičuju i raspnu. On će trećeg dana uskrsnuti“.

Je li očekivao prosvjede? Kefa, koji se sjeća da je bio nazvan djavlom, šuti. Uostalom, možda se oni osjećaju manje uznemireni, jer onaj, koji je uskrsnuo Lazara, on je gospodar života. Što bi se bojali? Njegove im nakane ne izgledaju uvijek jasne: ovo bičevanje? Ovo raspeće? To su sigurno samo slike. U svakom slučaju trebat će mu samo tri dana da udje u svoju slavu, a on ne će tamo sam ući. Sveti Luka govori jasno: „Zato, što je bio blizu Jeruzalema, narod je mislio, da će se kraljevstvo Božje uskoro pojaviti.“

Da, njegovi će prijatelji s njim slaviti triumf, i to u početku najprisniji. Šteta je, da ih ima dvanaest. Iako se medjusobno ljube, ipak bi svaki želio u budućem kraljevstvu osigurati bolje mjesto. Sinovi Zebedejevi zapliću stvar. Ivan je morao prišapnuti Jakovu:

„Na kraju on me više cijeni od Kefasa, a ti si moj brat..."

A Jakov će sa svoje strane:

„Traži od njega, da obojica dobijemo svaki po prijestolje uza nj".

Ipak Ivan reče:

„Ne, ja se ne usudjujem".

Tad je njihova majka Saloma morala posredovati:

„Oh, ja ću imati smjelosti!" Kao da čujemo njihove šaputanje. Gle, ponosna majka odvaja se od skupine.

Ona padne pred noge Učiteljeve:

„Što želiš?" — pita on.

Ona odgovara:

„Naredi, da ti moja dva sina sjede jedan s desna, a drugi s lijeva u tvom kraljevstvu".

Još nedavno s kakvom bi ih silovitošću Sin čovječji sve troje bio odbio! Ali to je svršeno, sada, da ih kori. On nema mnogo vremena da ga gubi. Štogod on učinili, Gospodin će do kraja postupati nježno sa svojim prijateljima, a u tom ga ne će ni sam Juda moći slomiti. On uzdiše kao čovjek, koji će sutra biti pogubljen i to uzdiše s osobitim sažaljenjem (on promatra osobito onoga od ove dvojice, koji mu je najbliži srcu):

„Možete li piti kalež, koji ću ja piti?"

Oni ne znaju, kakav je to kalež. Ipak u jednom glasu, iz svih snaga, silovito, a zato ih je Gospodin i nazvao „sinovima groma", sinovi Zebedejevi odgovaraju:

„Sigurno je, da možemo!"

„Vi ćete zaista ispiti moj kalež!"

Ima toliko načina, da se on ispije. Mučeništvo, koje je Jakov okušao oko godine 44. poslije Isusa, jest jedan način. Ipak ima i drugih tjeskoba. Mi ne znamo, kakav je ovaj kalež bio za Ivana, ali znamo, da je on pio dugim gutljajima.

Učitelj medjutim preko njih obraća se svima drugima jasnim riječima, jer je sada potrebno da svaka riječ ima svoju važnost. Kad će oni razumjeti, da njegovi prijatelji moraju izbjegavati prvo mjesto po primjeru Sina čovječjeg, koji je došao zato da služi, a ne da ga služe? Tu najvišu službu, koju je on došao preuzeti, zbog koje ga je nedavno Kaifa teško optuživao u Vijeću, on će im je objasniti:

„Sin čovječji je došao, da dade svoj život za otkupljenje mnogih!"

ULAZAK U JERIHON

Što on želi tim reći? Evo ih, došli su u blizinu Jerihona, grad Herodovih naslada, orošenog vodama s planina. Ogromna masa se tiska. Slijepac Bartimej, kad je čuo ovaj metež, upitao je, što je to, a kad su mu rekli, da to Isus prolazi, on pade ničice i poče klicati:

„Sine Davidov, smiluj mi se!"

Htjedoše ga ušutkati, ali on poče urlati.

„Zovite ga!" reče Isus.

Oni ga pozvaše govoreći mu:

„Uzdaj se, on te zove!"

Bartimej zbaci svoj ogrtač, ustane naglo i dodje k njemu.

„Što želiš da ti učinim?"

„Učitelju, da progledam!"

Isus mu reče:

„Idi, vjera te je tvoja spasila!"

Moglo bi se reći, da Sin čovječji želi, prije svoje smrti, onome koga prvog sretne, rasuti riznicu milosti, koju je donio na svijet. Poslije ovog ozdravljenja gomila je postala tolika, da se je neki nadzornik carinika, vrlo bogat, po imenu Zahej, mali rastom morao popeti na smokvu, da bi mogao vidjeti Isusa. Isus je poznavao srce ovog prezrenog stvorenja. Isus podigne oči i oslovi ga:

„Zaheju, sidji brzo, jer ću danas biti gost u tvojoj kući".

Zahej se požuri sići i primi ga s radošću... Eto već su tri godine, što ga njegovi neprijatelji optužuju, da pohadja grješnike. Sve do kraja on će osobito cijeniti one, koji ga vole više od svojih grijeha.

XXIII.

RUČAK KOD SIMONA

To je posljednji odmor prije tame, još malo ljudske topline. Isus svladan umorom ne će ići ravno iz Jerihona u Jeruzalem. Potrebno mu je još jednom da vidi prijateljska lica: onoga Lazara, koji se ne sjeća obale mrtvih sa koje ga je Krist pozvao. Martin smisao za posao daleko je od toga da bi ga izazivao, bit će mu ovoga puta možda ne manje sladak, kao promatranje Marijino. To je zato, jer oni koji slute smrt, oni imaju potrebu da budu uljuljkivani i maženi neznatnim uslužnostima. Subota je, šeti dan prije Pashe.

Jedan gubavac, koga je ozdravio, po imenu Simon, umoli ga da bude na ručku s Lazarom i njegovim dvjema sestrama. Marta je, prema svojoj navici, služila. Ova Marija, koja je u dvoranu ušla s pola kilograma miomirisa, da li je to bila ista žena, koja je bila ona grješnica, koja je orosila suzama jednom njegove noge? Ova žena, koja voli razmišljati, da li je ona bila pokajnica? Kako bilo, Marija je postigla onaj stupanj ljubavi, koji joj otkriva njezinu vlastitu bijedu, pa joj ne ostaje drugo, nego da oponaša ponizno djelo preljubnice, koja je ona možda ono bila. Ona udje, kao i ona druga s posudom miomirisa.

Atmosfera groznice vladala je oko čovjeka, koji je poslije nego li je uskrsnuo Lazara, išao na čelu naroda, da razbije vrata Jeruzalema, da izazove vrhovne svećenike, čak i same Rimljane. Nada je u duši velike većine svladavala strah. Pogotovu zato, što je protivnik kolebao, da uhvati Nazarenca za vrijeme svetkovine, a da ne uzbuni narod.

Vijeće je oko njega odredilo neke promatrače. Čovjek iz Kariota promatrao ih je obazrivo, držeći se po strani. Znao je, da se posljednjeg trenutka ne može predvidjeti, kako će se ova pustolovina završiti. Kao razuman čovjek dobro je otvorio oči, spreman, da iskoristi po-

sljedke. Tajno je prikupljao novac, koji je krao iz zajedničke blagajne. Uvijek samo korist.

Jedno je jedino srce, zabrinuto iz ljubavi, predvidjalo u ovom čovjeku, koji je prilegao uz sto, u Isusu, osobu umornu od trke, iscrpljenog jelena, koji će sutra biti plijen pasa. Koliko se već vremena kreće oko grada lutajući iz skloništa u sklonište! Svjetiljka nema više ulja (svjetiljka njegova tijela). Isusu jedino preostaje snaga, da to podnese i pretrpi. Možemo zamisliti onaj pogled, koji izmjenjuju ova sveta žena i Sin čovječji. Drugi ne vide ništa. Ipak on zna, da je Marija shvatila, dok se lomi posuda od alabastra, a miomiris se širi. A Marija ponizno, kao i grješnica, briše svojom kosom obožavane noge.

Najednom se čuje glas Judin zbog koga zadrhti on i ona:

„Mogao se ovaj miomiris prodati za dvije stotine denara, pa podijeliti medju siromahe!"

Isus promatra ove dvije duše, jednu, koja izgara od ljubavi, a druga od škrtosti (lakomosti) i ljubomore. Uvijek je s Judom razgovarao s ozbiljnom slatkoćom, kao da je bio uznemiren zbog strahote njegova udesa:

„Pustite je. Zašto je uznemirujete? To je dobro djelo, koje je ona prema meni učinila, jer ćete vi imati uvijek siromahe medju vama, i svaki put, kad budete htjeli, vi ćete im moći učiniti dobro, ali mene ne ćete imati uvijek. Ova je žena učinila ono što je mogla: ona je unaprijed za pogreb namazala miomirisom moje tijelo. Zaista vam kažem, gdjegod se bude propovijedalo Evandjelje, po cijelom svijetu, pripovijedat će se takodjer što je ona učinila, da bi se proslavila njezina uspomena."

Navještava li on sam svoj pogreb? Juda se približava književnicima, koji promatraju... Zapamtio je samo ovu riječ: pogreb. Ne vidi ništa preko onoga što je neposredno. Ono iznenadno osvjetljavanje stoljeća, koja će doći: „Gdjegod bude propovjedano ovo Evandjelje, po cijelom svijetu..." ne osvetljuje njegovo noćno srce. Možda je i on obuzet znakovima umornosti i iscrpljenosti koji se pojavljuju u Isusu: dokončalom čovjeku. I još se gubi u tome

što izazivlje svjedočanstvo idololatrije, kako to pronalaze žene, koje mu mažu noge! Večer se spustila. Gomile ljudi sakupljale su se u Betaniji, da udju u Jeruzalem, da vide Isusa i Lazara. U isti ovaj sat vrhovni svećenici sakupljeni u Vijeću tražili su način, kako bi ubili obojicu. Mi znamo prema svetom Ivanu, da je Isus ovu posljednju noć proveo u Betaniji, bez sumnje u kući dviju sestara i brata. Učenici su bili zauzeti sa svim ovim malim svijetom, koji se je u zanosu spremao, da primi Učitelja, jer je ulazak u Jeruzalem bio odredjen za sutradan. Što se njega tiče, on je bdio okružen sa ova tri srca. Takodjer i Ivan je morao tamo biti (jedini od Evandjelista, za koga izgleda, da je dobro poznavao Lazara). Možda je i Marta ove noći ostala mirno do nogu Učiteljevih. Možda je Isus upozorio Mariju pokazujući joj njenu poniznu sestru: „I ona ima bolji dio, a taj je u služenju siromaha (siromasi su sam ja), a da nikad nije izgubila osjećaj moje prisutnosti. Na obalama oceana patnji Sin Božji prihvaća iz poniznosti ovu utjehu: da ga ljube oni koje on ljubi. On je čak upoznao ovu sreću, koja mu nije bila potrebna, on koji ništa ne bi primio osim od svoga Oca. Kuća je bila puna miomirisa narda. Marta je morala pažljivo kupiti komadiće alabastrene posude i čuvala ih u svojoj pregači. Gledajući vjerne oči, otvorene i podignute prema njemu, pune nježnosti i tjeskobe, Isus je možda mislio na umorne kapke svojih triju prijatelja, za vrijeme budnosti one noći, sad vrlo blize.

GRANČICE

U zoru oni su ga morali moliti: „Osobito nemoj provesti noć u gradu, dodji i skrij se ovdje na večer!" Gomila je kucala na vrata. Doveli su mu jedno magare. On se popne na životinju i potjera je u sredinu oštrih krikova djece i žena. Držeći grančice u rukama, mahali su s njima. Gle, evo dana o kome je sanjao čovjek iz Kariota! On je vjerovao, da bi Učitelj na čelu oružanog i odušev-

ljenog naroda, s krunom na glavi morao učiniti, da pred njegovom svemoći drhću Rimljani...

A sad ova nada stavlja na čelo smiješnog triumfa iznurenog rabija, već obećanog vješalima, jednog koji je izvan zakona, koji sagnute glave ulazi u mišolovku usred bedaste gomile. Oni mogu prostrijeti svoje ogrtače pred nogama magareta i klicati Nazarencu kao Sinu Davidovu i Kralju Izraela. Svaki poklik Hosanna znači jedan trn u kruni, jednu točku na kajišu biča, koji će bičevati.

Farizeji su prosvjedovali:

„Zar se ne sramiš? Zapovjedi da šute!"

Tad siromašni triumfator, s ledja svoga magarca, dobacuje im uzvišeni izazov, u kome se otkriva Bog:

„Kad bi ovi šutili, kamenje bi klicalo!"

Već su se u suncu jutra pomaljali grad i hram. Krist ih nije prestao promatrati. Zbog Lazara je prvi puta proplakao. A sada plače nad gradom. On ga ne proklinje, on otkriva njegovu strašnu povijest i jeca:

„Kad bi i ti znao u ovaj dan, što je za mir tvoj! Ali sada je sakriveno očima tvojim. Doći će na te dani, kada će te neprijatelji opkoliti opkolom, pritisnuti odasvud i lupiti o zemlji tobom i djecom tvojom, a na tvojim bedemima ne će ostaviti kamen na kamenu, jer nisi upoznao vrijeme pohodjenja svojega".

VELIKI PONEDJELJAK

Jeruzalem pred blagdane šarenio se od Židova i pogana.

„Tko je ovaj?" pitali su. „Mi smo ga vidjeli svojim očima! On je uskrsnuo Lazara u Betaniji!..."

Vrhovni svećenici su raspravljali: Kako bi ga uhvatili po danu, baš u najvećem vrtlogu ovog fanatičnog naroda. Da li je Juda iz Kariota znao, gdje je on boravio po noći? Pa ipak, sad, kad je sišao sa magareta, on se nije više skrivao.

„Gospodine", više je pogana upitalo Filipa i reklo: „Mi bismo tako rado htjeli vidjeti Isusa!..."

AKO ZRNO NE UMRE

On se u tom trenutku nalazio u ogradi oko hrama, te navješćivao onaj trenutak, kad će se Sin čovječji proslaviti. Kako je sjetna ova slava! Kad ga se čuje, kako govori, da je za slavu potrebno umrijeti, a da bi se spasio život, da ga se izgubi: „Jer, ako zrno pšenice, koje je palo na zemlju, ne ugine, ono ostaje samo; ali ako ugine, ono urodi stostrukim plodom." Zemlja je još prije poznavala tajnu plodne žrtve, patnje, koja otkupljuje. Takav je misterij bio zapisan u samoj zemlji.

Odmah poslije ovih riječi, Isus prekida samog sebe. Kao da vidimo, kako njegova drhtava ruka klizi od njegova čela na oči, kao da ne želi vidjeti na dva koraka pred sobom ona otvorena vrata tame: „Sad je moja duša uznemirena i što ću reći?" Čovjek je u njemu svladan. Jagnje predosjeća klaonicu, ne želi ići naprijed, odupire se: „Oče, oslobodi me od ovog trenutka!" Ali odmah dolazi k sebi: ta on je zbog ove smrtne borbe i zbog ove smrti došao na svijet. Više se ne obraća narodu, nego samom sebi, da bi se utješio, kad mu se iz grla vine ovaj pobjednički kliktaj: „Kad budem uzdignut nad zemlju, onda ću sve privući k sebi." Sve, čak i one, koji ga budu mučili. I sve stvari takodjer, kao i pročišćeno tijelo Lazara.

Mučili su ga bedastim pitanjima. On će umrijeti, igra je odigrana, a još nitko nije razumio. Evo osvanuše i zadnji dani: više nikada tvorac života ne će dodirnuti zemlju svojim nogama, ni svojim rukama čelo djece. Oni nisu bili zaslijepljeni sigurnošću. Na izdisaju snaga, ovaj svladani nije mogao nego ponoviti oslabljenim glasom:

„Ja sam svijetlo! Svijetlo je medju vama još samo za neko vrijeme... Budite sinovi svijetla..."

Navečer, kao što je i obećao, skrio se u Betaniji, a to je učinio i slijedećih dana. Možda već duže vremena nije boravio u kući Lazarevoj, na koju su pazili. Istočna strmina Maslinske Gore, na kojoj se on skrivao prema riječima svetog Marka, doista je u blizini Betanije.

U srijedu ujutro uputi se u Jeruzalem, te na putu prokune jalovu smokvu, bez sumnje, da bi pokazao, kakva će biti sudbina grada.

Medjutim oni se svakog dana penju u hram. (Kakav je to napor pred posljednje klonuće!) I on se počeo boriti prividno potpomognut od cijelog naroda. Ima smjelosti da kao sudac odgovara farizejima, koji ga pitaju, kao krivca. Protiv lukavštine ovih lisica on suprostavlja svoju božansku lukavost. Ako oni pitaju:

„U čije ime ti to radiš?“

On im suprostavlja ovo pitanje:

„Krštenje Ivanovo da-li je bilo s neba ili od čovjeka?“

Lisice bježe i mrmljaju:

„Mi to ne znamo!“ Jer da su odgovorili: „Od čovjeka!“, onda bi mogli pobuniti narod, koji se je divio svom posljednjem proroku. A da su odgovorili: „Od Boga!“ — On bi im uzvratio: „Zašto niste vjerovali u njega?“ Oni su mucali da ne znaju. Tad je Isus triumfirao:

„Onda dobro, ne ću vam ni ja reći, u čije ime vršim ove stvari!“

Ipak narod je razumio. Farizeji bijesni povlače se, Učitelj zadovoljan zbog svoje pobjede postaje ljubazan, kao i u prvim danima svoga učenja, pripovjeda zgode, te sad svatko počinje shvaćati smisao. Na primjer o onom čovjeku, koji ima dva sina, pa rekne jednom, da ode raditi u vinograd, a dijete odbija ali ipak dodje k sebi i odlazi. Drugi sin odgovara: „Idem tamo, a onda ne odlazi...“ I najponizniji od onih, koji slušaju, zna da je ovaj otac obitelji Otac nebeski, a da su preljubnice i carinici, koji su se pokajali, djeca svijetla, ipak, da su farizeji, podložni vjeri, koju izdaju u svom srcu, prokleti.

Gle ih, upravo se vraćaju. I način u izrazu riječi Gospodin mijenja, on postaje napadački. Jer je on zbog njih samih, a ne za učenike tri dana pred svoju muku izmislio ovu parabolu o vinogradarima ubojicama i to tako smjelu, tako providnu, da bi ga starješine i svećenici bili smaknuli u tom istom trenutku, oni bi to bili učinili, da se nisu bojali naroda.

Čovjek, koji je iznajmio svoj vinograd pošalje jednog po jednog od svojih slugu vinogradarima, da primi svoj dio u vinu, ali ih oni redom potjeraše. Tad vlasnik vinograda reče:

„Što da se radi? Poslat ću im mog ljubljenog Sina, možda će onda, kad ga vide, imati poštovanja prema njemu, ali vinogradari, kad ga ugledaše, rekoše jedan drugome: „Ovo je baštinik, ubijmo ga, onda će baština pripasti nama! Istjeraše ga iz vinograda, pa ga ubiše...“

Proročanstvo s tako kratkim rokom moralo je ganuti njihova srca. Sam se Sin ljubljeni obraća vinogradarima ubojicama. Već postoji križ negdje, u nekom skladištu, gdje ima drveta u spremištu. Juda odredjuje broj od trideset srebrnjaka. Pilat izdaje jednu zapovijed zbog meteža, koji je medju narodom nastao zbog nekog nazarenskog nadriliječnika. Ipak ovaj iscrpljeni pustolov na koga pazi Sinagoga, a koji za sada ne će daleko otići, zapitkuje lisice upućene u Pisma i silom im zabada njušku u tekst i gledajući ih govori:

„Što znači ova riječ u Pismu: kamen, koji su odbacili oni, koji grade, postaje ugaoni kamen? Tkogod bude pao na ovaj kamen, slomit će se, a na koga on padne, bit će razmrskan.“

Da je u tom trenutku na svijetu bio jedan nepredvidljivi dogadjaj, a doslovno nerazumljiv, to je bio opći odjek rasprava nazarenskog propovjednika sa jeruzalemskim svećenicima. Ovi se nisu preplašili. Ipak su dobro računali, da oni neće ništa učiniti, ako im ne pomognu Rimljani. Zločin hulenja nije imao vrijednosti u očima Rim-

ljana, radilo se o tome da se Isus prikaže sumnjivim, a to je smisao podmuklog pitanja, koje su mu postavili naročiti izazivači: „Je li dopušteno plaćati porez Cezaru?"

DAJ CARU...

Dvadeset godina prije u trenutku aneksije Carstvu jedan drugi Galilejac po imenu Juda, odbio je s prezirom, a onda je bio ubijen on i njegove pristaše. To, što je Isus pribjegao poznatom izrazu: „Daj caru, što je carevo, a Bogu što je Božje," to je zato, što u drami Kalvarije odredjenoj za vječnost, nije dolikovalo da bi Rimljani imali drugu ulogu osim krvničke. Izrael će se poslužiti njima, da bi žrtvovao svoju žrtvu, ali žrtva najprije pripada njemu. Rim u osobi Pilata nije ništa mogao prigovoriti Isusu.

Ipak, gdje se zaustavlja pravo cara? Gdje počinje pravo Boga? Ovdje nastaje rasprava bez kraja. Sve do dana, dok nisu bile izgovorene ove riječi od nekog siromašnog, nepokorenog i za smrtnu kaznu odredjenog Židova, car je bio božanstvo, a bogovi su pripadali Carstvu radije nego carstvo bogovima. Sad iznenada, pojavila se iznad i poviše svake tiranije moć onoga koga oslobodjeni čovjek priznaje za svog jedinog Gospodara na zemlji i na nebu. Ljudska savjest nastavit će u podnašanju najgorih nasilja; ona ubuduće ne će biti slobodna. Mučeništvo se tiče samo tijela, a sve će snage Države zamrijeti iz stoljeća u stoljeće, na pragu posvećene duše.

XXIV.

UDOVIČIN NOVČIĆ

Borba sinagoge i Sina čovječjega na mrtvoj je točci. Farizeji više ne zapitkuju, da ne bi doživjeli poniženje pred narodom. Dok se sve to dogadja, oni su strpljivi. Kadkada ih Nazarenac izazivlje: „Kako to govore, da je Krist sin Davidov? David ga naziva Gospodom, te kako on može biti njegov sin?" Oni se povlače; spremaju svoj odgovor, a on će biti krvav.

U očekivanju trenutka Sin čovječji skoro se ne uznemiruje. On promatra ljude, kako prolaze: književnici ogrnuti u duge ogrtače, koje svi pozdravljaju na svakom koraku zbog njihovih molitava, koje oni ne završavaju, a vjernici bacaju svoje priloge u škrinjicu za darove. Naslonjen na jedan stup na zidu oko hrama Isus je pun izazova, ruga se farizejima, ali je pun nježnosti za udovicu, koja poklanja Bogu čak svoju neimaštinu. Koja korist od milostinje ako nas ona ne lišava nečega? Možda nismo ništa nikada darovali?

PROROČANSTVO O HRAMU I KRAJU SVIJETA

Tako za vrijeme ovih zadnjih sati Isus prividno izvan borbe promatra, kako prolaze ljudi, on bi kao agitator, koga tjera redarstvo danas sjeo na terasu neke kavane, svijestan, da ga mogu svakog trenutka uhititi. Budući da nijedno lice više nije privlačilo njegovu pozornost, njegove su oči bile uprte u hram. Jedan prijateljski glas začuo se u njegovoj blizini:

„Oh! Učitelju, kako je ovo kamenje lijepo! Kako je ono ukrašeno! Kakva je ova gradjevina!"

Tad će Isus:

„Doći će dan, kad od svega ovoga, što vidite, ne će ostati ni kamen na kamenu, koji ne će biti oboren".

Nitko se nije usudio odgovoriti medju onima, koji su

ga slijedili, dok je prelazio Cedron, koji teče s donje strane hrama i zavija prema Maslinskoj Gori. Svi su bili potišteni zbog ovog proročanstva — najgoreg, koje je moglo pogoditi uši Židova. Na kraju svi se najednom odlučiše:

„Učitelju, kad će se to dogoditi? Koji će znaci otkriti, da će se to uskoro dogoditi?"

Bog čovjek na kraju svojih snaga, skoro oslobodjen od vremena, u koje je bio uronjen za vrijeme od trideset godina, govorit će, a da se ne obazire na trajanje, jer je on Isus, ovaj Gospodin zbog koga prema samim riječima jedne Kefasove poslanice: „jedan je dan kao tisuću godina, a tisuću godina kao jedan dan..."

Mnogo je duša bilo uznemireno zbog proročanstva o rušenju hrama i grada, spojeno sa krajem svijeta. Vjera mnogih bila je pokolebana riječima:

„Ovaj naraštaj ne će proći, a da se sve to ne ispuni!"

Progonstvo kršćana, opsada i propast Jeruzalema, da ovaj je naraštaj bio svjedokom i žrtvom. Samo su kršćani mogli izbjeći rimske vojnike i naći spas u planinama, kao što im je Gospodin preporučio:

„Kad budete vidjeli, da je Jeruzalem opkoljen vojskama, znajte da se približuje pustošenje... Onda neka oni, koji budu u Judeji, bježe prema planinama... Nek se ne povrate, da uzmu ni ogrtač...!"

Ipak izmedju ove propasti i ovih znakova na zvijezdama i velike plime, koji će navijestiti početak kraja, Isus ne postavlja nego neodredjeni razmak:

„Jeruzalem će biti oboren na zemlju od pogana, dok se ne dovrše njihovi dani."

Dok je svojim vječnim okom slijedio odvijanje povijesti, Isus nije više čovjek, koji predvidja budućnost, nego je Sin Božji, koji je ne priznavajući podudaranje vremena klicao: „Prije nego li je bio Abraham, ja jesam."

On, koji sve zna, on zna, da njegovo vidjenje nije u suglasju s vidjenjem njegovih, te da ih ono zavodi u bludnju. Ipak ova sretna pogrješka naoružat će ih nadom dovoljno jakom, da osvoje zemlju. U njihovim očima ništa ne će vrijediti slava ovoga osudjenog svijeta, osudjenog na skoru propast. Da su vjerovali, da će i poslije devetnaest stoljeća kršćani još očekivati očitovanje Sina čovječjeg, možda bi bili zaspali.

Doista, Gospodin se ujedinjujući izglede ne vara, jer svijet za svakoga od nas svršava na dan naše smrti. Postoji osobna istina, da nitko od nas ne zna dana, ni sata, kad će sunce utrnuti za njega, kad će mjesec prestati kupati grabiće njegova djetinjstva, kad će se sve zvijezde najednom izgubiti u bezgraničnoj tami, koja će se nad njim sklopiti. Točno je da se u životu svakoga od nas pojavljuje antikrist i to u trenutku, kad se najmanje nadamo, te lažni proroci dolaze sa svojim otrovom, a čarobnjaci sa svojim napitcima: „Bdijte, jer ne znate ni dana ni sata!" Lude su djevice, koje nisu sobom ponijele ulja, pa su zadrijemale, jer je ženik zakasnio doći, kad su se one probudile usred noći u strašnom kriku: „Evo ga! Zaručnik je pred vratima..." Strah iznenadne smrti.

Bez sumnje Isus će jednog dana zasjati na oblaku u velikoj moći i slavi. Onoga dana „vrijeme pogana" pojavit će nam se i samo kao skraćeno, koje je vidio Krist u danima svoga tijela. U ovoj svjetlosti, koja će obasjati u svojoj punini, ne toliko usud rasa ili kraljevstva, koliko svaku ljudsku dušu pojedinačno, tad će se povijest svijeta svesti na milijarde osobnih povijesti. I svi će jarci biti na lijevoj, a na desnoj ovce.

„Tad će kralj onima, koji su na desnoj reći: Dodjite blaženi moga Oca, uzmite posjed kraljevstva, koji vam je spremljen od postanka svijeta. Bio sam gladan, a vi ste mi dali jesti, bio sam žedan, a vi ste mi dali piti, bio sam stranac i vi ste me primili, bio sam go i vi ste me odjenuli, bio sam bolestan i posjetili ste me, bio sam zatvoren i vi ste došli k meni." Pravednici će odgovoriti: „Gospode, kad smo te vidjeli, da si gladan i žedan, kad smo vidjeli da si stranac, go i bos, da si bolestan i u zatvoru?" Kralj će odgovoriti: „Doista vam kažem svaki put, kad ste jednome od ove moje male braće nešto učinili, to ste onda meni učinili."

Kakva nada! Svi oni koji budu otkrili da je njihov bližnji bio sam Isus, pripadaju dakle gomili onih, koji ne znaju za Krista ili onih koji su ga zaboravili. Inače

mu oni ne bi bili postavili ovo pitanje. Ipak to su oni, njegovi ljubljeni. Ne zavisi od nikoga od onih, koji imaju milosrdja u srcu, da ne služe Kristu. Onaj, koji vjeruje da ga mrzi, posvećuje mu svoj život budući da je Krist prerušen i maskiran posred ljudi, skriven medju siromasima, medju bolesnicima, zarobljenicima i strancima (metecima). Mnogi, koji ga služe službeno, nisu nikad znali, tko je. Ali mnogi, koji ga nisu ni po imenu upoznali, čut će na zadnji dan riječi, koje će im otvoriti vrata radosti:

„Ona djeca, to bijah ja; oni radnici, to bijah ja; ja sam plakao na onom bolničkom krevetu, ja bijah onaj razbojnik u ćeliji, kad si ga ti tješio."

XXV.

VELIKI ČETVRTAK

Svake ih je večeri vodio u Betaniju. Tjeskobu, koju je imao trpjeti, već je našao. Sva je muka postojala u njegovoj misli, on ju je proživljavao; proživljavao je udarac za udarcem biča, pljuvanjak za pljuvanjkom. On je već nosio ono drvo. Je li vidio svoju majku u onim posljednjim danima? Ona je izašla, to bi se moglo vjerovati, iz svoje noći, jer on nije imao više snage, da je odbija. Učenici su promatrali svoga Učitelja i šutili, okupljeni oko njegova obećanja. Vratit će se brzo, dogodilo se što mu drago, kao onaj koji je krenuo na putovanje, pa udara na vrata noću ili u vrijeme, kad pijetao pjeva... Da, oni će bdjeti. Jedne večeri jedan od njih morao je zapitati druge: „Gdje je Juda?"

Netko je odgovorio, da se blagajnik ne usudjuje više pojaviti u kući u Betaniji poslije onoga što je kazao s obzirom na nardov miomiris. A Isus, koji je bez sumnje stupio posljednji, zgrbljen pod teretom nevidljivog drveta, u duhu je promatrao najoštroumnijeg od svojih učenika, baš u ovom trenutku, kako raspravlja s pobjednikom na temelju cijene od trideset denara: „To je zbog oblika samo, — toliko da ne bih bio neljubazan prema vama!"

Posljednje noći prije one od agonije, u četvrtak, rano u zoru, rekao je Petru i Ivanu, da podju u grad i da spreme sve za pashinu gozbu. Pasha je te godine padala na dan subote. Zašto ju Krist nije htio proslaviti uoči tog dana, kao i svi Židovi, nego dan prije? Znao je jednostavno, da će sutradan on biti žrtvovano jagnje.

Sigurno je jedan od prijatelja bio obaviješten, a on je očekivao učenike na gradskim vratima. Bilo je ugovoreno, da će on nositi vrč za vodu, da bi ga Petar i Ivan prepoznali. Ovaj je brat na prvom katu svoje kuće prostro ćilime i uzglavlja oko niskog stola, a u hramu je blagoslovio obredno jagnje.

Isus je hodao utonuo u svoju ljubav: „Prije blagdana Pashe, piše sveti Ivan, Isus znajući, da je njegov sat došao, da ode s ovog svijeta Ocu, kako je ljubio svoje, koji su bili na svijetu, ljubio ih je do kraja“. Tek što su stigli, prepirali su se za mjesto oko njega, neupućeni za ovaj dan i za ovaj sat. Ivan prilegne s njegove desne. Čovjek iz Kariota morao mu je biti najbliži s druge strane, da bi mu Isus mogao svojom rukom dati zalogaj i močen u pladanj.

„Živo sam želio blagovati ovu Pashu s vama, prije nego budem trpio“.

Ovo rame na koje će se oboriti drvo, vješala, primilo je u tom trenu težinu jedne žive glave. Prema obredu Isus je blagoslovio prvu čašu vina. Ipak rasprave su opet počele. Budući da je svaki želio biti veći, on ih potsjeti, da medju njima najveći mora biti najmanji:

„I ja sam medju vama kao onaj, koji služi!“

Upravo zato, što je tražio potpuno poniženje, opere im noge, on tvorac života. Opere noge Judi, a on se nije opirao. Jedini se je Petar branio i prosvjedovao. Bilo je potrebno da mu Krist zaprijeti:

„Ako ti ne operem noge, ti ne ćeš imati dijela sa mnom.“

Petar na to:

„Ne, Gospodine, samo noge, nego čak ruke i glavu!“

MIRIS JEDNE DUŠE

U drugom trenutku Isus bi se nasmijao. Ova čista i jednostavna duša Kefasa sjaji, ali u isto vrijeme, odmah do njega, uzdiže se miris pokvarenosti i duhovne smrti, kojega Gospodin ne može podnijeti. On se više ne zadržava, već mrmlja:

„Vi ste čisti, ali ne svi. (Opet se usteže:) „Vi me nazivate Učiteljem i Gospodinom i to s pravom, jer to jesam. Ako sam vam dakle ja oprao noge, onda i vi morate jedan drugome oprati“.

Miris ove duše ga muči. On ne može više podnositi

ovaj miris. Jedanaestorica drugih nisu ništa odgonetnuli, a ni razumjeli. Možda drugi ne vole svoga druga, kome se novac lijepi za prste, kako se to kaže. Ipak on ima pravo da brani zajedničku blagajnu. Malo je zatvoren, ali svatko ima svoj značaj. Isus nema više snage, da se pretvara:

„Doista, kažem vam: jedan izmedju vas će me izdati!“

Odjekuju ove riječi u zasjenjenoj sobi, gdje je prileglo trinaest Židova oko pladnja sa koga se puši. Šutnja je i svaki od ovih sirotih ljudi pita samog sebe, ispituje savjest i svi navaljuju na Učitelja: „Jesam li ja? Ipak nisam to ja!“ Nalijevo od Krista, do njegova uha, glas Judin drhće:

„Učitelju, možda ću to biti ja?“

Nema zadirkivanja. Bez sumnje on još nije znao. Oklijevao je. Na dnu njegove duše bjesni borba, očajna borba u najdoslovnijem smislu riječi, a nju poznaju toliki kršćani, kad duša smrtno ranjena, bori se svijesno, da će na kraju biti savladana. Ovoga Isusa Juda je ljubio i ljubi ga možda još usprkos njegovih neuspjeha, njegove mržnje, njegove želje, da se ne slaže sa najslabijim. Trideset srebrnjaka vrijede osobito zato kao znak njegova saveza s vlašću. Na svaki način jadan Isus je propao. Juda se osjeća osamljenim. Njegova tjeskoba nije hinjena, kad pita: „Učitelju, bi li ja to bio?“ On je sam morao čuti odgovor kojim mu je vrlo tiho odgovorio i koji je za uvijek bio odredjen:

„Ti si kazao!“

Ponovo Gospodin otkriva svoju tajnu, naglaskom, koji razdire, jer je izgubio jednoga od svojih malih, jer je ovaj Juda bio jedan od onih, koje je izabrao, možda malo manje ljubljen od drugih, ali ipak kroz ove tri godine sigurno je medju njima bilo u ovoj ili onoj prilici izmjenjeno nježnih riječi, bilo je to dano i primljeno oproštenje.

„Sin čovječji ide onim putem, koji je propisan, ali jao čovjeku, koji bude izdao Sina čovječjega. Bolje bi mu bilo, da se nikad nije rodio“.

U teškom muku koji je slijedio, Petar dade znak Ivanu, koji je bio naslonio glavu na rame Isusovo, da bi ga upitao:

„O komu on govori?“

Ivan je trebao samo podignuti oči i samo pokrenuti usnicama, da bi bio shvaćen:

„Gospodine, tko je to?“

Možda Isus to nije htio nikome povjeriti. Ipak sad kad je došao na kraj života, u ovoj posljednjoj stanci, što može kriti onome, koji mu po posljednji put osjeća disanje (ova glava malo teži, a križ je težak!) On mu šapće:

„To je onaj, kome ću dati zalogaj umočenog kruha!“

Kad je kruh umočio u pladanj, pruži zalogaj Judi, a ovaj, jer je sjedio s druge strane, morao je shvatiti. Možda je ugledao, kako se glava Kristova naginje prema glavi svoga izabranika. Baš u ovom odredjenom trenutku: „Djavo udje u nj!“ Juda je bio lud od ljubomore. Bio je suviše pametan, a da ne bi osjetio, da ga izbjegava, jer, ako je Ivan najomiljeniji, onda je on onaj, koji je najmanje ljubljen. Mržnja, koja najednom u ovom nesretniku kida lance, onda andjeoska mržnja, ovaj Sin čovječji, nije ju više mogao podnositi, on, koji je još cijelu muku morao trpjeti. Ova stvarna i bitna prisutnost djavla, u duši stvorenoj za ljubav, uništavala je i posljednje snage. On ga dakle zamoli:

„Ono, što si naumio učiniti, učini brzo!“

Drugi su mislili, da ga on šalje, da dijeli milostinju ili da kupi ono, što je potrebno za blagdan. Juda, lud od mržnje, ustane. Zato što ga je Učitelj uputio stazom njegova udesa, zašto bi se on protivio, on koji možda nikad na nijedno rame nije naslonio svoju glavu? Srce Kristovo nije nikad zakucalo za njegovo uho. On je bio toliko voljen, da se njegova izdaja ne može opravdati. Mržnja ga je gušila. Juda otvori vrata i podje u noć.

Sami apostoli, koji ništa nisu znali, osjetili su da je zrak oko njih postao svježiji. Možda je Juda ostavio otvorena vrata. Učitelj je oborio oči, te su promatrali ovo prijateljsko lice, a nisu ga poznavali, jer nije uvijek bilo isto, bez prestanka se je znalo obojiti i mijenjati nepoznatim i neljudskim osjećajima. Držao je komad kruha medju prstima. Prelomi ga svojim svetim i časnim rukama, pa im podijeli po komadić s riječima:

„Uzmite, ovo je moje tijelo!“

Zatim uzme čašu, pa, kad je rekao hvale, pruži im je, i oni su svi pili. Tad im reče:

„Ovo je krv moja, krv novoga zavjeta, koja će se proliti za mnoge. Zaista vam kažem, ja ne ću više piti od ploda loze sve do dana, dok ga ne budem pio u kraljevstvu Božjem“.

Što su razumjeli ovi koji su sad imali dio njegova tijela i krvi? Sin čovječji bio je tamo, prilegao u sredini stola, a svaki je od njih osjećao da on drhti u njemu, da kuca, da gori, kao plamen, a ovaj je bio osvježenje i uživanje. Po prvi put na svijetu ostvarilo se čudo: imati ono, što se ljubi, utjeloviti se u njemu, hraniti se s njim, biti jedno s njegovim bitkom, biti pretvoren u njegovu živu ljubav.

Mi možemo prema riječima, koje je odmah poslije toga progovorio Isus, da izmjerimo ljubav, koja se je izlila u dušama učenika. On ih naziva: „moja dječica“, ove grube ljude, u snazi svoga života. Kao kaplja krvi šikne najednom nježnost iz ovog srca, koje otvara koplje:

„Moja dječice, ja sam s vama još samo kratko vrijeme. Vi ćete me tražiti, ali, kao što rekoh Židovima, da oni ne mogu doći onamo, kamo ja idem, to i vama kažem sada. Dajem vam novu zapovijed, a ta je, da ljubite jedni druge, kao što sam vas ja ljubio. Po ovome svi će vas prepoznati da ste vi moji učenici, ako budete ljubili jedni druge.“

Sad se on obraća Simonu. Knez ovoga svijeta ove noći bit će okovan, a sama siromašna djeca bit će raspr-

šena. Petrova će biti dužnost, da jednom, kad se kušnja završi, da posveti svoju braću... Naglo apostol mu upada u riječ; on je spreman otići sa Isusom i u zatvor i u smrt. Isus otkriva u njemu najgorču kaplju kaleža, koji će ispiti, jer će ga ovaj čovjek, najjači od svih, a koji kliče u zanosu ljubavi i povjerenja, u zoru tri puta zanijekati. Isus ga na to blago upozorava. Ipak Petar izvan sebe uporno nastavlja:

„Kad bih morao i umrijeti s tobom, ja te ne ću zanijekati!"

Svi su sa Kefasom prosvjedovali. Oni su napustili stol, opkolili Isusa, čiji je pogled klizeći poviše njihovih glava, jasno vidio ono golo stablo podignuto usred noći svijeta, ono vješalo, koje će uskoro, jer već bijaše trenutak, dodirnuti. Jedanaestorica su razumjela, da je kraj sa smijehom i čudjenjem Židova čudesima. Bez napora oni se junače: „Ovdje su dva mača!..." Isus sliježe ramenima: „Doista, to je dovoljno!" Njima nisu potrebni mačevi, nego vjera: „Da se vaše srce ništa ne smuti..." Oni znaju, kamo on ide, oni poznaju put... Naivan glas Tomin se diže:

„Ali ne, Gospodine, mi ne znamo, kamo ti ideš. Kako bismo onda znali za put?"

Sve do kraja oni svaku riječ shvaćaju u njenom najdoslovnijem smislu. Isus mu odgovara:

„Ja sam put, istina i život, nitko ne dolazi do Oca nego preko mene".

Budući da ga Filip prekida u riječi:

„Pokaži nam Oca i to nam je dovoljno!"

Isus odgovara:

„Dugo sam već s vama, a vi me niste upoznali? Filipe, koji vidi mene, takodjer vidi i Oca".

Više ga ne izazivlje ovo nerazumijevanje, koje on nije mogao svladati, ali koje će Duh nadvladati. Mala skupina stisnula se oko njega. Kao svi ljudi, koji se boje smrti, oni su samo djeca zaplašena mrakom noći. A Sin čovječji, čija se je ljubav jednom širila u silovitim i gorkim riječima, sada je slomljen, sada je skršen prije prve pljuske, prije prvog udarca biča, on ih uzimlje pod svoje krilo, grije ih riječima, u kojima se odaju redom

čovjek i Bog. Kakva nježnost i kakva moć! On ih uvodi u tajnu jedinstva.

„Ne ću vas ostaviti kao sirote. Doći ću k vama. Još malo i svijet me ne će više vidjeti, ali vi, vi ćete me vidjeti, jer ja živim i vi ćete živjeti. Onog dana vi ćete upoznati, da sam ja u mom Ocu, i vi u meni, a ja u vama. Onaj, koji ima moje zapovijedi i koji ih vrši, to je taj, koji me ljubi, a onaj, koji me ljubi, bit će ljubljen od mog Oca; i ja ću ga ljubiti, te ću učiniti da me upozna. Ako me netko ljubi, on će vršiti moju riječ i moj će ga Otac ljubiti, mi ćemo doći k njemu i tamo ćemo stanovati".

Velika tišina sada vlada medju njima, oni se više ne boje. Oni su prijatelji Isusovi, ujedinjeni s njim i u njemu. Oni već uživaju obilnu baštinu, koju im je obećao: ovaj plameni mir.

„Ostavljam vam mir, dajem vam svoj mir, a ne dajem onaj kao što vam ga daje svijet. Neka se vaše srce ništa ne uznemiruje."

Sat se približava. On ne može više ostati na mjestu: „Ustajmo, podjimo odavle!" On ih vodi iz sobe, ustavlja se samo za trenutak u predvorju. Nikad im nije govorio, kao ove noći. Sada oni znaju, da je njihov prijatelj Bog, a da je Bog ljubav. Onaj koji je položio svoju glavu na rame Sina čovječjega sačuvati će za uvijek svaku riječ.

„Ja sam trs, a vi ste loze. Kao što je Otac ljubio mene tako sam i ja vas ljubio. Ostanite u mojoj ljubavi... da bi moja radost bila u vama..."

Jesu li imali potrebu da što drugo razumiju? Cijeli Novi Zakon sastoji u jednoj jedinoj riječi, najotrcanijoj u svim jezicima svijeta, a ta je: ljubav.

„To je moja zapovijed, da ljubite jedni druge, kao što sam ja vas ljubio. Nema veće ljubavi nego dati svoj život za svoje prijatelje."

Nisu oni izabrali ovog obožavanog Učitelja, on je onaj koji ih je iz svijeta izabrao. Svijet, koji je odbijen, mrzi ih, kao što mrzi Krista, a oni će biti proganjani zbog njihove ljubavi, ali Duh će biti nad njima.

Jedanaestorica iznova se opet uznemiruje, jer im je kazao:

„Još malo vremena i vi me ne ćete vidjeti, pa opet malo vremena vi ćete me vidjeti..." Isus pun samilosti htio bi ih unaprijed uvjeriti u njihovu radost, kad oni budu pili i jeli sa njim, koji je uskrsnuo:

„Zaista vam kažem, vi ćete plakati i jaukati, dok se svijet bude radovao, ali vaša će se potištenost preokrenuti u radost. Žena, dok radja, u mukama je, jer je došao njen sat, ali kad je porodila dijete, ona se više ne sjeća svojih patnji u radosti koju ima od toga, što se jedan čovjek rodio na svijet..."

Oni kao da gore zbog ovih riječi. Oni ga prekidaju nekom vrstom pijanstva:

„Eto ti govoriš otvoreno, a da se ne služiš nijednom slikom. Sada znamo, da ti sve znaš... Mi vjerujemo, da si proizašao od Boga..."

Sin čovječji, koji je kroz tri godine toliko trpio zbog nedostatka njihove vjere i njihove sporosti u razumijevanju, on se ne raduje uopće ovom izljevu. On uzdiše: „Vi sada vjerujete...," A onda odjednom oporim glasom:

„Evo sat dolazi, i on je već došao, kad će svaki od vas pobjeći u svoju kuću, te ćete me ostaviti samoga."

Ipak odmah pred ovim siromašnim i napuštenim licima, on se lecne. Ne, on to ne želi svojim ljubljenim. On pozna svu bijedu, koja će ih snaći i poradi nje trpi. Jedanaestorica će biti slabija, osobito, kad se ove noći njihov dotučeni Učitelj osjeća potpuno slomljen. Ipak, kako se odjednom ovaj Nazarenac uspravlja iz niskog staleža na koga vreba naoružana sila, ovaj Židov van zakona koji će biti ispljuvan od gardijskih vojnika. Sa kakvim suverenim naglaskom on dobacuje izazov, koji uza sve njegove suce, kronike, uza samog Cezara Tiberija, pogadja andjeoskog triumfatora ove noći:

„Uzdajte se, ja sam pobijedio svijet!"

SVEĆENIČKA MOLITVA

Pobijedio je svijet, ali je odvojio od svijeta malo stado onih koji ne će propasti. On se ponosi s tim pred svojim Ocem na ulasku u arenu, na pragu noći, prvi od bezbrojne braće, koji će biti predani životinji iz mržnje prema njegovom imenu. Prije nego li je zakoraknuo, on se za trenutak pribere i moli.

Ova mala rečenica, koja je ponovljena više puta u Evandjeljima krije beskrajnu tajnu: „Isus se povukao na stranu, da bi molio..." On moli Oca, on koji je iste naravi kao i Otac. Je li to nerazumljivo? Nas, koji smo stvoreni kao slika Božja, cijelo nas razmatranje vodi u središte našeg bića, kao da bismo mi to bili, koji bismo govorili samima sebi. Najsiromašniji kršćanin poslije Pričesti, ili jednostavno u stanju milosti, pobožaustven prisutnošću triju Osoba, ne bi znao više ući u samog sebe, a da nije okupan od Boga, koji ga posjeduje.

Daleko sličnost nam pomaže da razmišljamo o ovoj tajni: molitva Čovjeka-Boga, koji je jedno sa onim koga on moli.

On govori samom sebi i u isto vrijeme nekom drugom. Ipak ovog puta na obali tame jedno stvorenje prisustvuje ovom razgovoru Oca i Sina: mlad čovjek, Ivan, sin Zebedejev. Možda on nije čuo jasne riječi. Možda mu je palo u dio, da sudjeluje u ovom nijemom razmatranju, dok se je molitva dragog Učitelja, a da tišina nije bila narušena, ucjepljivala redak po redak u srce pozornog učenika.

On se sam toga sjeća bez sumnje zato, jer je on jedini čuo ovu molitvu. Ne zato, jer je on bio bolji od drugih, bio je najsilovitiji i najstrastveniji. Ovaj „sin groma", još jučer je tražio prijestolje za sebe i za svoga brata, tražio je vlastitu korist, jer je znao da je omiljen. Sa ovim, sa smjelošću djeteta, kome se sve oprašta, jednog dana on prekida svoga Učitelja, da bi se pohvalio, da je zabranio jednom čovjeku, da istjeruje zle duhove u ime Isusovo, kao da je jedino njemu pripadao Isus! To je mlad čovjek, te prema tome: pohlepan, nasilan i okrutan tako, da je zaželio, da bi nebeski oganj spalio onaj grad u Samariji, koji ih nije htio primiti.

Ipak je odabranik: to je mladić, koga je Isus zavolio, ali koji nije bio bogat, kao onaj drugi i koji nije imao ve-

like posjede (mada je bio iz bolje obitelji, nego li većina učenika: njegov otac Zebedej imao je u svojoj službi plaćenike, a čini se da je Ivan bio rodjak obitelji velikog svećenika). Bistar je to duh, vrlo iskren, pa se ne će pretjerano reći: učenik, koga je Isus ljubio imao je u sebi iskru genija. Kao gotovo svi sveci od Pavla do Otaca prvih stoljeća, do Augustina, Bonaventure i Tome, do Franje i Ivana od Križa. Ipak je on, više nego li drugi, dio pun darova Duha.

Da li mu je bila dovoljna ta pamet protkana ljubavlju, da bi bio uveden u tajnu zadnje molitve Sina čovječjega? Možda ne, ali je njegova glava bila naslonjena na Gospodinovim grudima, te on postade netko drugi za vrijeme ovog beskrajnog trenutka. Sin groma bit će od sada sin Ljubavi, onaj koji je za vrijeme Večere odmorio svoje čelo na srcu svoga Boga. On je tad upoznao tajnu, koju ne će zaboraviti: ono što su njegove oči vidjele i ruke dodirnule, ono što su njegove uši čule o Riječi Života.

Riječi triumfa, koje nam je saopćio, zaprepašćuju nas, samo nekoliko trenutaka prije iznurenosti i tjeskobe u Getsemaniju. Molitva Kristova koje se Ivan sjeća sjaji mirnom stalnošću, kao da bi Gospodin iskoristio ovaj zadnji trenutak prije nego li sva vlast bude predana tami:

„Oče, sat je došao; proslavi svoga Sina, da bi i on tebe proslavio, jer si mu dao vlast nad svim tjelesnim... Život vječni je u tome, da te upoznaju kao istinitoga Boga i onoga koga si ti poslao, Isusa Krista... Za njih ja molim, ja ne molim za svijet, nego za one, koje si mi povjerio, jer su oni tvoji..."

On promatra još jednom ovaj ocean boli, na čijoj je on obali, ostavlja ga po strani, da bi mogao promatrati svoje vječno djelo: onaj vječni čvor posvećenog stvorenja i njegovog Boga u osobi Sina: „da oni budu jedno, kao što smo mi, ja u njima, a ti u meni, da budu obuzeti potpunim jedinstvom..."

Ipak koje su to granice ovoga svijeta za koji on ne moli? Koja će biti vječna sudbina ovoga odbačenog svijeta?

XXVI.

GETSEMANI

Evo trenutka, da udje u noć. Kad bude prešao ovaj prag, tad će početi muka. On govori na glas „hallel", a to je zahvalna pashalna molitva, pa zatim otvara vrata. Silazi, kruži oko hrama, kojega obasjava mjesec Pashe i stiže do ograde u podnožnju Maslinske Gore. Mala skupina, od kada na Isusa vrebaju, često spava u ovom vrtu, nazvanom Getsemani, jer se tamo nalazi jedna preša (tijesak) za masline. To je bilo njihovo uobičajeno pribježište, kad nisu odlazili do Betanije.

Jedanaestorica ove noći ne čine ništa, što bi im izgledalo izvanrednim. Po svom običaju oni će spavati na zemlji ogrnuti u svoje ogrtače. Učitelj povede sa sobom Petra, Jakova i Ivana, pa se udalji, da bi molio. To je inače u redu i oni se ništa ne čude. Koliko bi se mogao kamenom baciti, Isus udaljen od svojih najmilijih prijatelja klekao je i pao ničice na zemlju. Njegova je duša tužna do smrti. Boji se. Potrebno je da on okuša strah. Miris krvi čini da drhće; on iskušava ovaj strah tijela, ovu nakostrešenost pred tjelesnim mučenjima:

„Oče, ako hoćeš, nek me mimoidje ovaj kalež!" Jedan dio njegova bića otima se ovom strašnom zovu: „Nek bude volja tvoja, a ne moja..."

Na njemu je sada, da izbjegne u ovom trenutku ovoj grozi. On briše čelo i ruka mu je uprljana. Odakle ova krv? Ponizna molitva ustavlja se na njegovim usnama. On čuje. Svaki čovjek u izvjesnim trenucima svoje sudbine, u tišini noći, upoznao je ravnodušnost materije koja je slijepa i gluha. Materija preopterećuje Krista. On kuša na svom tijelu strahotu ove beskrajne otsutnosti. Stvoritelj se povukao i stvorenje nalazi se na dnu besplodnog mora. Mrtve zvijezde pokrivaju svod nebeski. U tami se čuju krikovi razderanih zvijeri.

Ovaj Židov, koji se stapa sa zemljom, oboren na zemlju, opet se diže. Sin Božji došao je do tog stupnja poni-

ženja, da mu je potrebna ljudska utjeha. Vjeruje on, da je sada na njemu red, da odmori svoju krvavu glavu na nečijim grudima. Ustane i približi se trojici, koja spavaju („zaspali su od žalosti"... kaže sv. Luka).

Oni su obuzeti snom, usnuli. San svlada bilo koju ljubav. I to mi znamo. Isus zarobljenik svoje ljudske naravi, u trenutku, kad su mu potrebni njegovi, da ne bi klonuo, udara protiv njih ovim zakonom polusmrti, pospanosti i sna. Mili apostol spava u snazi svoje mladosti, Reklo bi se, da ga je njegova vlastita snaga uništila.

„Zar vi niste mogli ni jedan sat sa mnom bdjeti?"

Podigoše se, malo uzdahnu i ponovo legoše. Učitelj ode do mjesta, koje je već označio svojom krvlju, klekne, pruži ruke kao slijepac, dok ponovo ne ode svojim prijateljima, jer su oni tamo bili, kakogod su bili neosjetljivi, on ih je mogao prodrmati i povući za kosu. Sin čovječji bio je kao pokret njihala, kad se čovjek umiruje otsutnošću Boga — Oca otsutna, usnuloga prijatelja.

I treći put on dolazi k njima, na kraju ustaju, još su im i oči zatvorene, te ne znaju, što bi odgovorili. Ako je i mjesec još sjao, onda je Krist možda ugledao ove siromašne likove nagrdjene, nabuhla lica obrasla u bradu.

„Od sada spavajte i odmarajte se!"

On nema potrebe od nikoga osim od samog sebe. On ostaje nepomičan, više ne pada ničice, više ne okreće glavu prema usnulima. Sluša uzdahe i hrkanje ovih tjelesa, a nad svim izmiješani šum koraka i glasova... Pa napokon:

„Ustajte! Onaj, koji me mora izdati je blizu!"

U žurbi lete k drugim učenicima i bude ih. Svi se tijesno oko njega okupljaju i on nestaje medju njima. Tribun, koji izlazi iz noći sa momcima velikog svećenika i s nekoliko vojnika kohorte, sa onima koji nose baklje, ne vide se u svijetlu plamena nego mala skupina Židova, nitko se ne odvaja i nitko je ne predvodi. Tvorac života jest jedan od onih bradatih Nazarenaca, njega ne mogu raspoznati, pa je potrebno, da ga Juda označi. Čovjek iz Kariota smislio je da ga poljubi:

„Onaj, koga budem poljubio, taj je!"

To je nadnaravna misao, a ovu izdajica nije mogao sam izmisliti. Ova izdaja u poljupcu uznemiruje Onoga, koji je na sve bio spreman. Ona usta na njegovom obrazu! On reče:

„Prijatelju, zašto si ti tu?"

Budući da su ga vojnici počeli opkoljavati doda: „Ti izdaješ Sina čovječjeg jednim poljupcem?"

Do kraja stvorenje ga osupnjuje. Mislio je, da je osjetio dno ljudske niskosti, ali ipak ovaj poljubac...

U početku bio je metež. Apostoli nisu odmah bili kukavice, jer su znali, da je njihov Učitelj svemoćan, a kad je Kefas svojim mačem otsjekao uho Malhu, sluzi velikog svećenika, Isus mu zapovjedi, da vrati mač u korice. On im veli, da se udalje, i kao majka stupa naprijed, upire se, da sačuva svoju obitelj:

„Ja sam taj! Pustite ove da odu, mogli ste me svakog dana uhititi u hramu. Ipak ovo je vaš trenutak..."

U svijetlu zubalja gomila srne na ovaj mirni plijen. Tad svi pobjegoše osim nekog mladića, koji se kao nepoznat tu nalazio, a nije imao vremena, da se odjene. Odakle je dolazila ova skrajna vjernost? Oni ga zgrabiše, ali on jednim mladenačkim pokretom ostavi im plahtu u rukama, koja ga je ogrtala i pobjegne im.

Isusa povedoše do Ane (tasta Kaife, velikog svećenika), koji ga pomnije sveza i pošalje ga svom zetu. Kaifa je bio na nogama i vijećao s prvacima naroda i nekim članovima Sanhedrina. Možda on nije nikad prije ni vidio Isusa? Tvorac čuda, neprijatelj velikih svećenika, zar je to bio ovaj siromašni bijednik? Odmah ga je zapitao s onim naglaskom, koji nisu izgubili poslije toliko stoljeća ni suci Ivane d'Arc: zapitao ga je s opreznom naklonošću. Optuženik je odgovorio, da je on javno govorio, u sinagogi i u hramu, i da ništa nije tajno propovijedao:

„Zašto mene pitaš? Pitaj one koji su me slušali, što sam im govorio, oni znaju, što sam ih podučavao".

Nije li možda malo digao glas? Je li još govorio bez obzira kao gospodar? Prva pljuska udari u njegovo lice, široki vojnički dlan:

„Zar ti tako odgovaraš velikom svećeniku?"

„Ako sam zlo govorio, dokaži da je zlo, ali, ako sam dobro govorio, zašto me udaraš?"

Bio je potreban temelj za optužbu. Neki su ga optužili, da se je hvalio da će razoriti hram Božji, da bi ga sagradio u tri dana. Veliki svećenik ustane:

„Čuješ li! Zar nemaš ništa odgovoriti?"

KEFINA IZDAJA

Noć na svom izmaku bila je hladna. Velika vatra gorjela je u dvorištu, zapalila je straža. Svi oni koji su se vrtjeli oko palače, očekivali su zoru i grijali se oko ognja. Iz tame stršio je krug likova i pruženih ruku. Jedna služavka bila je iznenadjena ovim bradatim licem, za koje je mislila, da ga poznaje:

„Ipak i ovaj čovjek je bio s njim!"

Petar doda:

„Ženo, ja ga uopće ne poznajem!"

On je ušao tamo zahvaljujući jednom učeniku koga poznavaše dvorkinja velikog svećenika. Nepovjerljiva žena bila ga je prepoznala: „Ne pripada li i ovaj istoj družini?" Tek što je rekla, Petar je zanijekao. Sad se on udalji od ognja, da ga ne bi prepoznali. Prvi pijetao promuklo je navještavao zoru. On ga drhćući od zime i straha nije čuo. Ponovo su se gomilice kupile oko njega:

„Ipak! Ti si Galilejac! Naglasak te izdaje!"

Pogibeljniji svjedok bio je jedan Malhov rodjak:

„Malo prije vidjeh ga u vrtu!..."

Petar je prestrašen prosvjedovao i zakletvom izjavio, da ne poznaje tog čovjeka. Njegova su uvjeravanja bila takva, da su njegovi tužitelji odustali i vratili se grijati se napustivši ga sama. Nebo je blijedilo. Ponovo zakukuriče pijetao. Dan je isto tako svanjivao u ovom siromašnom srcu. Sve je izašlo iz noći, sve se je osvijetlilo u njemu, u isto vrijeme kad i krovovi palača i kuća i krošnje maslinika, kao i najveće palme. Tad se otvore jedna vrata. Guran od sluga pojavi se čovjek sa svezanim rukama, plijen vješala i tamnice. On pogleda Petra. U tom pogledu bila je neiscrpna riznica nježnosti i oproštenja. Apostol je osupnut promatrao ovo nabuhlo lice od udaraca šaka. On sakrije svoje medju dlanove, pa, kad je izišao, prolio je više suza, nego li ih je isplakao od kad je na svijetu.

Isusa su već ispljuvali. To je počelo tad, kad ga je Kaifa opomenuo da odgovori: „Zaklinjem te Bogom živim, da nam odgovoriš, jesi li ti Krist, sin Blaženoga?"

Tad se šutljivi uspravio i najednom jasno izgovorio:

„Jesam. Vi ćete vidjeti Sina čovječjega, kako sjedi na desno Uzvišenoga, gdje dolazi na oblacima."

Čuo se je krik groze. Prvi ispljuvak poteče niz njegovo lice, a zatim više njih. Sluge su ga pljuskale. Pokrivali su mu lice i onda udarali šakama:

„Kriste, odgonetni, tko te je udario?" Onda bi se smijali.

Da nije bio manjeg izgleda, da se je u njegovom držanju uvijek izražavala ona veličanstvenost, koju mi njemu dajemo, nitkovi bi stajali sa strane. Ne, Nazarenac nije bio takav da bi se nametnuo ovom ološu koji je oticao iz kuhinja... Barem u ovom trenutku čak i običan čovjek ima toliko obraza! Nijemi sjaj Preobraženja morao je u nekim trenucima odsijevati sa ovog uzvišenog Lica, koji nam je otkrila fotografija Svetog Rupca u Torinu. Ako mi imamo lice svoje duše, kakvo je moglo biti ono Sina Božjega! Ipak bez sumnje on ga je mogao potamniti. Svemoguća volja da potamni uništila je na svetom licu, što je moglo biti predano drskim krvnicima. Istinito je, da čistoća jedne osobe privlači mržnju, izazivlje napadaj. Glupacima je bio predan Bog na milost i nemilost, pa su htjeli uživati, kao kočijaši, koji muče šegrta, koji je njima izručen.

Muka se je mogla ustaviti na pljuvanju. To je i suviše nevaljalstva, da bi to mogla naša slaba vjera podnijeti. Ipak moć Isusova nad dušama ukorjenjuje se sa ovim slaganjem s patnjom ljudi i to ne samo s običnim bolovima ljudske naravi. Ne može biti na svijetu neki zarobljenik, mučenik ili nevino osudjeni ili grješnik, koji ne bi našao u osramoćenom i raspetom Isusu svoju vlastitu

sliku, svoju vlastitu sličnost. Onaj mladi zločinac iz avenije Mozart, vučen pločnikom, okružen krikovima gomile, da bi se obnovio njegov zločin, jedna mu je žena tad pljunula u lice, a u tom je trenu on primio izgled Krista. Od onoga dana, kad je trpio i kad je umro, ljudi nisu postali manje okrutni, nije proliveno manje krvi, ali su žrtve ponovo osvježene na sliku i priliku Božju, a da to niti znaju niti hoće.

JUDIN OČAJ

Dok su ga predavali iz ruku u ruke sluga, da bi ga odveli u Pretorij (bez sumnje do kule Antonija, koja je nad hramom), jedan je čovjek promatrao svoje djelo. Nema čudovišta. Juda nije vjerovao, da će to dotle doći. Možda će ga samo uhititi, nešto bičevati, pa će drvodjelac biti poslan u svoju radionicu. Malo je trebalo, da nisu suze Judine u sjećanju ljudi izjednačene sa onim Petrovim suzama. On je skoro mogao postati svetac, zaštitnik svih onih koji ne prestaju vršiti izdaju. Kajanje ga gušilo: Evandjelje točno navadja „da se je on kajao". On donese trideset srebrnjaka prvaku svećeničkom i optuži se: „Zgriješio sam predajući vam krv nevinu..." Juda je na granici potpune potištenosti. Bog je u isto vrijeme mogao imati izdajnika potrebnog za Otkupljenje i jednog sveca još k tome.

Što je njemu bilo stalo za ovih trideset srebrnjaka? Možda on ne bi bio izdao Isusa, da ga nije ljubio, da nije osjetio da je manje omiljen, nego li drugi. Mali računi lakomosti nisu ga mogli na to natjerati: još u trenutku, kad je Ivanova glava počivala na srcu Gospodinovom, djavao je mogao uspostaviti u Judinom svoje vječno kraljevstvo.

Tad bacivši novac u hramu ode, da se objesi! Djavao nije ništa dobio u borbi protiv zadnjeg medju zločincima, a koji se još nado. Dok je i u najgrješnijoj duši neko svijetlo nade, ona nije odvojena od bezgranične ljubavi drugim nego samo jednim uzdahom. Tajna je nad tajnama, da ovaj uzdah sin prokletstva nije ispustio.

Svećenici su odbili primiti ovaj novac, koji je bio cijena za krv, upotrijebiše ga za kupovinu njive za ukop stranaca. Oni su bili ubojice Sina Božjega, a nisu mislili na drugo, nego, da se ne uprljaju! Tako uoči Pashe nisu se usudili ući u Pretorij, pa je bilo potrebno da se Prokurator potrudi, da razgovara s njima i u peristilu. Ovdje jasno izbija glupost slova; slova, koje ubija i u ime kojega je toliko jagnjadi žrtvovano, počevši od Jagnjeta Božjeg.

PILAT

Pilat je mrzio i prezirao Sanhedrin, a i Heroda Antipasa, ali ih se bojao. On je bio pobijedjen od njih u Rimu zbog nekih zlatnih štitova, koje je Prokurator objesio u kraljevskoj palači u Jeruzalemu, te ih je morao prenijeti u Cezareju, u njihovo staro boravište. Od dana, kad je izgubio ovu raspravu, Prokurator je živio daleko od ovih bijesnih ljudi: „Uzmite vi sami ovog čovjeka, dovikivao im je, te mu sudite po vašem zakonu!"

Sada i sami ovi Židovi, koji su se bojali, da se ne uprljaju stupajući po dvorištu Pretorija, gdje oni žele kazniti na smrt jednog nevinog, izjavljuju, da im nije dozvoljeno nikoga ubiti. Oni će izručiti Isusa, da bude razapet, ali ne će izreći osudu. Farizejstvo, koje je Krist kroz tri godine napadao, otkriva se sada, u ovom trenutku u svoj svojoj golotinji i strahoti.

Pilat, očajan bez sumnje, ali oprezan, vrati se u Pretorij. On ne zna, koje bi pitanje uputio ovom jadnom čovjeku izvrgnutom ruglu nečiste gomile. Bilo bi mnogo reći, da Prokurator popušta samilosti. Znalo se je već, da će on morati laskati mahnitosti ludih:

„Je si li ti kralj židovski?"

A Isus mu odgovara:

„Govoriš li ti prema svom mišljenju ili su ti to drugi kazali o meni?"

Doista, ovo nije ludjak! Pilat povikne:

„Jesam li ja Židov?"

Ponižen je što je umiješan u život ovog fanatika. Medjutim čovjek govori:

„Moje kraljevstvo nije od ovog svijeta. Da je moje kraljevstvo od ovoga svijeta, moji bi se podanici borili, da ne budem izručen Židovima. Ipak sada moje kraljevstvo nije odavle... Ti kažeš, da sam ja kralj. Rodio sam se i došao na svijet, da svjedočim za istinu.“

Pilat mu reče:

„Što je istina?“

Da je on imao srce jednog prosjaka, jedne izgubljene žene ili jednog carinika, možda bi bio dobio ovaj odgovor: „Ja sam Istina, ja, koji ti govorim!“ Ali to bijaše ozbiljan čovjek, visoki činovnik, on bi bio na gornji odgovor slegnuo ramenima. Tajna vrlina djelovala je na njega. Ipak ovaj čovjek ima u sebi „nešto“... On ne bi znao reći što. On ga više ne smatra ludjakom. Zavist je zavladala Sanhedrinom. Ne bi se mogla zanijekati moć ovog pogleda, ovoga glasa... On prezire Židove, on Rimljanin, ali je praznovjeran. Nikad se ne može znati točno, jer Istok stvara pogibeljna božanstva. Doista, njegova žena, koja je sanjala o ovom pravedniku, rekla mu je, da se ne miješa u ovu stvar. Zašto ga ne bi oslobodio?. Nesreća je, što su Sanhedriti stvar postavili na političko polje: Isus izjavljuje, da je Kralj i Mesija, a to je vrsta agitatora, koje najviše mrze u Rimu. Protivnici Pilata to znaju, pa zato i upotrebljavaju u borbi ovo jako oružje. Neznatna stvar, ali ga i ona može upropastiti. On je političar, kao što su svi političari, pazi na obe strane, te traži izlaz. Iznenada on se udari po čelu. Našao je! To je Nazarenac! Onda Isus pripada Herodu! — Pilat se bio posvadjao sa Tetrarhom, kad je bez njegove dozvole naredio, da se pobiju pobunjeni Galilejci. On će mu pokazati ovaj znak poniznosti, pa će jednim kamenom dvostruko udariti. Oslobodit će Isusa, a s Herodom će se pomiriti, koji upravo zbog blagdana boravi u Jeruzalemu.

Ubojica Ivana Krstitelja dugo je želio vidjeti ovog poznatog Isusa. Dočekao ga je u početku s pratnjom, okružen gardom i dvorjanicima. Izgled ovog nesretnika morao ga je iznenaditi. Odmah ga je obasuo pitanjima, ali Sin čovječji šutio je kao kamen. Protiv urlanja književnika, on nije ništa odgovorio ovoj lisici, kako je on nazvao Heroda. Tetrah i ovaj dvor oko njega svijet je, za koji Učitelj nije molio. Svećenici su mu se manje gadili, nego li ovi sićušni zločinci, nego li ove papige, nego li ovaj talog, koji misli, da je elita:

„Ne! To da je Isus! Kakva prevara! Samo zato on zaslužuje smrt!“

„Ipak su mi rekli, da je on lijep! Ali to je užasno! On nema ni izgleda jednog proroka! Dao bi mu čovjek dva novčića!“

„Nečuveno, kako neki postaju glasoviti!“

„Ivan Krstitelj, to je bio netko. Uz Ivana Krstitelja on i ne postoji. Nije mu ni do koljena. To je kopija!“

„Ne! Pogledajte njegov izgled! Za koga se jadni čovjek smatra?“

„On vjeruje da će nas se dojmiti svojom šutnjom...“

Na kraju, kad mu nije mogao ni riječi izmamiti, Herod, da bi ga ismijao, naredi, da ga obuku u bijelu haljinu i ponovo ga pošalje Pilatu, svom prijatelju Pilatu.

BARABA

Visoki činovnik je morao tražiti drugi izlaz, te je povjerovao, da ga je našao, kad ga je netko potsjetio, da je bio običaj da se za blagdan Pashe oslobodi sužanj. koga odredi gomila. Prokurator izadje dakle ponovo i narod prestane vikati, da bi ga čuo.

„Ne, ne nalazim nikakve krivice u ovom čovjeku. Želite li da prema običaju, oslobodim kralja Židova?“

Ako ga je tako nazvao, kakva je to bila neukusnost! Književnici i svećenici svi izvan sebe raširili su posvuda

naredbu: treba tražiti oslobodjenje razbojnika Barabe. Čuo se je samo jedan poklik:

„Barabu! Barabu!"

Pilat se je povukao, tražeći, da spasi nevinog od ovih koji su pobjesnili. Kako u njemu nije našao nikakve krivice, njegova je rimska popustljivost nadahnula ovaj strašni vojnički potez i to, da ovog čovjeka dovede do takvog stupnja poniženja i bijede, da se nitko ne bi mogao usuditi da mu dade i najmanju važnost njegovom smiješnom kraljevstvu. To je bilo zato, da bi ga oslobodio od ovog čopora vukova, te ga preda vojnicima. Znao je dobro, kako će se vojnici naplatiti. Kad izidje iz njihovih ruku Kralj Židova razoružat će i same Sanhedrite, smilovat će se i samim vrhovnim svećenicima bez utrobe.

BIČEVANJE

Vojnici ga prihvatiše. Oni će se dobro zabaviti. Remenje je bilo s olovnim kuglicama. Sve naše poljupce, sve naše zagrljaje, čak i griješenje tijela, koje mora biti boravište Ljubavi, ponižavanje mesa, ovi zločini ne samo protiv Milosti, nego i protiv naravi, sve to doslovno na sebe preuzimlje Sin čovječji. Krv, kojom pokriven ovija ga prvim grimiznim ogrtačem, na koji će vojnici baciti drugi od sukna, a on će se priljubiti na živo meso. Na zemlji ima žeravice i snop trnja.

„Pričekaj, dok mu napravim kraljevsku krunu! Daj utakni mu trstiku u ruke... Zdravo, kralju židovski!"

Klanjali su mu se gurajući jedan drugoga. Udarci pesnica padali su na ovo lice, koje je bilo samo jedna rana.

ECCE HOMO!

Kad je Rimljanin vidio, što je ostalo od Židova, on se umiri. Vojnici su dobro to izvršili. Ovo jadno stvorenje zasramit će one, koji su ga izručili. Osobno ih ode obavi-

jestiti (s izrazom lica, koje je govorilo: Imat ćete šta vidjeti!).

„Evo, izvodim ga, da biste znali, da na njemu ne nalazim nikakve krivice!"

Udje ponovo, da ga potraži i pojavi se gurajući pred sobom stvorenje puno crvenih ukrasa, a na glavi sa vijencem trnja, s licem prepunim ispljuvaka, gnoja i krvi, na kome su se gužvali čuperci kose.

„Evo čovjeka!"

Oni nisu pali na koljena. Gdje su sada bili iscijeljeni gubavci, oslobodjeni bjesomučnici, slijepci, kojima je bio otvorio oči? Mnogi od onih koji su vjerovali u njega, koji su se nadali protiv svake nade, izgubiše i ono malo vjere, što im je ostalo pred ovim ostacima čovjeka. Oh! Izbacite ga! Neka nestane! U to da sam vjerovao?! Kakva sramota!

Bezgranični poklici: „Raspni ga!" uznemirit će Prokuratora. Pokušavao je, da ih vikom nadjača: „Ali on je nevin!" — Tad se jedan svećenik odvoji iz gomile. Duboka tišina je vladala, jer je on govorio u ime svih:

„Mi imamo samo jedan zakon, te prema našem zakonu on mora umrijeti, jer je sebe nazvao sinom Boga!"

Pilat je bio uznemiren. Sin Božji, što to znači? On se povrati u Pretorij, naredi, da mu dovedu Isusa i uputi ovo iznenadno pitanje:

„Odakle si ti?"

U duhu Prokuratora nije se radilo o zemaljskom porijeklu Isusovu. Bez sumnje, da je Rimljanin unaprijed osjetio u ovom ljudskom otpatku bezgraničnu snagu, koja mu je izmicala iz ruku. Ipak Krist je šutio. Pilat se uznemirio: zar ovaj čovjek ne zna, da njegov sudac ima vlast da ga raspne ili pusti na slobodu?

„Ti ne bi imao nikakvu vlast nada mnom, da ti ona nije dana odozgor. Zato onaj, koji me je tebi izručio, taj je učinio veći grijeh".

Pilat je nastojao, da ga oslobodi. Ali su Židovi vikali:

„Ako ga oslobodiš, ti onda nisi uopće prijatelj Cezaru, budući da svaki onaj, koji želi biti kralj, taj se izjavljuje protiv Cezara."

Kad je Pilat čuo te riječi, naredi da se Isus izvede iz Pretorija, on sjede na sudačko sjedište na mjestu grčki nazvanom lithostrotos, a na hebrejskom gabbatha (ovaj pločnik, koji su dodirivale svete noge otkriven je).

Bijaše to dan za pripremanje Pashe, oko šestog sata. Pilat reče Židovima:

„Evo vašeg kralja!"

Ali oni počeše vikati:

„Nek umre! Propni ga!"

„Zar ću ja propeti vašeg kralja?" upita Pilat.

Prvaci svećenički odgovoriše:

„Mi nemamo kralja, nego Cezara!"

Odgovor je pun prijetnje. Pilat je shvatio, da je on otišao daleko i da ne će sačuvati ovoga siromaha, a da ga za to ne ocrne u Rimu. Čovjek je našao izlaz, da bi svoju odgovornost prekrio, a to je bilo u tome, da je oprao ruke javno, da bi objavio, da je nevin zbog krvi ovoga pravednika. Trebalo je sad Židovima odgovoriti. Siromašni narod poviče: „Nek njegova krv padne na nas i na našu djecu." Bilo je to, još je sada, ali ne za vječno prokletstvo: mjesto Izraelovo je sačuvano na desnoj strani Sina Davidova.

KRIŽNI PUT

To je mamac; jelen je predan psima. Kako će on moći nositi svoj križ, kad jedva može sebe vući? Šimun iz Cirene, otac dvaju učenika Aleksandra i Rufa, postavljen je mjesto njega (zamijenio ga je). Dva razbojnika idu s njim, vuku isto drvo, a ne razlikuju se od Boga. Potrebno je vidjeti, kakav je bio ovaj križ. Bio je tako različit od prijestolja, koje smo mi podigli od tada, a na kojem sjedi Jagnje Božje povrh svijeta. Stvarnost se skoro ne može opravdati, pa joj je potrebno pogledati u oči: „Prvi kršćani su se grozili, da stave Isusa na križ," piše otac Lagrange, „jer su oni vlastitim očima vidjeli ova siromašna tijela potpuno naga, pričvršćena na debeli kolac napravljen u obliku slova T sa vodoravnom prečagom,

ruke su bile pribijene čavlima na ovo drvo, noge takodjer učvršćene čavlima, tijelo se pod vlastitom težinom objesilo, glava je klimala, psi su domamljeni mirisom krvi glodali noge, a jastrebovi kružili nad gubilištem. Patnik izmučen mukama, izgarajući od žedji dozivao je smrt urlanjem. To je bila kazna za robove i razbojnike. To je bila kazna, koju je pretrpio Isus.

Golgota se nalazi pred vratima grada. Da li je dovoljna ta daljina, da Isus tri puta padne, kako je to sačuvano predajom? Kratak je put, po kome on ide naprijed, okružen gomilom ljudi, mučen od vojnika. Možda Marija nije na dohvatu njegova pogleda, ali je ona tu. Ona upotrebljava zgodu, što njen sin i njezin Bog nema više ni snage ni glasa, da je odbije. Ona na koncu izlazi iz šutnje i sjene s onim mačem u srcu. Nijedan svetac ne će moći tako prigrliti križ, kao što ga je prigrlila Djevica; ona u tišini slavi zaruke s Otkupljenjem. Majka ne plače, jer ona nije spomenuta medju ženama, koje jecaju oko osudjenika. A On mjeri u ovom trenutku kaznu svoga grada i naroda s prekomjernom svojom patnjom, te strepi nad njima. Veli im: „Plačite zbog sebe i svoje djece!" Možda se jedna od uplakanih žena odvojila i obrisala mu lice ručnikom. Evandjelisti ne poznaju Veroniku, ali ona postoji, to nije izmišljena osoba. Nije moguće, da je jedna žena mogla odoljeti želji, a da ne obriše ono mukom strašno izmučeno lice.

RASPEĆE

Evo najkrvavijeg trenutka: kidanje tkanine ulijepljene u sukrvicu modrica, udarci čekića o čavle, uspravljanje križa, težina ljudskog ploda, žedj utažena mješavinom octa, mire i žući, onda golotinja, sramoćenje ovog siromašnog tijela na stratištu... O sklonište male Hostije! Krvnici vrše posao krvnika. Oni ništa ne dodaju. Isus moli za njih, jer oni ne znaju, što čine. Ipak ništa ne umiruje mržnju književnika i svećenika. Oni su još tamo, pred ovom živom ranom, da se smiju, da klimaju glavama i da se rugaju. Oni triumfiraju riječima:

„Ozdravio je druge, a sam sebe ne može spasiti! Sidji sa križa i mi ćemo u te vjerovati. Ako si kralj Židova, spasi sam sebe!“

To je sjena za njihovo zadovoljstvo: onaj natpis, koji je Pilat naredio utvrditi na drvu križa: *Ovo je kralj Židova.* Oni pokušavaju prosvjedovati kod Pilata, da taj natpis ispravi: *Onaj, koji kaže, da je kralj Židova.* Ali Pilat je više nestrpljiv, možda iscrpljen od tjeskobe. On ih isprati suho: ono, što je napisano, napisano je.

Oko ovog križa, koji je blizu zemlji luta svjetina. Križ je tako blizu zemlji, da osudjenik može još biti ispljuvan. Oni mu se rugaju:

„Ti, koji razaraš hram Božji i ponovo ga gradiš za tri dana, spasi sam sebe!“ Da spasi sam sebe! To se traži, da bi vjerovali u nj. Oni, koje on ljubi, kupe se oko njega, čuvaju njegovo izloženo tijelo, pokrivajući ga i zastirući svojom ljubavlju njegovu golotinju, ali suviše krvavu i suviše žalosnu, da bi to moglo povrijediti ičiji pogled. Kroz krv i gnoj on promatra svoju bol na dragim licima: onom Marije, svoje majke, te Marije Magdalene, na onom svoje tetke, žene Kleofine. Ivan je možda i oči zatvorio. I gle, ovog uzvišenog dogadjaja, posljednjeg otkrića nevine i propete Ljubavi, o kojoj veli sv. Luka: „Jedan ga je od zločinaca, obješen na križu, napadao govoreći:

„Nisi li ti Krist? Spasi sebe i spasi nas!“

Ali drugi ga je korio govoreći:

„Ne bojiš li se Boga, ti koji si kažnjen istom smrtnom kaznom? To je pravedno za nas, jer smo primili ono, što smo zaslužili za naše zločine, ali on nije ništa zla učinio“.

Tek što je to rekao, neizmjerna milost mu je darovana: da vjeruje, da je ovaj na smrt osudjeni, ovaj jadni otpadak, koga ni psi ne bi više htjeli, Krist, Sin Božji, Tvorac života, kralj neba. I reče Isusu:

„Gospodine, sjeti se mene, kad budeš ušao u svoje kraljevstvo!“

„Još danas bit ćeš sa mnom u nebu!“

Samo jedan pokret čiste ljubavi i cijeli jedan zločinački život je uništen. Dobri lupežu, sveti radniče posljednjeg sata, opij nas ovom nadom.

Sa dna svoje patnje, samo s jednim pogledom Isus obuhvaća dva bića, koja je na svijetu najviše volio i preporuča ih jedno drugome: „Ženo, evo ti sina! — Evo ti majke!...“ Ona je naša za vječnost. Marija i Ivan ne će se više rastati. Najednom začu se razdirući poklik, onaj koji se mogao najmanje očekivati i koji nam još danas ledeni srce:

„Bože moj, Bože moj, zašto si me napustio?“

To je prvi redak 21. psalma prema kome Krist mora živjeti do smrti. Da, mi vjerujemo sa svom našom vjerom, da je bilo potrebno da Sin upozna još i ovu strahotu: Napuštanje sa strane Oca. Ali ipak nije manje vjerovati, da se je njegova umiruća misao morala osloniti na ovaj psalam čiji se 6., 7. i 8. redak ispunjuju na njemu doslovno baš u ovom trenutku: „Ja sam crv, a ne čovjek, prezir ljudi i otpadak naroda. Svi oni, koji me gledaju, rugaju mi se. Oni otvaraju usnice, klimaju glavom govoreći: On se uzda u Gospodina. Nek ga Gospodin spasi, kad ga on ljubi! Probili su ruke i noge moje. Dijele haljine moje i bacaju kocku za tuniku moju!“

Sve se je ovo ispunjavalo, tunika bez šavova razdijeljena je kockom. Krist umirući slaže se sa onim što je rečeno o njemu. On tome dodaje svoje posljednje snage. Ipak napuštanje on je još u Getsemaniju upoznao. Ovaj prvi redak 21. Psalma on je moro izreći u pokliku više puta za vrijeme tjeskobe kroz ove tri godine! (Kako i mi sami, kako i mi uzdahnemo u danima truda i patnje: „Bože moj!“) Najčudnije je, da su vojnici, kad su čuli da viče: „Eli! Eli!“ — povjerovali, da on zove Iliju, pa su rekli: „On zove Iliju, pogledajmo, hoće li mu pomoći!...“ Ovi su priprosti ljudi imali malo vjere... Medjutim čovjek boli prelazi svoju ulogu stih po stih. On još kaže: „Žedan sam!“ Spužva umočena u ocat približila se njegovim usnama. Nije to uopće bilo nevaljalstvo: ovaj ocat služio je vojnicima, te je morao biti sličan onome, što mi nazivamo mlado vino (šiler). Isus je kazao:

„Sve je svršeno!“

„Oborivši glavu izdahne. Ipak je on prije toga pustio onaj tajni poklik, da se je jedan stotnik udario u prsa i kazao:

„Ovaj je čovjek doista bio Sin Božji...“

Nijedna riječ nije potrebna, ako se tako svidja Tvorcu, jedan uzvik je potreban, da bi ga njegovo stvorenje prepoznalo.

POKOP

Ništa nije ostalo od ove tamne pustolovine, kroz tri godine osim ova tri na smrt osudjena tijela na ulazu u grad pod olujnim nebom u tmurnom proljetnom danu. Običan prizor. Na primjer bio je običaj da se ostave tjelesa krivaca izložena pogledima sviju i grabežu životinja na ulazu gradova. Ali na dan uoči Pashe nije trebalo da ostanu ove lešine tamo.

Na traženje Židova i na zapovijed Pilata vojnici usmrtise dva lopova tako da su im slomili koljena. Kako je Isus bio mrtav zadovoljili su se da mu kopljem probodu srce, dok je Ivan, glave možda naslonjene na ostatke tijela, vidio da teče iz otvorene rane krv i voda, i osjetio da to teče i po njemu.

Jedan tajni Isusov učenik, jedan od onih koji su se bojali Židova, dok je on živio, i to Josip iz Arimateje, dobio je dozvolu od Pilata, da može tijelo pokopati.

Nikodem isto tako bojažljiv, a oprezan, pokaže se u ovom trenu, pa dodje s pedeset kilograma miomirisa mire i aloja. To je sat plašljivih. Dva čovjeka, koji se nisu usudili priznati Krista za njegova života i koji su ga krišom po noći pohadjali, sada, kad je mrtav posvjedočiše jače vjeru i nježnost nego oni koji su se razbacivali riječima. Sad se više ništa ne tiče ovih ljudi na visokom položaju, jer su izgubili Isusa. Što bi se bojali? Židovi im ne mogu više naškoditi. Može im se sve oduzeti, jer su sve izgubili, ništa im nije do onih časti do koji su mnogo više držali, nego do bilo čega na svijetu budući da je Isus umro.

Josip iz Arimateje imao je jedan novi grob u vrtu na kosini Golgote. Zbog svečanosti i zato što je grob bio dosta blizu, oni pokopaše u nj tijelo Gospodinovo.

XXVII.

USKRSNUĆE

Oblačići su tamnili modrilo. Moguće da su se i mrtvi pojavili, ali o tome se spominje kasnije. Mi zamišljamo radije jedno proljetno veče slično svim večerima proljeća, zamišljamo onaj topli i vlažni miris, onu tjelesnu klonulost, onu prazninu, koju sam kao dijete osjetio poslije smrti zadnjeg bika, kad se je arena praznila, kao da se je iscijedila i moja vlastita krv zbog ove prolivene krvi. Isplaćen račun, svršen posao. Toliko je mržnje, koja je pala na srca književnika, bilo za buduće beskorisno. Neizmjerna tuga njihove rase kupila se u njima: ona će ispuniti stoljeća i stoljeća, ovo nezadovoljstvo i ova nezasićenost. Farizeji su se uznemirivali zbog uzbudjenja, koje je nastalo oko lešine, premda je ona bila tako ponižena. Oni, koji su uvijek bistro gledali, rugali su se onima, na koje je varalica toliko dojmovno djelovao. Ali Pasha se je približavala i svatko je odlazio svojoj kući. Gdje su se prijatelji pobjedjenoga zgurili? Što je preostalo od njihove vjere? Sin čovječji je ušao u smrt, ali kroz kakva vrata! Njegova uspomena nije bila samo gnjusna Židovima, nego i sramotna. Gdje je njegova baština o kojoj je toliko govorio? To je znak nevaljalosti. Gdje je njegova pobjeda nad svijetom? Oni koji su ga mrzili, izmučili su ga, izlomili, uvjerenog u svoju nemoć, bio je varalica pred licem cijelog naroda. Zaista njegovi se prijatelji radije moraju sakriti, kriti svoje suze, svoju sramotu, šutjeti i čekati.

Ipak oni su čekali sjećajući se izvjesnih riječi, vjerujući jedino u njih, njihova se vjera kolebala, ali ne i njihova ljubav. Možda su neka srca medju njima gorjela zanijeta ludilom povjerenja, a to je bilo ludilo križa.

Žene osobito, sve Marije... Za Isusovu majku nije bilo potrebno imati pouzdanja, jer je *ona znala*. Ipak muka se je u njoj nastavljala. Udarci nisu završavali, a niti su ispljuvci prestajali padati i prljati obožavano lice.

Izljev božanske krvi ona nije mogla zaustaviti u svom srcu. Svaki krik još je drhtao u njemu čak i najmanji uzdah, koji se je vinuo sa okrvavljenih usana. Djevica nije bila nego jeka muke, koja je neodredjeno bila produžena. Ona je tražila na njegovom čelu tragove trnovog vijenca. Ona je cjelivala dlanove njegovih ruku... Kao da nije morala bdjeti nad potištenim Ivanom...

Ovdje bi morala početi povijest Isusova povratka u svijet, ali to bi bila povijest samoga svijeta sve do istrošenja vremena, jer prisutnost uskrslog Isusa još traje, moglo bi se reći, da ju njegovo Uzašašće nije prekinulo. Poslije više mjeseci nego li su ga učenici vidjeli da je iščeznuo, on je oslijepio svojom svjetlošću, na putu za Damask, svoga neprijatelja Saula i govorio mu. Tako sv. Pavao nije nikad sumnjao da je on bio svjedok Uskrsnuća na isti način, kao oni koji su jeli i pili s Kristom pobjednikom smrti, što nam pokazuje poznati dio prve poslanice Korinćanima: „Poučio sam vas na prvom mjestu, kao što sam i sam bio poučen, da je Krist umro za naše grijehe u suglasju s Pismima, te je on bio pokopan i da je uskrsnuo trećeg dana u suglasju sa Pismima, te da se je pokazao Kefi, a zatim. Jedanaestorici. Poslije on se je pokazao jednoj skupini braće od više od pet stotina od kojih je većina živa, a neki su usnuli. Zatim se je pokazao Jakovu, zatim svima apostolima. Poslije svih njih pokazao se je takodjer meni kao nedonošćetu".

Bez sumnje ukazivanja Kristova, koja su potvrde za njegovo Uskrsnuće ne moraju biti izjednačena sa onima, koja je mnogo duša imalo sreću doživjeti od kada je On užašao na nebo. Ne smeta da onaj isti, koji je preplašio Pavla na putu za Damask jest isti Isus koga su Franjo, Katarina, Tereza i Margarita Marija, župnik iz Arsa i toliki drugi poznati i nepoznati u očima Crkve ili u tami povučenog života čuli, vidjeti ili dodirnuli. To je prisutnost koja nije euharistijska prisutnost, ali o kojoj mala Hostija daje ideju najobičnijem kršćaninu, on, kadkad se povrati na mjesto svoje, prekriva svojim ogrtačem oprezno ovaj plamen u najprisnijoj dubini svoga srca, prekriva kucaje ove zarobljeničke Ljubavi.

To je tako istinito da onda, kad nam toliki evandjeoski opisi ostaju nepojmljivi, onda nema ni jednoga, koji bi bio bliže našem doživljenom iskustvu, nego li oni, koji se odnose na uskrslog Krista. Najprije zato, jer nam je takodjer on poznat samo kroz njegovu Muku. Ako nam postaje sa dna svoje smrti, on nam takav postaje sa dna svoje patnje. Da bi svakoga od nas dostigao, on ne prestaje nikada da prolazi kroz ovaj ljudski pakao. Nama poznato lice nije lice onoga Židova, koje vojnici kohorte i sluge velikog svećenika nisu mogli razlikovati medju drugima bez Judinog poljubca. To je ispljuskano i izmučeno lice zbog naših grijeha, to je onaj izmučeni i žalosni pogled, koji nas prati kroz naš život, od pada do pada, a da nikada ne slabi i da se ne obeshrabruje ljubav kojom nas promatra.

Nema susreta uskrslog Krista sa nekim od njegovih, a da on ne potsjeća kršćanina na neki dogadjaj iz njegova vlastita života.

Marija Magdalena nedaleko gorko plače, „jer su joj oteli njenoga Gospodina, a ona ne zna, gdje su ga ostavili". „Kad je to rekla, okrene se i ugleda pred sobom Isusa na nogama, a ona nije znala, da je to Isus." On joj reče:

„Ženo, zašto plačeš? Koga tražiš?"

Ona, misleći da je to vrtlar, kaže mu:

„Gospodine, ako si ga ti uzeo, reci mi, gdje si ga sklonio i ja ću ga uzeti!" Isus joj reče:

„Marijo!..."

Tad oči svete žene progledaju, te ona reče:

„Učitelju!"

I mi smo ga takodjer, i mi smo ga kadkada prepoznali. Zašto ne bismo to priznali? U njegovim svećenicima dosta često. Mi toliko zla govorimo o svećenicima! A ipak kršćaninu, koji ima običaj (možda ružan) da slučajno klekne u ispovjedaonicu, dogodilo se više puta da čuje neočekivanu i prodornu riječ, da začuje najednom od nekog nepoznatog slatkog i poniznog srca utamničenika ove ograde s rešetkama, dar neke božanske nježnosti, utjehu, koja nije od čovjeka.

Usklik Tome, nazvanog Blizanac, koliko je puta zatreperio na našim usnama, kad takodjer i mi s očima vjere, s rukama slijepca, koji tapka, vidjesmo i dodirnusmo Gospodinove rane! „*Gospodin moj i Bog moj*...“ Moj Gospodin i moj Bog. On je bogatstvo svih, darovano i izručeno svakome pojedinačno.

Prvi put Isus je ušao u sobu, u kojoj su iza zatvorenih vrata bili učenici u strahu pred Židovima. On im je pokazao svoje rane, on ih je oblio svojim mirom, svojom radošću i saopćio im je ovu moć, da mogu opraštati grijehe. (Kakva je to sigurnost da nam može biti oprošteno! Ruka svećenika nad našim čelom, riječ odriješenja, koja teče u naše srce i u naše tijelo, kao voda i krv iz boka probijenog sulicom!) Toma nije bio s njima, kad je Isus došao, te nije htio vjerovati ono, što su mu pripovijedali:

„Ako ne budem vidio na njegovim rukama tragove čavala, te, ako ne budem postavio svoj prst na mjesto čavala i svoju ruku u njegov probijeni bok, ne ću vjerovati!“

Osam dana kasnije Isus iznenada dodje i reče Tomi: „Stavi ovdje tvoj prst i pogledaj moje ruke i stavi jednu u moj bok, te ne budi nevjeran, nego vjeran“. Toma mu odgovori:

„Gospodin moj i Bog moj!“

Isus mu reče:

„Zato što si, Tomo, vidio, ti si vjerovao. Blaženi koji budu vjerovali, a da nisu vidjeli!“

Gospodine, mi, iako nismo vidjeli svojim očima, mi vjerujemo u te.

Kome od nas nije poznato svratište u Emausu? Tko nije išao po ovoj cesti u večer kad mu je sve izgledalo izgubljeno? Krist je umro u nama. Zaveo nas je svijet, filozofi i mudraci i naša strast. Nije bilo više Isusa za nas na zemlji. Mi smo išli po jednoj cesti, a netko nas je pratio sa strane. Mi smo bili sami, a nismo bili sami. Večer je. Gle jedna su vrata otvorena: ova tama sobe koju osvjetljuje plamen sa ognjišta samo po podu i čini da skakuću sjenke. O prelomljeni kruše! O lomljenje kru-

ha utrošeno usprkos tolike nevolje! *Ostani s nama, jer je dan već na izmaku!*...“

Dan je na izmaku, život svršava. Djetinjstvo nam izgleda udaljenije nego li početak svijeta a od izgubljene mladosti mi ne očekujemo više osim zadnjeg šuštanja umrlih stabala u nepoznatom perivoju.

Kad su se približili selu, u koje su išli, činilo se da on ide dalje, ali ga oni počeše vruće moliti: „Ostani s nama, jer je dan već na izmaku“. — Udje u selo, da ostane s njima. Kad je bio s njima za stolom, uze kruh, i kad ga je blagoslovio prelomi ga i dade im. Tad se otvoriše njihove oči i oni ga prepoznaše, ali on se izgubi ispred njihovih očiju. Tad rekoše jedan drugome: „Nije li gorjelo srce naše u nama, kad nam je putem govorio i tumačio nam Pisma?“

Jednom drugom zgodom Kefas, Toma, Natanael, Jakov i Ivan lovili su ribu. Oni se bijahu vratili na svoje Tiberijadsko jezero, svojoj ladji i svojim mrežama „oni su se smjestili“,... morali su misliti na obitelj. Nisu ništa uhvatili. Jedan nepoznati reče im da bace mreže na desnoj strani jezera. Izvukli su toliko ribe, da je Ivan odmah razumio: „To je Gospodin! Petre, to je Gospodin!“ Petar se je odmah bacio u more, da bi dostigao svoga Ljubljenoga. On je tamo na žalu. To je doista On. I vatra je ondje. Sunce suši Petrovu odjeću. Peku ribu. Jedu kruh, koji im daje ovaj Isus koga oni nisu ni zapitali: „Tko si ti?“ Ipak nije čovjek uvijek siguran, da je to On. Ipak jest! Moj Bože, to si Ti, koji najednom pitaš (oh! koliko nam je blizak! Ali jao nije isto s odgovorom!):

„Simone, sine Ivanov, ljubiš li me više nego li ovi ovdje?“

„Da, Gospodine, ti znaš, da te ja ljubim!...“

„Pasi moje jaganjce!“

Tri puta se ponavlja taj razgovor na obali, na žalu jezera. Zatim se Isus udaljuje, a Petar ga slijedi, dok Ivan ide u maloj udaljenosti iza njega, kao da je izgubio svoje prvenstvo „najmilijega“, kao da uskrsli Spasitelj

nije više popuštao ovoj sklonosti svoga srca. Ipak on izgovara s obzirom na sina Zebedejeva tajanstvene riječi, koje će učiniti da će vjerovati i drugi učenici, da Ivan neće upoznati smrt. I kad se nekoliko sedmica kasnije, Isus odvojio iz skupine učenika, te izašao i nestao u svjetlosti, nije konačno otišao. Već je bio u zasjedi na povratku na cesti iz Jeruzalema u Damask gdje uhodi Savla, svoga odabranog progonitelja. Ubuduće će on u sudbini svakog čovjeka biti Bog u zasjedi.

— *K O N A C* —

POGOVOR NOVOM IZDANJU

Tek što je ova knjiga bila prvi put u Francuskoj štampana i dospjela u ruke čitalaca, pisac ju je htio povući, i to osobito zato, što je u njoj obradio sadržaj, koji ga po svom značaju doista može iznevjeriti. Ali bilo je kasno! Tisuće i tisuće ljudi čitalo je tu knjigu i već prosvjedovalo, čak i pogrde su se pojavljivale sa svih strana. Onda se pisac uznemirio: „Jest, možda je istina, da je Isus prema svojoj Majci pokazivao više nježnosti, a ja to nisam osobito naglasio. Osim toga, želeći opisati Isusov tjelesni izgled zar sam imao pravo, da se obazrem na takav dokumenat kao što je Sveti Rubac iz Torina? Zar sam imao pravo ovaj otisak nadomjestiti svojom osobnom predodžbom, koju sam zamislio prema psihološkim dojmovima ne risući sliku ružnog i kržljavog rukotvorca, nego Galilejca, koji je bio sličan drugima, onakvog, kakvog je u svojoj mašti vidio Rembrandt? I sad, razapeti i izbičevani čovjek sa probodenim srcem, kojega je otisak otkrila fotografija na relikviji u Torinu, bio je razvijen, a njegovo lice se ne mora razlikovati od onoga, što će se pojaviti jednoga dana sa velikim sjajem i velikom slavom u raspuklim oblacima neba... Zašto je uništena svaka granica oko osobe Marije Mgdalene?"

U tim točkama, kao i o nekim drugima, nastojao sam iznijeti neke izmjene u maloj mjeri, koliko sam mogao, a da ne bih izmijenio smisao svoga djela.

Ostaje mi, da zamolim oproštenje kod eksegeta, koje sam izazvao i uvrijedio. No moja namjera nije bila, da kritiziram tekstove. Novi Zavjet, takav, kakav danas imamo, jest povijest čovjeka s odredjenim crtama, o kome je svakome dozvoljeno da pokuša dati njegov psihološki portret. Htio sam pokazati, kako taj „dokumenat diše", kao što ono kaže P. Claudel, te da u nijednoj povijest mi ne osjećamo, da netko diše, kao što u ovoj povijesti.

To ne znači, da ja prezirem povijesnu kritiku, kao ni to, da mi je ona tudja. Napustio sam srednju školu, kad je vladala moderna kriza. Vjera mladog katolika u prvim

godinama stoljeća bila je ugrožena sa svih strana. Progoni combizma nisu bili toliko važni za dušu, kao napadi protiv nauke, a najmoćniji su se vodili sa sposobnošću i „bjesomučnim" oduševljenjem u krilu same Crkve.

Onaj ,koji se još zvao svećenik Loisy, nije ništa objavio, što ja ne bih sa žalosnom požudom pročitao. Neki od njegovih poteza duboko su me privlačili, kad je on n. pr. govorio, da uopće nema u malom rasporedu svojih spoznaja ideju o znanju odobrenom od svojih starješina. Vjerovao sam svakoj njegovoj riječi, a da bi bio još gorljiviji, žrtvovao sam retke, koje je učeni svećenik oglašavao kao umetnute (interpolacije). Mogu li priznati, da sam se zbog njega i njegovih takmaca ustezao kroz godine čitati četvrto Evandjelje? Čak i kod sinoptika nisam čitao osim Markova teksta.

Kao i većina katolika, uznemirenih onih godina, i mene su povijesne poteškoće tjerale, da tražim drugdje u povijesti temelje za vjerovanje, uz koje sam još pristajao. Krist, koji živi u Crkvi, koji živi u Svecima i u svakome od nas, temeljito je svjedočio za Krista u povijesti. Bio sam u to vrijeme oduševljeni čitaoc „Godišnjaka kršćanske filozofije". Mislio sam, da unutrašnje otkriće može nadomjestiti povijesnu činjenicu Utjelovljenja i da je to dovoljno, da se dokazi historika učine nevrijednim. U svojim bilješkama našao sam bezbrojne citate oca Tyrnela i branilaca imanencije.

Zatim je Crkva medju njima odvojila dobro sjeme od kukolja. Što se mene tiče, tvrdim, da mi s te strane dolazi mnogo svijetla, te daleko od toga, da se odvojim od Krista iz Nazareta, dovelo me je do toga proučavanje unutrašnjega Krista. To je poznavanje rijeke, koja me je odvratila od svakog nemira u pogledu izvora. To je veliko stablo, granato i puno ptica, koje je učinilo, da promatram zrno gorušice priprostim očima.

Malo pomalo priučio sam se ispitivati hladnije neke prigovore. U meni je bilo jasno, da je Loisy, kao i njegovi učenici, polazio s jednim a priori isto tako potrebnim, što je mogla biti suština moje vjere u Krista, a to je nemogućnost, da se išto doda temelju povijesti, što bi moglo

isključiti opstojnost nadnaravnog. Ta negacija nije prestala pobudjivati najčudnije pretpostavke i najvratolomnije konjekture (umetke). Da sam bio ravnodušan u tim pitanjima, sudio bih danas, da ortodoksna kritika ima manje prava da se oslanja na jednu predaju, dok protivurječna mišljenja njenih protivnika, osim u nekim točkama, koje nisu nikako bitne, nisu vrlo šesta, nego pogledi duha, te se ne slažu s drugim osim sa zahtjevima kontroverzije.

„Koliko samo napora, da bi se zasjenilo božanstvo Krista", napisao je divno Paul Claudel, „koliko napora, da bi se velom prekrilo ovo nepodnošljivo lice, da bi se dotukla kršćanska činjenica, da bi se izobličili obrisi pod ukrštenim zavojima učenosti i sumnje! Evandjelje, podijeljeno na male dijelove, ne bi bilo drugo, nego hrpa nepovezanoga gradiva kao i sumnje, u kojoj bi svaki početnik ponovno tražio elemente takve konstrukcije, koja bi bila koliko preuzetna, toliko i privremena."

Kad danas katkad iznova čitam te knjige, koje su me uznemirile, ili druge nedavnog izdanja, onda vidim dobro, da imam posla s ljudima punima strasti, ispovjednicima neke zapovjedničke vjere. Oni imaju potrebu, da budu sigurni, da je ovaj Isus bio čovjek sličan drugima, agitator, kakvih je mnogo bilo prije i poslije njega. No koliko bi bilo još bolje i još sigurnije, da se on nije nikad rodio! Oh, da, bolje bi bilo, da se ovaj čovjek nije ni rodio! Onda bi oni, koji su ga izdali, spavali u miru, licem okrenutim prema ništavilu.

Hoću li izreći cijelu svoju misao? Nedostatak vedrine kod nekih stručnjaka eksegeze, ona strašna razmišljanja, one izjave izrečene drhćućim glasom — čak i ovaj drhtaj svjedoči za onoga, koga su oni ubili za same sebe, ali taj se usudjuje i dalje živjeti i voditi milijone izabranih. Neznalica, čak pod imenom nekoga profesora, bio mi je dovoljan naglasak njegove rasprave protiv moje male knjige, da bih shvatio, odakle ovaj čovjek dolazi i s kojom je crnom haljinom zaogrnut.

Isto tako kao i ja vi ne možete govoriti o Njemu sa

ravnodušnošću. Vi ste stupili u borbu. Vi ste svjedoci Onoga, koga pokušavate uništiti.

Lice iznenada otkriveno zahvaljujući fotografiji Rupca iz Torina samo je znak čuda, koje još više iznenadjuje. Pod kivnim udarcima kritike, ima tome jedno stoljeće, ovo lice ostaje nedirnuto, gašen bez odmora ovaj neugasivi oganj ne prestaje gluho vapiti u ljudskoj šumi. Protivnici idu do kraja i niječu, poriču, da je ikada postojao ovaj čovjek, otkrivaju u njegovoj povijesti mit, koji je nastao iz ljudske nade. Oni govore, oni pišu. Ipak On je uvijek tamo, označen udarcima, s kojima ga udaraju, jer je napisano: „Tamo, gdje budu lešine, tamo će se kupiti orlovi..." Postoje sámo orlovi medju onima, koji se guraju oko Uskrslog.

Ipak poznajem dobro mane svoga djela. Poslije toliko primljenih članaka i pisama sumnjam, da sam učinio, da su na nj pale sjene i svijetla prema tamnim željama i da sam ga izobličio. Naglasio sam ono, što odgovara mojim težnjama, a osobito na početku ono o bijesu Čovjeka-Boga, što stvarno moj duh sputava, kao da sam sebe kušam, da li to ne iznenadjuje moju vjeru. Tu gorčinu, kao i tu žestinu, možda sam udružio s idejom suviše ljudskom s obzirom na ljubav. Mislim, da se one ne sukobljuju s ljubavlju, nego da su one u tome dobile baš posebni znak.

Zatim u pitanju, koje izbija na svakoj strani moga dijela, a to je pitanje Milosti, može se dogoditi, da sam naglasio više jedno oduzimajući mnogo čovjeku, ostavljajući svu pobudu Isusu, pouzdavajući se u ovaj izbor, u ovaj potpuni izbor: „Nisam ja onaj, koga ste vi izabrali, nego sam ja vas izabrao". Sva su prividna protivurječja Evandjelja riješena, ako se složimo s tim, da Bog, koji je ljubav, ne ustupa nikada osim pred razlozima srca, a oni su nepristupačni razumu.

Kao što u nekom djelu ljudskog duha svaki od nas izgradjuje kraljevstvo prema svojoj sposobnosti, tako svaki kršćanin traži u Kristu svoga vlastitog spasitelja. Čudnovato je, da kod njega, koji je došao za svakoga od nas, otkrivamo izmedju svih riječi one, koje nam on pojedinačno upućuje, — dok druge dodiruju samo duše s ja-

čim duhovnim životom i njih bolje shvaćaju oni, kojih poteškoće ne sliče nikako našoj drami, našoj tajnoj muci.

Usprkos tome, što je pisac dao Kristu suviše osobnu sliku, on zna, da je njegova knjiga sretno uznemirila uspavane savjesti. Mi osjećamo takav stid, kad govorimo o Njemu, jer je cijeli naš život protkan duhom ovoga svijeta, za koji on nije htio moliti, pa je potrebno, da razmislimo o ovoj iskustvenoj istini. Sve se razvija, kao da svaki kršćanin ima svoju odredjenu dobit na njivi Oca, a ona se mora izorati i zasijati. Ako i promašimo, ipak se bitno u našoj zadaći ispunjuje kroz nas i skoro protiv naše volje. Milost nas jednako iskorišćava za neki nacrt, koji prelazi naše snage, kao da bi Tvorac drame šaptao lošem tumaču uloge, da on nerazumljivo govori i preko volje, i kao da bi on završio bez znanja općinstva i postavio se na njegovo mjesto. Uspjeh, koji je postignut, daleko je od onoga, koji bi bio, da se nije glumac iznevjerio. Ipak na kraju srca koja su ganuta, ganuta su na jednaki način.

Povjerenje, koje je ova knjiga izazvala kod širokog općinstva, pokazuje ono, što je potrebno nazvati strašnom riječju: „Kristova suvremenost". Trenutak povijesti, u kome smo sada, pomaže nam ući u ovo tajno pitanje, koje je Isus postavio sam sebi, a nije na nj odgovorio: „Kad se Sin čovječji bude vratio, hoće li naći još vjere na zemlji?" Vidimo danas, što će on bez sumnje naći: pripravu za vjeru u gotovom ništavilu svakog pozitivističkog vjerovanja, vidimo izvanredno raspoloženje ljudske duše. Ovo satrto mnoštvo i bez pastira, kojega je stado nagrnulo u velike gradove i lupka nogama iza barjaka i rasipa se u službi nauke, koja pripada vremenu, jest riznica nesebičnosti i ljubavi toliko snažne, da mogu zaslužiti život vječni onoga dana, kad se bude Onaj, koji je život, pojavio i kazao: „Ja sam — ne bojte se!"

Ono, što me je više nego li ijedan drugi razlog ponukalo, da napišem ovaj život Isusov, jest upravo potreba, da ponovo nadjem, da dodirnem na neki način Čovjeka živog i patnika, čije mjesto ostaje prazno usred naroda, tu upućenu Riječ, to biće od mesa, od mesa sličnog našem mesu. Neki od onih, koji su mi protivurječili,

(medju njima g. Eduard Dujardin), čude se, što ja ne osjećam kao oni napast, da poštedim Isusa od poniženja tjelesnog života, da bi mu odredio samo i potpuno duhovni život. Jer jedan Couchoud, jedan Dujardin nisu niti oni, koji hule, a niti bezbožci, ako se točno govori, jer oni ne odbijaju povjesni opstanak Spasitelja, nego hoće da mu osiguraju život nezavisan od svega onoga, što ograničuje i ponižava u njemu Boga.

Daleko sam od toga, da bi me ta napast ikada bila dotakla, ipak sam u pitanju uvijek ustuknuo pred potrebom svoga duha, koji se samo onda dobro pokreće, ako je na stvarnom.

Jesam li to morao priznati? Da nisam upoznao Krista, onda bi riječ Bog bila za mene prazna riječ. Bez neke osobito posebne milosti bezgranično Biće ne bih nikad mogao zamisliti. Bog filozofa i mudraca ne bi imao nikakvo mjesto u mom moralnom životu. Bilo je potrebno, da Bog zaroni u ono, što je ljudsko, te da u odredjenom trenutku povijesti i u odredjenoj točki naše zemlje jedno ljudsko biće, stvoreno od krvi i mesa, izgovori odredjene riječi i da izvrši neka djela, da bih pao na koljena. Da Krist nije kazao „Oče naš“, ja ne bih nikad sam po sebi osjetio osjećaj posinjenja, ne bi se nikad onaj zaziv digao iz moga srca do mojih usana. Ja ne vjerujem u drugo nego u ono, što dodirujem, što vidim, u ono, što se utjelovljuje u moju bit, pa upravo zbog toga vjerujem u Krista. Svi napori, da u njemu umanjim ljudske uvjete, dolaze kao suprotnost mojoj najdubljoj težnji. Sigurno njoj moram pripisati svoju upornost, da pretpostavim licu Krista Kralja ono lice Mesije u triumfu, kao i poniznu i izmučenu osobu čovjeka, koju putnici na slici Rembrandta prepoznaju u gostioni pri lomljenju kruha, našega brata prepunog rana, našeg Boga.

Na kraju priznajem, da nisam nikad ušao u duhovno stanje (koje ja poštujem) onih ljudi, koji se izjavljuju za katolicizam, ali se otimaju, da vjeruju u stvarnoga Krista. Da ne vjerujem u riječi odredjenog čovjeka, rodjenog u vrijeme Augusta, a raspetog za vlade Tiberija, i kad bi cijela Crkva postojala na jednom snu ili na jednoj laži (a to je jedno te isto u mojim očima) njezine dogme, njezina hierarhija, njezina disciplina, njezina liturgija bile bi za mene bez vrijednosti i bez svake ljepote. Njezina ljepota to je sjaj istine. Da nije Isus bio Krist, ja bih u katedralama osjećao samo bezgraničnu prazninu. Kad su u vrijeme rata prozori katedrale u Chartresu uzbudjivale zbog svoje sudbine osobe s ukusom, mene bi zanimali manje, nego li život najprostijeg vojnika drugog reda.

Umjetnik, koji ne vjeruje, zamišlja uzvišeno i slavno pročelje, koje pred svijetom podiže Crkva, on se divi Petrovoj ladjici, nepromjenljivoj kroz stoljeća. No on zaboravlja temelje: toliko žrtvovanih života, toliko žrtava. Poslije devetnaest stoljeća, od naraštaja do naraštaja, najbolji dio čovječanstva predaje se u potpunom raspoloženju križu i uza nj ostaje, a nikakvo ruganje ne bi moglo učiniti, da se ono odvoji od njega. Nikakvo shvaćanje morala, kao ni shvaćanje estetike ili društva ne bi me primoralo, da prihvatim raspeće tolikih stvorenja, da Isus iz Nazareta nije bio Krist, Sin Božji — da on nije opstojao.

Samostane i svetišta (da govorim samo o svećenicima i redovnicima) ne obitavaju samo radosne duše, prepune utjehe, a ipak ih tamo ima u obilju. No one tamo uživaju u miru, koji ne daje ovaj svijet. Njihova je radost plod neprestane pobjede nad prirodom — pobjede, koja je vrlo bolna. Onda ostaju drugi: vjernici, koji ostaju sa strane, koji se bore, podliježu, pa se podižu, ponovno padaju, te se iznova osovljuju na označenom putu punom krvi onih, koji su prethodili. Svi su, bili oni grješnici ili sveci, vjerovali jednoj riječi, oni su svoje povjerenje postavili u svečanu tvrdnju: „Nebo i zemlja će proći, ali moje riječi ne će proći.“ Jedni i drugi, sveci i grješnici, klicali su u trenucima svoje tjeskobe: „Kome ćemo se uputiti, Gospode? Ti imaš riječi vječnog života.“ Pazit će dobro, da ne učine ono, što su učinili mrtvi. Što ih se tiče prašina onih, koji nisu ljubili! Nije za njih pitanje, da prihvate neku narodnu baštinu, a niti da hine vjeru u legendama, koje bi mogle koristiti za razgovor o nekim korisnim vrlinama. Da im je barem bilo otkriveno, da Sin čovječji nije

Sin Božji, oni ga ne bi više slijedili, ne bi više prigrlili njegov križ, — možda jedino zato, da se spasi neka civilizacija ili neka kultura. Stupaju za Njim, jer je On kazao: „Ja sam Krist!" A oni povjerovaše u njegove riječi.

Neka mi se ne prigovara, da nada bez temelja ne može biti nada, te da kršćani, kad ne bi bilo vječnosti, ne bi za nju nikad znali, te da ništavilo ne može nikoga uznemiriti. Slično razmišljanje vrijedi za one, koji nisu napustili svijet, nego tek onda, kad je njih svijet napustio, ono vrijedi za one, koji donose Bogu ostatke, koje više nitko ne prima. Doista ovi u okladi, na koju ih Pascal pozivlje, dobijaju. A za druge? Za tolika mlada bića, koja su se posvetila Bogu u snazi i nježnosti svoga života? Ona su se doista odrekla jedne stvarnosti: bijedna ljudska sreća postoji. Ljubav nam izgleda ništetna i smiješna zato, jer je karikatura božanskog sjedinjenja. Kad bi ovo sjedinjenje bilo laskanje, te da božanska obećanja nisu nikad odjeknula u svijetu, onda bi ova jedna ljubav bila biser neocjenjive cijene, nad kojom ne bi bilo ništa drugoga, te bi se trebalo svega odreći, da je zadobijemo. Ali Riječ je postala tijelom, a križ poštujemo, jer je On bio na nj propet. Križ bez Riječi ne bi bilo ništa drugo nego obično drvo.

Zato vjernik, kolikogod se osjeća slabim i bespomoćnim, mora odgovoriti na nježno pitanje: „Što vi velite o ovom čovjeku?"

Ova knjiga, tako nedostojna svoga predmeta, samo je odgovor medju tisućama drugih, svjedočanstvo kršćanina, koji zna, da je ovo, što on vjeruje, istinito.

Veliko katoličko stablo izgleda nam tako lijepo samo zato, što je tako stvarno živo, pa usprkos tolikih suhih grana u njemu struje sokovi, te krv Kristova neprestano nastavlja svoje kolanje, od korjenja do najmanjih grančica, do najmanjeg lista. Katolicizam bez Krista bio bi prazna školjka, školjka vještački izradjena. Kad bi plima morska uništila hramove i samostane, palače i umjetnička djela, zapravo ništa ne bi bilo razrušeno, jer bi ostao Jaganjac Božji, kome sam u ovoj knjizi pokušao naslikati slabu sliku.

Ovu sliku, tvrdim još jednom, nisam namjeravao nikome nametnuti. Ako svatko od naših prijatelja dobije o nama profil, koji se razlikuje od svih drugih, koliko ima više razloga, kad se radi o Sinu Božjem. Zato smatram nenadanom milošću, da sam mogao ući s ovom svojom knjigom u tako veliki broj duša. Zahvaljujem mnogim čitaocima, koji su mi posvjedočili, da ih je knjiga oduševila. Poneko pismo bez potpisa nije ipak nečasno, jer ima onih, koja su i divna, a medju njima neka su ovako potpisana: „Siromašni svećenik, čije vam ime ne bi ništa moglo kazati."

U Parizu, 6. kolovoza 1936.

O PISCU OVE KNJIGE

François Mauriac rodio se godine 1885. On je jedan od glavnih predstavnika suvremenog francuskog romana. Naglašavanje onog humanog u modernom francuskom romanu uz Romain Rolland-a najbolje je objasnio upravo F. Mauriac.

Mauriac je uvijek sudjelovao u javnom životu, ali ne samo na književnom polju, nego i na drugim područjima francuskog narodnog života. Tako je on pristupio onim francuskim rodoljubima, koji su se za vrijeme nedavnog drugog svjetskog rata udružili u žilavi i pobjedonosni pokret Otpora protiv njemačkih okupatora, te tako svojim književnim imenom pomogao pobjedi narodno-oslobodilačke borbe i oslobođenju svoga naroda. Dok je bio djelatni član organizacije Otpora izdao je jednu knjigu izrazivši u njoj svoje želje i pobude za slobodu francuskog naroda, koji je uvijek bio nosilac slobode i napretka u Evropi.

Mauriacova su književna djela stekla svjetski glas. Njegovi su romani puni fine psihološke analize. Najprije je među romanima objavio djelo „Le baiser au lepreux“ (Poljubac gubavcu) g. 1922., a onda je skoro svake godine objavljivao po jednu knjigu i sve se više kao romanopisac razvijao. Drugi su njegovi romani ovi: „Le fleuve de fleu“ (Plamen rijeka), „Genitrix“, „Le desert de l' amour“ (Pustinja ljubavi), „Therèse Desquerou“, „Le noued des vipères“ (Zmijsko leglo) g. 1929. i „Le jeudi saint“ (Veliki četvrtak). Posebno mjesto među njegovim knjigama zauzima ovo djelo, koje evo donosimo u prijevodu „Vie de Jésus“ (Život Isusov) iz g. 1936. koje je doživjelo nekoliko izdanja, a prevedeno je i na nekoliko evropskih jezika. Najnovije mu je djelo, koje je objavio poslije povratka iz borbe, kad je Pariz bio oslobođen od Nijemaca, roman pod naslovom „Les mal aimès“ (Promašene ljubavi).

No prije nego što je Mauriac počeo pisati romane, stupio je u književnost zbirkom pjesama „Les mains jointes“ (Sklopljene ruke), koja je pobudila opću pažnju. Poslije toga javio se još koji put pjesmama, ali je kasnije svoju lirsku dušu prenio u romane, a i ti se odlikuju lirskim stranicama.

Romani Mauriacovi iznose na neobičan način pitanja ljudske duše, njene borbe i njene padanja, kao i njezine uspjehe. Tu Mauriac opisuje tajni život ljudske duše i lomljave našeg srca. Grijeh je ono, što on raščlanjuje. Cijelom sklopu pitanja nastoji dati uvijek psihološko opravdanje i posve kršćansko rješenje.

Rijetko je koji pisac tako ušao u cijeli sklop zbivanja, koja nastaju, kad je ljudska duša obuzeta grijehom. Napast, grijeh i očišćenje od grijeha — to je ono, što obrađuju njegovi romani. Mauriac na uzbudljiv način razvija zbivanja u svojim romanima i tako uranja u labirint ljudske duše. Svojim snažnim stilom daje osebujne stranice osobito u svom romanu „Zmijsko leglo“. On sjajno raščlanjuje sve elementarne snage naše duše, dube nemilosrdno svrdlom savjesti u kremen otpornosti i na čovječanski način tumači i ljepotu uspona našeg srca.

U „Životu Isusovu“ je Mauriac svoju psihološku-stilsku vještinu upotrijebio u opisivanju i doživljavanju uzvišenog Isusova lika. Zato možemo s pravom reći, da je to psihološki Isusov portret, koji nije nastao iz mašte, nego iz proučavanja vrela i vjerskog doživljaja, a taj se temelji na milosti, bez koje nema vjere. Ova nam knjiga na svoj način približava Isusa i djeluje tako, da se uvjeravamo o božanskoj snazi njegove povijesne ličnosti. Uvjeravamo se, da je Isus bio čovjek i Bog. Pri čitanju ove knjige lik nam Isusov prodire u dušu, osvaja je i pročišćuje.

Ozbiljni i pjesnički Mauriacov način pisanja nije nametljiv, on je uvjerljiv. Uopće je teško opisati točan dojam, koji ovo djelo izaziva u duši čitatelja, ali da nas uzdiže i da nam pročišćava srce, to je nesumnjivo.

Lik Isusov, koji je prikazan od bezbrojnih umjetnika u svim granama umjetnosti, François Mauriac je, nadahnut Evanđeljem, na savremeni način približio izmučenoj duši današnjeg čovjeka i time pokrenuo ne samo naše zanimanje, nego i naše djelotvorne snage za našu osobnu, kao i opću obnovu u Kristu.

Serafin Antonić.

SADRŽAJ:

FRANÇOIS MAURIAC:
ŽIVOT ISUSOV
S FRANCUSKOG PREVEO
SERAFIN ANTONIĆ
ZAJEDNIČKO IZDANJE
DRUŠTVA SV. JERONIMA
I SUBOTIČKE MATICE
JERONIMSKA KNJIGA
705.